शनायाओषधीनाꣳरशना विश्वेषाम् (६) देवानामूर्ध्वꣳरशनायाआचषा-
लादिंद्रस्य चषालꣳ साध्यानामतिरिक्तꣳ सवा एषसर्वदेवत्योयद्यूपोयद्यूपं
मिनोति सर्वाएवदेवताः प्रीणाति यज्ञेन वै देवाः सुवर्गं लोकमायन्तेमन्यंत
मनुष्यानोन्वाभविष्यंतीति ते यूपेनयोपयित्वा सुवर्गं लोकमायन्तमृषयोयूपे-
नैवानुप्राजानन्तद्यूपस्य यूपत्वम् (७) यद्यूपं मिनोति सुवर्गस्य लोकस्य
प्रज्ञात्यै पुरस्तान्मिनोति पुरस्ताद्धि यज्ञस्य प्रज्ञायते प्रज्ञातꣳहि तद्यदतिपन्न-
आहुरिदं कार्यमासीदिति साध्यावै देवायज्ञमत्यमन्यंत तान् यज्ञोनास्पृश-
तान् यद्यज्ञस्यातिरिक्तमासीत्तदस्पृशदतिरिक्तं वा एतद्यज्ञस्य यदग्नावग्निं
मथित्वा प्रहरत्यतिरिक्तमेतत् (८) यूपस्य यदूर्ध्वं चषालात्तेषां तद्भागधेयं
तानेव तेन प्रीणाति देवावै सꣳस्थिते सोमे प्रस्रुचोहरन्प्रयूपन्तेमन्यंत यज्ञवे-

शस वा इदं कुर्मइति ते प्रस्तरꣳस्रुचां निष्क्रयणमपश्यन्त्स्वरुं यूपस्य सꣳ
स्थिते सोमे प्रप्रस्तरꣳ हरति जुहोति स्वरुमयज्ञवेशसाय—(४२) [वधा-
तिप्रत्यृचेत्यैनंविश्वैंशंयूपत्वमेतद्विचत्वारिꣳशच्च] ॥ ४ ॥ साध्यावै देवा-
अस्मिन्लोकआसन्नान्यत्किंचन मिषत्तेऽग्निमेवाग्नये मेधायालभंत नह्यन्यदा-
लंभ्यमविन्दन्ततोवा इमाः प्रजाः प्राजायन्त यदग्नावग्निं मथित्वा प्रहरति
प्रजानां प्रजननाय रुद्रोवा एषयदग्निर्यजमानः पशुर्यत्पशुमालभ्याग्निं मंथे-
द्रुद्राय यजमानम् (१) अपिदध्यात्प्रमायुकः स्यादथो खल्वाहुरग्निः सर्वा-
देवताहविरेतद्यत्पशुरिति यत्पशुमालभ्याग्निं मंथति हव्यायैवासन्नाय सर्वा-
देवताजनयत्युपाकृत्यैव मंथ्यस्तन्नेवालब्धं नेवानालब्धमग्नेर्जनित्रमसीत्याहा-
ग्नेर्ह्येतज्जनित्रं वृषणौ स्थइत्याह वृषणौ (२) ह्येतावुर्वश्यस्यायुरसीत्याह

मिथुनत्वाय घृतेनाक्ते वृषणं दधाथामित्याह वृषण५ह्येते दधाते ये अग्निं गायत्रं छंदोनुप्रजायस्वेत्याह छंदोभिरेवैनं प्रजनयत्यग्नये मथ्यमानायानु-ब्रूहीत्याह सावित्रीमृचमन्वाह सवितृप्रसूतएवैनं मंथति जातायानुब्रूहि (३) प्रह्रियमाणायानुब्रूहीत्याह कांडेकाण्डएवैनं क्रियमाणे समर्धयति गायत्रीः सर्वाअन्वाह गायत्रछन्दावा अग्निः स्वेनैवैनं छन्दसा समर्धयत्यग्निः पुराभव-त्यग्निं मंथित्वा प्रहरति तौ संभवन्तौ यजमानमभिसंभवतोभवतं नः समन-सावित्याह शान्त्यै प्रहृत्य जुहोति जातायैवास्माअन्नमपि (४) दधात्या-ज्येन जुहोत्येतद्वा अग्नेः प्रियं धाम यदाज्यं प्रियेणैवैनंधाम्ना समर्धयत्यथो तेजसा १८) [यजमानंवृषणौब्रह्मप्यष्टादशच] ॥ ५ ॥ इषे त्वेति बर्हि-रादत्तइच्छतंइव ह्येषयोयजंतउपवीरसीत्याहोपह्येनानाकरोत्युपोद्देवान्दैवीर्विशः

प्रागुरित्याह दैवीर्होतांविशः सतीर्देवानुपयन्ति वह्नीरुशिजइत्याहर्त्विजोवै वह्न-
यउशिजस्तस्मादेव माह बृहस्पतेधारयावसूनीति (१) आह ब्रह्मवै देवानां
बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै पशूनवरुन्धे हव्याते स्वदन्तामित्याह स्वदयत्येवैनान् देव
त्वष्टर्वसुरण्वेत्याह त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानांꣳ रूपकृद्रूपमेव पशुषु दधाति रेव-
तीरमध्वमित्याह पशवोवै रेवतीः पशूनेवास्मै रमयति देवस्य त्वा सवितुः प्रसव-
इति (२) रशनामादत्ते प्रसूत्याअश्विनोर्बाहुभ्यामित्याहाश्विनौ हि देवानाम-
ध्वर्यू आस्तां पूष्णोहस्ताभ्यामित्याह यत्याऋतस्य त्वा देवहविः पाशेनारभ-
इत्याह सत्यं वा ऋतꣳ सत्येनैवैनमृतेनारभतेक्ष्णया परिहरति वध्यꣳ हि प्रत्यंचं
प्रतिमुंचन्ति व्यावृत्यै धर्षामानुषानिति नियुनक्ति धृत्याअद्भ्यः (३) त्वौष-
धीभ्यः प्रोक्षामीत्याहाद्भ्योह्येषओषधीभ्यः संभवति यत्पशुरपां पेरुरसी-

त्याहैषह्यपां पातायोमेवायारभ्यते स्वात्तंचित्सदेवꣳहव्यमापोदेवीः स्वदतैन-
मित्याह स्वदयत्येवैनमुपरिष्टात्प्रोक्षत्युपरिष्टादेवैनं मेध्यं करोति पाययत्यंतर-
तएवैनम् (४) मेध्यं करोत्यधस्तादुपोक्षति सर्वतएवैनं मेध्यं करोति—१०)
[इतीत्यभ्यएनंदशंच] ॥ ६ ॥ अग्निना वै होत्रां देवाअसुरानभ्यभ-
वन्नग्नये समिध्यमानायानुब्रूहीत्याह भ्रातृव्याभिभूत्यै सप्तदशसामिधेनीरन्वाह
सप्तदशः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै सप्तदशान्वाह द्वादशमासाः पंचर्तवः सम्सं-
वत्सरः संवत्सरं प्रजा अनुप्रजायन्ते प्रजानां प्रजननाय देवावै सामिधेनीर-
नूच्य यज्ञं नान्वपश्यन्त्सप्रजापतिस्तूष्णीमाघारम् (१) आघारयत्ततोवै देवा-
यज्ञमन्वपश्यन् यत्तूष्णीमाघारमाघारयंति यज्ञस्यानुख्यात्याअसुरेषु वै यज्ञआ-
सीत्तं देवास्तूष्णीꣳहोमेनावृंजत यत्तूष्णीमाघारमाघारयंति भ्रातृव्यस्यैव तद्यज्ञं

वृक्षपरिधीन्त्संमार्ष्टि पुनात्येवैनान्त्रिस्त्रिः संमार्ष्टि त्र्यावृद्धियज्ञोथो रक्षसामप-
हत्यै द्वादश संपद्यन्ते द्वादश (२) मासाः संवत्सरः संवत्सरमेव प्रीणात्यथो
संवत्सरमेवास्माउपदधाति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै शिरोवा एतद्यज्ञस्य
यदाघारोग्निः सर्वादेवतायदाघारमाघारयति शीर्षतएव यज्ञस्य यजमानः सर्वा-
देवताअवरुन्धे शिरोवा एतद्यज्ञस्य यदाघारआत्मा पशुराघारमाघार्यपशुꣳ
समनक्त्यात्मन्नेव यज्ञस्य (३) शिरः प्रतिदधाति सन्ते प्राणोवायुना गच्छ-
तामित्याह वायुदेवत्योवै प्राणोवायावेवास्य प्राणं जुहोति संयजत्रैरङ्गानि
संयज्ञपतिराशिषेत्याह यज्ञपतिमेवास्याशिषं गमयति विश्वरूपोवै त्वाष्ट्र-
उपरिष्टात्पशुमभ्यवमीत्तस्मादुपरिष्टात्पशोर्नावद्यन्ति यदुपरिष्टात्पशुꣳ समम-
नक्ति मेध्यमेव (४) एनं करोत्यृत्विजोवृणीते छंदाꣳस्येव वृणीते सप्तव-

र्णाते सप्तग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त छंदां॑ स्युभयस्यावरुध्याएकादश

प्रयाजान् यजति दश वै पशोः प्राणाआत्मैकादशोयावानेव पशुस्तं प्रयजति

वपामेकः परिशयआत्मैवात्मानं परिशये वज्रोवै स्वधितिर्वज्रोयूपशकलो-

घृतं खलु वै (५) देवावज्रं कृत्वा सोममघ्नन्घृतेनाक्तौ पशुं त्रायंथामित्याह

वज्रेणैवैनं वशो कृत्वालभते—१८) [आघारद्वादशयज्ञस्यैववाअष्टादशच]

॥ ७ ॥ पर्यग्निकरोति सर्वहुतमेवैनं करोत्यस्कंदायास्कन्नं॑ हि तद्यद्धु-

तस्य स्कंदति त्रिः पर्यग्निकरोति त्र्यावृद्धियज्ञोथो रक्षसामपहत्यै ब्रह्मवादि-

नोवदंत्यन्वारभ्यः पशू ३ नान्वारभ्या ३ इति मृत्यवे वा एषनीयते यत्प-

शुस्तं यदन्वारभेत प्रमायुकोयजमानःस्यादथो खल्वाहुः सुवर्गाय वा एष-

लोकाय नीयते यत् (१) पशुरिति यन्नान्वारभेत सुवर्गाल्लोकाद्यजमानो-

हीयेत वपाश्रपणीभ्यामन्वारभते तन्नेवान्वारब्धं नेवानन्वारब्धमुप प्रेष्यहोत-
र्हव्यादेवेभ्यइत्याहेषितꣳहि कर्म क्रियते रेवतीर्यज्ञपतिं प्रियधाविशतेत्याह
यथा यजुरेवैतदग्निना पुरस्तादेति रक्षसामपहत्यै पृथिव्याः संपृचः पाहीति
बर्हिः (२) उपास्यत्यस्कन्नायास्कन्नꣳहि तद्यद्बर्हिषि स्कंदत्यथो बर्हिषद-
मेवैनं करोति पराङावर्तते ध्वर्युः पशोःसंज्ञप्यमानात्पशुभ्यएव तन्निन्हुत-
आत्मनोनाव्रस्काय गच्छति श्रियं प्रपशूनाप्नोति यएवं वेद पश्चाल्लोकावा
एषा प्राच्युदानीयते यत्पत्नी नमस्तआतानेत्याहादित्यस्य वै रश्मयः
(३) आतानास्तेभ्यएव नमस्करोत्यनर्वाप्रेहीत्याह भ्रातृव्योवा अर्वा भ्रातृ-
व्यापनुत्यै घृतस्य कुल्यामनुसह प्रजया सह रायस्पोषेणेत्याहाशिषमेवै-
तामाशास्तआपोदेवीः शुद्धायुवइत्याह यथा यजुरेवैतत्—३७) [यद्बर्हिर-

श्मयंः समंत्रिँ शश्च] ॥ ८ ॥ पशोर्वा आलब्धस्य प्राणाञ्छुगृच्छति
वाक्त आप्यायतां प्राणस्त आप्यायतामित्याह प्राणेभ्य एवास्य शुचँ शमयति
सा प्राणेभ्योऽधि पृथिवीँ शुक्प्रविशति शमहोभ्यामिति निनयत्यहोरात्राभ्या-
मेव पृथिव्यै शुचँ शमयत्योषधे त्रायस्वैनँ स्वधिते मैनँ हिँसीरित्याह
वज्रो वै स्वधितिः (१) शान्त्यै पार्श्वत आच्छ्यति मध्यतो हि मनुष्या आ-
च्छ्यन्ति तिरश्चीनमाच्छ्यत्यनूचीनँ हि मनुष्या आच्छ्यन्ति व्यावृत्त्यै रक्षसां
भागोऽसीति स्थविमतो बर्हिरक्त्वापास्यत्यस्नैव रक्षाँसि निरवदयत इदमहँ
रक्षोऽधमं तमो नयामि योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इत्याह द्वौ वाव पुरुषौ यं
चैव (२) द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि तावुभावधमं तमो नयतीषे त्वेति वपामुत्खिद-
तीच्छत इव ह्येष यो यजते यदुपतृन्द्याद्रुद्रोऽस्य पशून्घातुकः स्याद्यं नोपतृन्द्यादयता-

स्यादन्ययोपतृणत्त्यन्ययानधृत्यै घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्णवाथामित्याह द्यावापृ-
थिवी एव रसेनानक्त्यच्छिन्नः (३) रायः सुवीरइत्याह यथा यजुरेवैतत्क्रूर-
मिव वा एतत्करोति यद्वपामुत्खिदत्युर्वन्तरिक्षमन्विहीत्याह शान्त्यै प्रवा एषो-
स्माल्लोकाच्च्यवते यः पशुं मृत्यवेनीयमानमन्वारभते वपाश्रपणीपुनरन्वारभ-
तेस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठत्यग्निनापुरस्तादेति रक्षसामपहत्याअथो देवताएव
हव्येन (४) अन्वेति नांतममंगारमतिहरेद्यदंतममंगारमतिहरेद्देवताअतिम-
न्येत वायोवीहि स्तोकानामित्याह तस्माद्विभक्ताः स्तोकाअवपद्यन्ते ग्रं वा
एतत्पशूनां यद्वपाग्रमोषधीनां बर्हिरग्रेणैवाग्र॰ समर्धयत्यथो ओषधीष्वेव
पशून्प्रतिष्ठापयति स्वाहाकृतीभ्यः प्रेष्येत्याह (५) यज्ञस्य समिष्ट्यै प्राणा-
पानौ वा एतौ पशूनां यत्पृषदाज्यमात्मावपापृषदाज्यमभिघार्यैवपामभिघा

रयत्यात्मन्नेव पशूनां प्राणापानौ दधाति स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं गच्छतमित्या-
होर्ध्वनभाह स्मवै मारुतोदेवानां वपाश्रपणी प्रहरति तेनैवैने प्रहरति विषूची
प्रहरति तस्माद्विष्वंचौ प्राणापानौ (६) [स्वधितिश्चैवाच्छिन्नोह्व्येनाहष-
द्चत्वारिंशच्च] ॥ १ ॥ पशुमालभ्य पुरोडाशं निर्वपति समेधमेवै-
नमालभते वपया प्रचर्यपुरोडाशेन प्रचरत्यूर्ग्वै पुरोडाशऊर्जमेव पशूनां
मध्यतोदधात्यथो पशोरेव छिद्रमपि दधाति पृषदाज्यस्योपहत्य त्रिः पृच्छति
शृतं हवी ३ः शमितरिति त्रिषत्याहि देवायोशृतंशृतमाह सएनंसाप्राणा-
पानौ एतौ पशूनाम् (१) यत्पृषदाज्यं पशोः खलु वा आलब्धस्य हृदयमा-
त्माभिसमैति यत्पृषदाज्येन हृदयमभिघारयत्यात्मन्नेव पशूनां प्राणापानौ
दधाति पशुना वै देवाः सुवर्गं ल्लोकमायन्ते मन्यंत मनुष्यानोन्वाभविष्यंतीति

तस्य शिरश्छित्वा मेधं प्राक्षारयन्त्सप्रक्षोऽभवत्तत्प्रक्षस्य प्रक्षत्वं यत्प्लक्षशाखोत्त-
रबर्हिर्भवति समेधस्यैव (२) पशोरवद्यति पशुं वै ह्रियमाणꣳरक्षाꣳस्यनुसचं-
तेंतरायूपं चाहवनीयं च हरति रक्षसामपहत्यै पशोर्वा आलब्धस्य मनोपक्रामति
मनोतायै हविषोवदीयमानस्यानुब्रूहीत्याह मनएवास्यावरुन्ध एकादशावदा-
नान्यवद्यति दश वै पशोः प्राणा आत्मैकादशोयावानेव पशुस्तस्याव (३) द्यति
हृदयस्याग्रेवद्यत्यथ जिह्वाया अथ वक्षसोयद्वै हृदयेनाभिगच्छति तज्जिह्वया
वदति यज्जिह्वया वदति तदुरसोधिनिर्वदत्येतद्वै पशोर्यथा पूर्वं यस्यै वमवदाय
यथा काममुत्तरेषामवद्यति यथापूर्वमेवास्य पशोरवत्तं भवति मध्यतोगुदस्या-
वद्यति मध्यतोहि प्राणउत्तमस्यावद्यति (४) उत्तमोहि प्राणोयदीतरं यदीत-
रमुभयमेवाजामिजायमानोवै ब्राह्मणस्त्रिभिर्ऋणवा जायते ब्रह्मचर्येणर्षिभ्यो-

॥१९१॥

यज्ञेन देवेभ्यः प्रजया पितृभ्यएषवा अनृणोयः पुत्री यज्वा ब्रह्मचारिवासी तदेववदानैरेवावदयते तदेवदानानामवदानत्वं देवासुराः संयत्ताआसन्ते देवा-अग्निमब्रुवन्त्वया वीरेणासुरानभिभवामेति (५) सोब्रवीद्वरं वृणै पशोरुद्धा-रमुद्धराइति सएतमुद्धारमुदहरतदोः पूर्वार्धस्य गुदं मध्यतः श्रोणिं जघनार्धस्य ततोदेवाअभवन्परासुरायच्छ्यगाणाꣳ समवद्यति भ्रातृव्याभिभूत्यै भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्योभवत्यक्ष्णयावद्यति तस्मादक्ष्णया पशवोङ्गानि प्रहरन्ति प्रतिष्ठित्यै—४५) [पशूनामेवावद्यतीतिपंचचत्वारिꣳशच्च] ॥ १० ॥

मेदसा स्रुचौ प्रोर्णोति मेदोरूपावै पशवोरूपमेव पशुषु दधाति यूषन्नवधाय प्रोर्णोति रसोवा एषपशूनां यद्यूरसमेव पशुषु दधाति पार्श्वेन वसाहोमं प्रयौति मध्यं वाएतत्पशूनां यत्पार्श्वꣳ रसएषपशूनां यद्वसा यत्पार्श्वेन वसा-

होमं प्रयौति मध्यतएव पशूनां रसं दधाति घ्नंति (१) वाएतत्पशुं यत्सं-
ज्ञपयंत्यैंद्रः खलु वै दैवतया प्राणऐंद्रोपानऐंद्रः प्राणोअंगेअंगे निदेध्यदित्याह
प्राणापानावेव पशुषु दधाति देवत्वष्टर्भूरि तेसꣳसं मेत्वित्याह त्वाष्ट्राहि देव-
तया पशवोविषुरूपायत्सलक्ष्माणोभवथेत्याह विषुरूपाह्येते संतः सलक्ष्माण-
एतर्हि भवंति देवत्रायंतं (२) अवसेसखायोनुत्वा मातापितरोमदंत्वित्या-
हानुमतमेवैनं मात्रापित्रा सुवर्गं लोकं गमयत्यर्धर्चेवसाहोमं जुहोत्यसौ वा
अर्धर्चइयमर्धर्चइमे एव रसेनानक्ति दिशो जुहोति दिशएव रसेनानक्त्यथो
दिग्भ्यएवोर्जꣳ रसमवरुंधे प्राणापानौ वा एतौ पशूनां यत्पृषदाज्यं वानस्पत्याः
खलु (३) वै देवतया पशवोयत्पृषदाज्यस्योपहत्याहवनस्पतयेनुब्रूहिवन-
स्पतये प्रेष्येति प्राणापानावेव पशुषु दधात्यन्यस्यांन्यस्य समवत्तꣳसमव-

यति तस्मान्नानारूपाः पशवोयूष्णोपसिंचति रसोवा एषपशूनां यद्यूरसमेव
पशुषु दधातीडामुपह्वयते पशवोवा इडा पशूनेवोपह्वयते चतुरुपह्वयते (४)
चतुष्पादोहि पशवोयं कामयेतापशः स्यादित्यमेदस्कंतस्माआदध्यान्मेदोरू-
पावै पशवोरूपेणैवैनं पशुभ्योनिर्भजत्यपशुरेव भवति यं कामयेत पशुमा-
न्स्यादिति मेदस्वत्तस्माआदध्यान्मेदोरूपावै पशवोरूपेणैवास्मै पशूनवरुन्धे
पशुमानेव भवति प्रजापतिर्यज्ञमसृजत सआज्यम् (५) पुरस्तादसृजत
पशुं मध्यतःपृषदाज्यं पश्चात्तस्मादाज्येन प्रयाजाइज्यन्तेपशुनामध्यतः पृष-
दाज्येनानूयाजास्मादेतन्मिश्रमिव पश्चात्सृष्टंह्येकादशानूयाजान् यजति
दश वै पशोःप्राणाआत्मैकादशोयावानेव पशुस्तमनुयजति घ्नंति वा एतत्पशुं-
यत्संज्ञपयन्ति प्राणापानौ खलु वा एतौ पशूनां यत्पृषदाज्यं यत्पृषदाज्येन-

(६) अनूयाजान् यजति प्राणापानानेव पशुषु दधाति—६) [प्रतियन्तं खलुह्वयतआज्यंयत्पृषदाज्येनषट्चं] ॥ ११ ॥ चात्वाला (३१४) त्सुवर्गाय (३००) वैष्णव्या (३११) पृथिव्यै (४४२) साध्या (२१८) इषे (२१०) ऽग्निना (२६८) पर्यग्नि (१८७) पशोः (२१६) पशुं (२१५) मेदसै (३०६) कादश (३१५५) ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां षष्ठकाण्डे तृतीयः प्रपाठकः ॥ ३ ॥

हरिः ओम् ॥ यज्ञेन वै प्रजापतिः प्रजाअसृजत ताउपयद्भिरेवासृजत यदु-पयजउप यजति प्रजाएव तद्यजमानः सृजते जघनार्धादवद्यति जघनार्धाद्धि प्रजाः प्रजायन्ते स्थविमतोवद्यति स्थविमतोहि प्रजाः प्रजायन्ते संभिंदन्नव-द्यति प्राणानामसंभेदाय न पर्यावर्तयति यत्पर्यावर्तयेदुदावर्तः प्रजाग्राहुकः

स्यात्समुद्रं गच्छ स्वाहेत्याह रेतः (१) एव तद्दधात्यंतरिक्षंगच्छस्वाहेत्याहां-
तरिक्षेणैवास्मैप्रजाः प्रजनयत्यंतरिक्ष॑ह्यनुप्रजाः प्रजायन्ते देव॑सवितारंग-
च्छस्वाहेत्याह सवितृप्रसूतएवास्मै प्रजाः प्रजनयत्यहोरात्रे गच्छस्वाहेत्याहा-
होरात्राभ्यामेवास्मै प्रजाः प्रजनयत्यहोरात्रे ह्यनु प्रजाः प्रजायन्ते मित्रा
वरुणौ गच्छ स्वाहा (२) इत्याह प्रजास्वेव प्रजातासु प्राणापानौदधाति
सोमं गच्छस्वाहेत्याह सौम्याहि देवतया प्रजायज्ञं गच्छस्वाहेत्याह प्रजाएव
यज्ञियाः करोति छन्दा॑सि गच्छ स्वाहेत्याह पशवोवै छन्दा॑सि पशूनेवाव-
रुन्धे द्यावापृथिवी गच्छ स्वाहेत्याह प्रजाएव प्रजाता द्यावापृथिवीभ्यामुभयतः
परिगृह्णाति नभः (३) दिव्यं गच्छ स्वाहेत्याह प्रजाभ्यएव प्रजाताभ्योवृष्टिं
नियच्छत्यग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहेत्याह प्रजाएव प्रजाताअस्यां प्रतिष्ठापयति

प्राणानां वा एषोवंद्यति योवद्यति शुदस्य मनोंमेहार्दिय्च्छेत्याह प्राणानेव यथा-
स्थानमुपंह्वयते पशोर्वा आलंब्धस्य हृदंय१ शुगृंच्छति साहृदयशूलम् (४)
अभिसमेति यत्पृथिव्या१ हृदयशूलमुंद्वासयेत्पृथिवी१ शुचार्पयेद्यदप्स्वपः
शुचार्पयेच्छुष्कंस्य चार्द्रस्यं च संधावुद्वासयत्युभयंस्य शांत्यै यं द्विष्यात्तं
ध्यायेच्छुचैवैनंमर्पयति––३२)[रेतःस्वाहानभोहृदयशूलंद्वात्रिं१शश्च]॥ १ ॥

देवावै यज्ञमाग्नींध्रे व्यंभजंत ततोयदत्यशिंष्यत तदंब्रुवन्वसंतुनुनेइद
मिति तद्वसतीवरींणां वसतीवरित्वं तस्मिंन्प्रातर्नसमंशक्नुवन्तदप्सु प्रावेशय-
न्तावंसतीवरीरभवन्वसतीवरींर्गृह्णाति यज्ञोवै वंसतीवरीर्यज्ञमेवारभ्यं गृहीत्वो-
पंवसति यस्यागृंहीताअभिनिम्रोचेदनारब्धोस्य यज्ञः स्यांत् (१) यज्ञंविच्छिं-
द्याज्ज्योतिष्यांवा गृह्णीयाद्धिरंण्यं वावधायसशुंक्राणामेव गृह्णाति योवा ब्राह्म-

णोबहुयाजी तस्य कुंभ्यानां गृह्णीयात्सहि गृहीतवसतीवरीकोवसतीवरीर्गृह्णाति
पशवोवै वसतीवरीः पशूनेवारभ्य गृहीत्वोपवसतियदन्वीपंतिष्ठन्गृह्णीयान्निमौ-
र्गुकाअस्मात्पशवस्युः प्रतीपं तिष्ठन्गृह्णाति प्रतिरुध्यैवास्मै पशून्गृह्णातींद्रः (२)
वृत्रमहन्त्सो१पो१भ्यंम्रियत तासां यन्मेध्यं यज्ञियꣳ सदेवमासीत्तदत्यमुच्यत
तावहंतीरभवन्वहंतीनां गृह्णाति या एव मेध्यायज्ञियाः सदेवाआपस्तासामेव
गृह्णाति नांतमावहन्तीरतीयाद्यदंतमावहंतीरतीयाद्यज्ञमतिमन्येत नस्थावराणां
गृह्णीयाद्वरुणगृहीतावै स्थावरायत्स्थावराणां गृह्णीयात् (३) वरुणेनास्य यज्ञं
ग्राहयेद्यद्वै दिवा भवत्यपोरात्रिः प्रविशति तस्मात्ताम्राआपोदिवाददृश्रे यन्नक्तं
भवत्यपोहः प्रविशति तस्माच्चन्द्राआपोनक्तं ददृश्रेछायायैचातपतश्च संवौ
गृह्णात्यहोरात्रयोरेवास्मै वर्णं गृह्णाति हविष्मतीरिमाआपइत्याह हविष्कृता-

नामेव गृह्णाति हविष्माँ॒अस्तु (४) सूर्यइत्याह सशुक्राणामेव गृह्णात्यनुष्टु-
भागृह्णाति वाग्वा अनुष्टुग्वाचैवैनाः सर्वयागृह्णाति चतुष्पदयर्चागृह्णाति त्रिः
सादयति सप्तसंपद्यन्ते सप्तपदा शक्वरी पशवः शक्वरी पशूनेवावरुन्धेस्मै वै
लोकाय गार्हपत्यआधीयतेमुष्मांआहवनीयोयद्गार्हपत्यउपसादयेदस्मिन्लोके
पशुमान्स्याद्यदाहवनीयेमुष्मिन् (५) लोके पशुमान्स्यादुभयोरुपसादय-
त्युभयोरेवैनं लोकयोः पशुमंतं करोति सर्वतः परिहरति रक्षसामपहत्याइं-
द्राग्नियोभागधेयीः स्थेत्याह यथायजुरेवैतदाग्नीध्रउपवासयत्येतद्वै यज्ञस्यापरा-
जितं यदाग्नीध्रं यदेव यज्ञस्यापराजितं तदेवैनाउपवासयति यतः खलु वै
यज्ञस्य विततस्य न क्रियते (६) तदनुयज्ञꣳ रक्षाꣳस्यवचरंति यद्वहंतीनां
गृह्णाति क्रियमाणमेव तद्यज्ञस्य शये रक्षसामनन्ववचाराय नह्येताईलयंत्यातृ-

तीयसवनात्परिशेरे यज्ञस्य संतत्यै—२६) [स्यादिंद्रोगृह्णीयादस्त्वमुष्मिन्-
क्रियतेषड्विंशतिश्च] ॥ २ ॥ ब्रह्मवादिनोवदंति सत्वाअंध्वर्युः स्याद्यः
सोममुपावहरन्त्सर्वाभ्योदेवताभ्यउपावहरेदिति हृदे त्वेत्याह मनुष्येभ्यएवै-
तेन करोति मनसे त्वेत्याह पितृभ्यएवैतेन करोति दिवेत्वासूर्यायत्वेत्याहदे-
वेभ्यएवैतेनंकरोत्येतावंतीर्वै देवताभ्यएवैन सर्वाभ्यउपावहरति पुरावाचः
(१) प्रवदितोः प्रातरनुवाकमुपाकरोति यावत्येव वाक्तामवरुन्धे पोम्रेभि-
र्व्याहरति यज्ञोवा आपोयज्ञमेवाभिवाचं विसृजति सर्वाणि छन्दांस्यन्वाह
पशवोवै छन्दांसि पशूनेवावरुन्धे गायत्रिया तेजस्कामस्य परिदध्यात्त्रिष्टुभे-
न्द्रियकामस्य जगत्या पशुकामस्यानुष्टुभा प्रतिष्ठाकामस्य पङ्क्त्या यज्ञकामस्य
विराजान्नकामस्य शृणोत्वग्निः समिधाहवम् (२) मइत्याह सवितृप्रसूत-

एव देवताभ्यो निवेद्यापोऽच्छैत्यपइंष्यहोत॒रित्याहेषित॑ हि कर्मं क्रियते मैत्रा-
वरुणस्य चमसाध्वर्यवाद्रवेत्याह मित्रावरुणौवा अपां नेतारौ ताभ्यांमेवैनाअ-
च्छैति देवीरापोअपांनपादित्याहाहुत्यैवैनांनिष्क्रीयं गृह्णात्यथो हविष्कृतानामे-
वाभिघृतानां गृह्णाति (२) कार्षिरसीत्याह शमलमेवासामपप्लावयति समुद्र-
स्यवोक्षित्या उन्नयइत्याह तस्मादद्यमानाःपीयमानाआपोन क्षीयन्ते योनिर्वै
यज्ञस्य चात्वालं यज्ञोवसतीवरीर्होतृचमसं च मैत्रावरुणचमसंच सꣳस्पर्श्यै-
वसतीवरीर्व्यानयति यज्ञस्य सयोनित्वायाथो स्वादेवैनायोनेः प्रजनयत्यध्व-
र्योवेरपा ३ इत्याहोत (४) ईमनन्नमुरुतेमाःपश्येति वा वै तदाह यद्यग्नि-
ष्टोमोजुहोति यद्युक्थ्यः परिधौ निमार्ष्टि यद्यतिरात्रोयजुर्वदन्प्रपद्यते यज्ञक्र-
तूनां व्यावृत्त्यै—२५) [वाचोहवंगृह्णात्युतपञ्चविꣳशतिश्च] ॥ ३ ॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवइति ग्रावाणमादत्ते प्रसूत्याअश्विनोर्बाहुभ्यामित्या-
हाश्विनौ हि देवानामध्वर्यू आस्तां पूष्णोहस्ताभ्यामित्याह यत्यैपशवोवै
सोमोव्यानउपांशुसवनोयदुपांशुसवनमभिमिमीते व्यानमेव पशुषु दधा-
तीन्द्रायत्वेन्द्रायत्वेति मिमीतइंद्राय हि सोमआह्रियते पञ्चकृत्वोयजुषामि-
मीते (१) पञ्चाक्षरापङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुन्धे पंचकृत्वस्तूष्णीं दश
संपद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्य मवरुन्धेश्वात्रास्थ वृत्रतुर-
इत्याहैषवा अपांसोमपीथोयएवं वेद नाप्स्वार्तिमार्छति यत्ते सोम दिवि-
ज्योतिरित्याहैभ्यएवैनम् (२) लोकेभ्यः संभरति सोमोवै राजा दिशो-
भ्यध्यायत्सदिशोनुप्राविशत्प्रागपागुदगधरागित्याह दिग्भ्यएवैनंसंभरत्यथो
दिशएवास्माअवरुन्धेम्बनिष्वरेत्याहकामुकाएनंस्त्रियोभवंति य एवं वेद

यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवीति (३) आहैषवै सोमस्य सोमपी-
थोयएवं वेद न सौम्यामार्तिमाच्छीति घ्नंति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वंत्यꣳ
शूनपगृह्णाति त्रायतएवैनं प्राणावा अꣳशवः पशवः सोमोꣳशून्पुनरपि
सृजति प्राणानेव पशुषु दधाति द्वौ द्वावपि सृजति तस्माद्द्वौद्वौ प्राणाः—४४)
[मिमीतएनमितिचतुश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ४ ॥ प्राणोवा एषयदुपाꣳशु-
र्यदुपाꣳश्वंग्राग्रहांगृह्णंते प्राणमेवानुप्रयंन्त्यरुणोहस्माहौपवेशिः प्रातःसवनए-
वाहं यज्ञꣳसꣳस्थापयामि तेन ततः सꣳस्थितेन चरामीत्यष्टौ कृत्वोग्रेभिषु-
णोत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रं प्रातःसवनं प्रातःसवनमेव तेनाप्नोत्येकादशकृ-
त्वोद्वितीयमेकादशाक्षरा त्रिष्टुप्त्रैष्टुभं माध्यंदिनं (१) सवनं माध्यंदिनमेव
सवनं तेनाप्नोति द्वादशकृत्वस्तृतीयं द्वादशाक्षरा जगतीजागतं तृतीयसवनं

तृतीयसवनमेव तेनाप्नोत्येताꣳ ह वाव स यज्ञस्य सꣳस्थितिमुवाचास्कंदाया-
स्कन्नꣳ हि तद्यज्ञस्य सꣳस्थितस्य स्कंदत्यथो खल्वाहुर्गायत्री वाव प्रातःस-
वनेनाति वादइत्यनतिवादुकएनं भ्रातृव्यो भवति यएवं वेद तस्माद्दृष्टावष्टौ-
(२) कृत्वोऽभिषुत्यं ब्रह्मवादिनो वदंति पवित्रवंतोन्ये ग्रहा गृह्यन्ते किंपवित्रउ-
पाꣳशुरिति वाक्पवित्रइति ब्रूयाद्वाचस्पतये पवस्ववाजिन्नित्याह वाचैवैनं
पवयति वृष्णो अꣳशुभ्यामित्याह वृष्णो ह्येतावꣳशू यौ सोमस्य गभस्तिपूतइ-
त्याह गभस्तिना ह्येनं पवयति देवो देवानां पवित्रमसीत्याह देवो ह्येषः (३)
सन्देवानां पवित्रं येषां भागोसि तेभ्यस्त्वेत्याह येषाꣳ ह्येष भागस्तेभ्य एनं
गृह्णाति स्वांकृतोसीत्याह प्राणमेव स्वमकृत मधुमतीर्नइषस्कृधीत्याह सर्वमे-
वास्मा इदꣳ स्वदयति विश्वेभ्यस्त्वेंद्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यइत्याहोभये-

ष्वेव देवमनुष्येषु प्राणान्दधाति मनस्त्वा (४) अष्ट्वित्याह मनएवाभूतद्वे-
तरिक्षमन्विहीत्याहांतरिक्षदेवत्योहि प्राणः स्वाहा त्वासुभवः सूर्यायेत्याह
प्राणावै स्वभवसोदेवास्ते वेव परोक्षं जुहोति देवेभ्यस्त्वामरीचिपेभ्यइत्याहा-
दित्यस्य वै रश्मयोदेवामरीचिपास्तेषां तद्भागधेयं तानेव तेन प्रीणाति यदि-
कामयेत वर्षुकः पर्जन्यः (५) स्यादिति नीचाहस्तेन निमृज्याद्दृष्टिमेव
नियच्छति यदि काममेतावर्षुकः स्यादित्युत्तानेन निमृज्याद्दृष्टिमेवोद्यच्छति
यद्यभिचरेदमुंजह्यथ त्वाहोष्यामीति ब्रूयादाहुतिमेवैनं प्रेप्सन्हंति यदिदूरेस्या-
दातमितोस्तिष्ठेत्प्राणमेवास्यानुगत्य हंति यद्यभिचरेदमुष्य (६) त्वा प्राणे-
सादयामिति सादयेदसन्नोवै प्राणः प्राणमेवास्य सादयति षड्भिरꣳशुभिः पव-
यति षड्वाऋतवऋतुभिरेवैनं पवयति त्रिः पवयति त्रयइमे लोकाएभिरेवैनं

लोकैः पवयति ब्रह्मवादिनो वदंति कस्मात्सत्याद्वयः पशूनाꣳहस्तादाना इति
यत्रिरुपाꣳशुꣳहस्तेन विगृह्णाति तस्माद्वयः पशूनाꣳहस्तादानाः पुरुषः (७)
हस्तीमर्कटः—२) [माध्यंदिनमष्टावंष्टाविपत्वांपर्जन्यो ऽमुष्यपुरुषोद्वेच]॥५॥

देवावै यज्ञेकुर्वत तदसुराअकुर्वत ते देवाउपाꣳशौ यज्ञꣳसꣳस्थाप्य-
मपश्यन्तमुपाꣳशौ समस्थापयन्ते सुरावज्रमुद्यत्य देवानभ्यायंत ते देवाबि-
भ्यतइन्द्रमुपाधावन्तानिन्द्रोन्तर्यामेणांतरधत्त तदंतर्यामस्यांतर्यामत्वं यदंतर्या-
मोगृह्यते भ्रातृव्यानेव तद्यजमानोन्तर्धत्ते तस्ते (१) दधामि द्यावापृथिवी
अंतरुर्वंतरिक्षमित्याहैभिरेव लोकैर्यजमानोभ्रातृव्यानंतर्धत्ते ते देवा अमन्यते-
न्द्रोवाइदमभूद्यद्वयꣳ स्मइति ते ब्रुवन्मघवन्ननुनआभजेति सजोषादेवैरवरैः
परैश्चेत्यब्रवीद्ये चैव देवाः परे येचावरे तानुभयान् (२) अन्वाभजत्सजोषा-

देवैरवरैः परेभ्यश्चेत्याह ये चैव देवाः परे ये चावरे तानुभयानन्वाभजत्यन्तर्यच्छ-
मघवन्मादयस्वेत्याह यज्ञादेव यजमानं नान्तरेत्युपयामगृहीतोऽसीत्याहापानस्य
धृत्यै यदुभावपवित्रौ गृह्येयातां प्राणमपानोऽनुन्यृच्छेत्प्रमायुकः स्यात्पवित्रंवा-
नन्तर्यामो गृह्यते (३) प्राणापानयोर्विधृत्यै प्राणापानौ वा एतौ यदुपाꣳश्वं-
तर्यामौ व्यानमुपाꣳशुसवनो यं कामयेत प्रमायुकः स्यादित्यसꣳस्पृष्टौ तस्य-
सादयेद्व्यानेनैवास्य प्राणापानौ विच्छिनत्ति ताजक्प्रमीयते यं कामयेत सर्व-
मायुरियादिति सꣳस्पृष्टौ तस्य सादयेद्व्यानेनैवास्य प्राणापानौ संतनोति सर्व-
मायुरेति—४४) [तदुभयान्गृह्यते चतुश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ १ ॥ वाग्वा
एषा यदैन्द्रवायवो यदैन्द्रवायवाग्रा ग्रहा गृह्यन्ते वाचमेवानु प्रयन्ति वायुं देवा अ-
ब्रुवन्त्सोमꣳ राजानꣳ हनामेति सोऽब्रवीद्वरं वृणै मदग्रा एव वो ग्रहा गृह्यान्ता इति-

तस्मादैन्द्रवायवाग्रा ग्रहा गृह्यन्ते तमघ्नन्त्सोपूयत्तं देवा नोपाधृष्णुवन्स्ते वायुमब्रु-
वन्निमं नः स्वदय (१) इति सोऽब्रवीद्वरं वृणै मद्देवत्यान्येव वः पात्राण्यु-
च्यान्ता इति तस्मान्नानादेवत्यानि सन्ति वायव्यान्युच्यन्ते तमेभ्यो वायुरेवास्व-
दयत्तस्माद्यत्पूयति तत्प्रवाते विषजन्ति वायुर्हि तस्य पवयिता स्वदयिता तस्य
विग्रहणं नाविन्दन्नदितिरब्रवीद्वरं वृणा अथ मया वि गृह्णीध्वं मद्देवत्या एव वः
सोमाः (२) सन्ना असन्नित्युपयामगृहीतोसीत्याहादितिदेवत्यास्तेन यानि हि
दारुमयाणि पात्राण्यस्यै तानि योनेः संभूतानि यानि मृन्मयानि साक्षात्ता-
न्यस्यै तस्मादेवमाह वाग्वै पराच्यव्याकृतावदत्ते देवा इन्द्रमब्रुवन्निमां नो वाचं
व्याकुर्विति सोऽब्रवीद्वरं वृणै मह्यं चैवैष वायवे च सह (३) गृह्याता इति
तस्मादैन्द्रवायवः सह गृह्यते तामिन्द्रो मध्यतोऽवक्रम्य व्याकरोत्तस्मादियं व्याकृ-

तावागुंयते तस्मात्सकृदिंद्राय मध्यतोगृंह्यते द्विर्वायवे द्वौहिसवरावृणीत—२८)
[स्वदयसोमाःमहाष्टाविं॰ शतिश्च] ॥ ७ ॥ मित्रं देवाअंब्रुवन्त्सोम॰
राजान॰ हनामेति सोब्रवीन्नाह॰ सर्वस्य वा अहं मित्रमस्मीति तमंब्रुवन्
हनामेवेति सोब्रवीद्वरं वृणै पर्यसैव मेसोमं॰ श्रीणन्निति तस्मान्मैत्रावरुणं
पर्यसा श्रीणंति तस्मात्पशवोपांक्रामन्मित्रः सन्क्रूरमंकरिति क्रूरमिंव खलु वा
एषः (१) करोति यः सोमेंन यजंते तस्मात्पशवोपंक्रामन्ति यन्मैत्रावरुणं
पर्यसा श्रीणाति पशुभिरेव तन्मित्र॰ समर्धयंति पशुभिर्यजमानं पुरा खलु
वा वैवं मित्रोवेदपमत्क्रूरं चकुर्षः पशवः क्रमिष्यंतीति तस्माद्वेवमवृणीत वरुणं
देवाअंब्रुवन्त्वया॰ शभुवा सोम॰ राजान॰ हनामेति सोब्रवीद्वरं वृणै मह्यं च (२)
एवैषमित्राय च सह गृह्याताइति तस्मान्मैत्रावरुणः सह गृह्यते तस्माद्राज्ञा

राजानमꣳ शुभुवा घ्नंति वैश्यैनवैश्यꣳ शूद्रेण शूद्रं नवा इदं दिवा न नक्तमासीद-
व्यावृत्तं तेदेवामित्रावरुणावब्रुवन्निदं नोविवासयतमिति तावब्रूतां वरं वृणावहा-
एकएवावत्पूर्वोग्रहोगृह्याताइति तस्मादैंद्रवायवः (३) पूर्वोमैत्रावरुणाद्गृह्यते
प्राणापानौ होतौ यदुपाꣳश्वंतर्यामौ मित्रोहरजनयद्वरुणोरात्रिं ततोवा इदं
व्यौच्छद्यन्मैत्रावरुणोगृह्यते व्युष्टयै—२२)[एषचैंद्रवायवोद्वाविंꣳशतिश्च]॥८॥

यज्ञस्य शिरोच्छिद्यत ते देवाअश्विनावब्रुवन्भिषजौ वै स्थइदं यज्ञस्य शिरः
प्रतिधत्तमिति तावब्रूतां वरं वृणावहै ग्रहएवनावत्रापिगृह्यतामिति ताभ्यामे-
तमाश्विनमगृह्णन्ततोवै तौ यज्ञस्य शिरः प्रत्यधत्तां यदाश्विनोगृह्यते यज्ञस्य
निष्कृत्यै तौ देवाअब्रुवन्नपूतौ वा इमौ मनुष्यचरौ (१) भिषजाविति
तस्माद्ब्राह्मणेन भेषजं न कार्यमपूतोह्ये१ षोमेध्योयोभिषक्तौ बहिष्पवमानेन

पवयित्वा ताभ्यामेतमाश्विनमगृह्णन्तस्माद्बहिष्पवमाने स्तुतआश्विनोगृह्यते
तस्मादेवं विदुषाबहिष्पवमानउपसद्यः पवित्रं वै बहिष्पवमानआत्मानमेव
पवयते तयोस्त्रेधा भैषज्यं विन्यदधुरग्नौ तृतीयमप्सु तृतीयं ब्राह्मणे तृतीयं
तस्मादुदपात्रम् (२) उपनिधाय ब्राह्मणं दक्षिणतोनिषाद्य भेषजं कुर्याद्या-
वदेव भेषजं तेन करोति समर्धुकमस्य कृतं भवति ब्रह्मवादिनोवदंति कस्मा-
त्सत्यादेकपात्राद्विदेवत्या गृह्यंते द्विपात्राहूयंतइति यदेकपात्रागृह्यंते तस्मादे-
कोंतरतः प्राणोद्विपात्राहूयंते तस्माद्द्वौद्वौ बहिष्टात्प्राणाः प्राणावा एते यद्द्विदे-
वत्याः पशवइडा यदिडां पूर्वां द्विदेवत्येभ्यउपह्वयेत (३) पशुभिः प्राणानं-
तर्दधीत प्रमायुकःस्याद्द्विदेवत्यान्भक्षयित्वेडामुपह्वयते प्राणानेवात्मन् धित्वा-
पशूनुपह्वयते वाग्वाऐंद्रवायवश्चक्षुर्मैत्रावरुणः श्रोत्रमाश्विनः पुरस्तादैंद्रवायवं

भिक्षयति तस्मात्पुरस्ताद्वाचा वदति पुरस्तान्मैत्रावरुणं तस्मात्पुरस्ताच्चक्षुषा-
पश्यति सर्वतः परिहारमाश्विनं तस्मात्सर्वतः श्रोत्रेण शृणोति प्राणावा एते
यद्द्विदेवत्याः (४) अरिक्तानि पात्राणि सादयति तस्मादरिक्ताअंतरतः
प्राणायतः खलु वै यज्ञस्य विततस्य न क्रियते तदनुयज्ञ॰रक्षा॰स्यवचरंति
यदरिक्तानि पात्राणि सादयंति क्रियमाणमेव तद्यज्ञस्य शयेरक्षसामनन्वव
चाराय दक्षिणस्य हविर्धानस्योत्तरस्यां वर्तन्या॰सादयति वाच्यैव वाचं दधा-
त्यातृतीयसवनात्परिशेरे यज्ञस्य संतत्यै—४६) [मनुष्यचरावुदपात्रमुपक्ष-
यैतद्विदेवत्याःषट्चत्वारि॰शच्च]॥ १ ॥ बृहस्पतिर्देवानां पुरोहितआ-
सीच्छंडामर्कावसुराणां ब्रह्मण्वंतोदेवाआसन्ब्रह्मण्वंतोसुरास्ते ऽन्योन्यं नाशे-
कुवन्नभिभवितुं ते देवाः शंडामर्कावुपामंत्रयंत तावब्रूतां वरं वृणावहै ग्रहा-

वृचे नावत्रापि गृह्येतामिति ताभ्यामेतौ शुक्रामंथिनावगृह्णन्ततोदेवाअभवन्प-
रासुरायस्यैवं विदुषः शुक्रामंथिनौ गृह्येते भवत्यात्मना परा (१) अस्य
भ्रातृव्योभवति तौ देवाअपनुद्यात्मनइंद्रायाजुहवुरपनुत्तौ शंडामर्कौसहामु-
नेति ब्रूयाद्यंद्विष्याद्यमेव द्वेष्टि ते नैनौ सहापनुदते सप्रथमः संकृतिर्विश्वकर्मे-
त्येवैनावात्मनइंद्रायाजुहवुरिंद्रोह्येतानि रूपाणि करिक्रदचरदसौ वा आदित्यः
शुक्रश्चंद्रमामंथ्यपिगृह्य प्रांचौ निः (२) क्रामतस्तस्मात्प्रांचौ यंतौ न
पश्यंति प्रत्यंचावावृत्य जुहुतस्तस्मात्प्रत्यंचौ यंतौ पश्यंति चक्षुषी वा एते
यज्ञस्य यच्छुक्रामंथिनौ नासिकोत्तरवेदिरभितः परिक्रम्य जुहुतस्तस्मादभि-
तोनासिकां चक्षुषी तस्मान्नासिकया चक्षुषी विधृते सर्वतः परिक्रामतोरक्ष-
सामपहत्यै देवावै याः प्राचीराहुतीरजुहवुर्ये पुरस्तादसुराआसन्ताःस्ताभिः

प्र (३) अनुदंत याः प्रतीचीर्येपश्चादसुराआसन्ता१स्ताभिरपानुदंत प्राचीं-
रन्याआहुतयोहूयंतेै प्रत्यंचौ शुक्रामंथिनौ पश्चाच्चैव पुरस्ताच्च यजमानोभ्रातृ-
व्यान्प्रणुदते तस्मात्पराचीः प्रजाः प्रवीयंते प्रतीचीर्जायंते शुक्रामंथिनौ वा अनु
प्रजाः प्रजायंते त्रीश्चाद्याश्च सुवीराः प्रजाः प्रजनयन्परीहि शुक्रः शुक्रशोचिषा
(४) सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयन्परीहि मंथी मंथिशोचिषेत्याहैतावै सुवीरायाअत्री-
रेताः सुप्रजायाआद्यांय एवं वेदात्त्यस्य प्रजा जायते नाद्या प्रजापतेरक्ष्यश्वय-
त्तत्परापतत्तद्विकंकतं प्राविशत्तद्विकंकतेनारमत तद्यवं प्राविशत्तद्यवैरमत तद्य-
वस्य (५) यवत्वं यद्वैकंकतं मंथिपात्रं भवति सक्तुभिः श्रीणाति प्रजापतेरेव
तच्चक्षुः संभरति ब्रह्मवादिनोवदंति कस्मात्सत्यान्मंथिपात्र१ सदोनाश्नुतइ-
त्यार्तपात्र१हीति ब्रूयाद्यदश्नुवीतांधोध्वर्युः स्यादार्तिमार्छेत्तस्मान्नाश्नुते—१७)

[परानिश्प्रशुक्रश्चौचिषायवेस्यसप्तत्रिंशच्च] ॥ १० ॥ देवावै यज्ञमकु-
र्वत तदसुराअकुर्वत ते देवाआग्रयणाग्रान्ग्रहानपश्यन्तानगृह्णत ततोवै तेऽग्रं
पर्यायन् यस्यैवं विदुषआग्रयणाग्राग्रहागृह्यंतेऽग्रमेव समानानां पर्येति रुष्णव-
त्यर्चा भ्रातृव्यवतोगृह्णीयाद्भ्रातृव्यस्यैव रुक्त्वाग्रꣳसमानानां पर्येति येदेवादि-
व्येकादशस्थेत्याह (१) एतावतीर्वै देवतास्ताभ्यएवैनꣳ सर्वाभ्योगृह्णात्येषते
योनिर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यइत्याह वैश्वदेवोह्येषदेवतया वाग्वै देवेभ्योपाक्रामद्य-
ज्ञायातिष्ठमाना ते देवा वाच्यपक्रांतायां तूष्णीं ग्रहानगृह्णत सामन्यतवागंत-
र्यंति वैमेति साग्रयणं प्रत्यागच्छत्तदाग्रयणस्याग्रयणत्वम् (२) तस्मादाग्र-
यणे वाग्विसृज्यते यत्तूष्णीं पूर्वे ग्रहागृह्यंते यथात्सारियति मआखइर्यति
नापरात्स्यामीत्युपावसृजत्येवमेव तदध्वर्युराग्रयणं गृहीत्वा यज्ञमारभ्य वाचं

विसृजते त्रिर्हिंकरोत्युद्गातॄनेव तद्वृणीते प्रजापतिर्वा एष यदाग्रयणो यदाग्रयणं गृहीत्वा हिंकरोति प्रजापतिरेव (३) तत्प्रजा अभिजिघ्रति तस्माद्वत्सं जातं गौरभिजिघ्रत्यात्मा वा एष यज्ञस्य यदाग्रयणः सवनेसवनेऽभिगृह्णात्यात्मन्नेव यज्ञꣳ संतनोत्युपरिष्टादानयति रेत एव तद्दधात्यधस्तादुपगृह्णाति प्रजनयत्येव तद्ब्रह्मवादिनो वदंति कस्मात्सत्याद्गायत्री कनिष्ठा छंदसाꣳ सती सर्वाणि सवनानि वहतीति (४) एष वै गायत्रियै वत्सो यदाग्रयणस्तमेव तदभिनिवर्तꣳ सर्वाणि सवनानि वहति तस्माद्वत्समपाकृतं गौरभिनिवर्तते—२०) [आग्राग्रयणत्वमेवेतिविꣳशतिश्च] ॥ ११ ॥ यज्ञेन (२३२) देवा (३२६) ब्रह्मवादिनो (२२५) देवस्य (११४) प्राणो (३५२) देवा (११४) वा (१७८) ग्निभ्रं (१८२) यज्ञस्य (२४६) बृहस्पति (२८७) देवा

(२२०) एकादश (२६३) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां षष्ठ-
काण्डे चतुर्थः प्रपाठकः ॥

हरिः ओम् ॥ इंद्रोवृत्राय वज्रमुदयच्छत्सवृत्रोवज्रादुद्यतादबिभेत्सोब्रवी-
न्मामे प्रहारस्ति वा इदं मयि वीर्यं तत्ते प्रदास्यामीति तस्माउक्थ्यं प्रायच्छत्त
स्मैद्वितीयमुदयच्छत्सोब्रवीन्मामे प्रहारस्ति वा इदं मयि वीर्यं तत्ते प्रदास्या-
मीति (१) तस्माउक्थ्यमेव प्रायच्छत्तस्मै तृतीयमुदयच्छत्तं विष्णुरन्वति-
ष्ठत जहीति सोब्रवीन्मामे प्रहारस्तिवा इदं मयिवीर्यं तत्ते प्रदास्यामीति
तस्माउक्थ्यमेव प्रायच्छत्तं निर्मायं भूतमहन् यज्ञोहि तस्य मायासीद्यदु-
क्थ्योगृह्यत इंद्रियमेव (२) तद्वीर्यं यजमानोभ्रातृव्यस्य वृंक्तइंद्राय त्वा बृह-
द्वते वयस्वतइत्याहेंद्राय हि सतं प्रायच्छत्तस्मै त्वा विष्णवे त्वेत्याह यदेव

विष्णुरन्वतिष्ठत जहीति तस्माद्विष्णुमन्वाभंजति त्रिर्निर्गृह्णाति त्रिर्हि सतं
तस्मै प्रायच्छदेषते योनिः पुनर्हविरसीत्याह पुनः पुनः (३) ह्यस्मा-
न्निर्गृह्णाति चक्षुर्वा एतद्यज्ञस्य यदुक्थ्यस्तस्मादुक्थ्यꣳ हुतꣳ सोमा अन्वायंति
तस्मादात्मा चक्षुरन्वेति तस्मादेकं यं तं बहवोनुयंति तस्मादेकोबहूनां भद्रो-
भवति तस्मादेकोबह्वीर्जाया विंदते यदिकामयेताध्वर्युरात्मानं यज्ञयशसेनार्प-
येयमित्यंतराहवनीयं च हविर्धानं च तिष्ठन्नवनयेत् (४) आत्मानमेव यज्ञ-
यशसेनार्पयति यदि कामयेत यजमानंयज्ञयशसेनार्पयेयमित्यंतरा सदोहवि-
र्धाने तिष्ठन्नवनयेद्यजमानमेवयज्ञयशसेनार्पयति यदि कामयेत सदस्यान्य-
ज्ञयशसे नार्पयेयमिति सदआलभ्यावनयेत्सदस्यानेव यज्ञयशसेनार्पय-
ति—२३) [इत्येवपुनः पुनर्नयेन्नर्यास्त्रिꣳशच्च] ॥ १ ॥ आयुर्वा एत-

यज्ञस्य यद्ध्रुव उत्तमो ग्रहाणां गृह्यते तस्मादायुः प्राणानामुत्तमं मूर्धानं दिवो-
अरतिं पृथिव्या इत्याह मूर्धानमेवैनꣳ समानानां करोति वैश्वानरमृताय जात-
मग्निमित्याह वैश्वानरꣳ हि देवतयायुरुभयतो वैश्वानरो गृह्यते तस्मादुभयतः
प्राणा अधस्ताच्चोपरिष्टाच्चार्धिनोऽन्ये ग्रहा गृह्यन्तेऽर्धी ध्रुवस्तस्मात् (१) अर्धवा-
क्प्राणोऽन्येषां प्राणानामुपोप्तेऽन्ये ग्रहाः साद्यन्तेऽनुपोप्ते ध्रुवस्तस्मादस्थ्नान्याः प्रजाः
प्रतितिष्ठन्ति माꣳसेनान्या असुरा वा उत्तरतः पृथिवीं पर्याचिकीर्षन्तां देवा
ध्रुवेणादृꣳहन्तद्ध्रुवस्य ध्रुवत्वं यद्ध्रुव उत्तरतः साद्यते धृत्या आयुर्वा एतद्य-
ज्ञस्य यद्ध्रुव आत्मा होता यद्धोतृचमसे ध्रुवमवनयत्यात्मन्नेव यज्ञस्य (२)
आयुर्दधाति पुरस्तादुक्थस्यावनीय इत्याहुः पुरस्ताद्ध्यायुषो भुङ्क्ते मध्यतोऽवनीय
इत्याहुर्मध्यमेन ह्यायुषो भुङ्क्त उत्तरार्धेऽवनीय इत्याहुरुत्तमेन ह्यायुषो भुङ्क्ते वैश्वदे-

न्यामूचिशस्यमानायामवनयतिवैश्वदेव्योवै प्रजाः प्रजास्वेवायुर्दधाति—११)
[तस्माद्यज्ञस्यैकान्नचत्वारिंशच्च] ॥ २ ॥ यज्ञेनैव देवाः सुवर्गंलो-
कमायन्तेमन्यंत मनुष्यानोन्वाभविष्यंतीति तेसंवत्सरेण योपयित्वासुवर्गंलो-
कमायन्तमृषयऋतुग्रहैरेवानुप्राजानन् यदृतुग्रहागृह्यंते सुवर्गस्यलोकस्यप्रज्ञात्यै
द्वादशगृह्यंते द्वादशमासाः संवत्सरः संवत्सरस्यप्रज्ञात्यै सहप्रथमौगृह्येते सहो-
त्तमौ तस्माद्द्वौद्वावृतूउभयतो मुखमृतुपात्रंभवतिकः (१) हितद्वेदयतऋतूनां
मुखमृतुनाप्रेष्येति षट्कृत्वआहषड्वाऋतवऋतूनेव प्रीणात्यृतुभिरितिचतुश्चतु-
ष्पदएव पशून्प्रीणाति द्विःपुनर्ऋतुनाह द्विपदएवप्रीणात्यृतुनाप्रेष्येति षट्कृत्व-
आहर्तुभिरितिचतुस्तस्माच्चतुष्पादः पशवऋतूनुपजीवंतिद्विः (२) पुनर्ऋतुनाह-
तस्माद्विपादश्चतुष्पदः पशूनुपजीवंत्यृतुनाप्रेष्येति षट्कृत्व आहर्तुभिरिति चतु-

हिं:पुनर्ऋतुनाहाक्रमणमेव तत्सेतुंयजमानः कुरुतेसुवर्गस्यलोकस्य समष्ट्यैना-
न्योन्यमनुप्रपद्येत यदन्योन्यमनुप्रपद्येतर्तुर्ऋतुमनुप्रपद्येतर्तवोमोहुकास्युः (२)
प्रसिद्धमेवाध्वर्युर्दक्षिणेन प्रपद्यतेप्रसिद्धं प्रतिप्रस्थातोत्तरेण तस्मादादित्यःषण्मा-
सोदक्षिणेनैति षडुत्तरेणोपयमगृहीतोसि सꣳसर्पोस्यꣳहस्पत्यायत्वेत्याहास्ति
त्रयोदशोमासइत्याहुस्तमेव तत्प्रीणाति—३४) [कोहिः स्युश्चतुस्त्रिꣳशच्च]
॥ ३ ॥ सुवर्गायवाएतेलोकायगृह्यंते यदृतुग्रहाज्योतिरिंद्राग्नीयदैन्द्राग्नमृतु
पात्रेण गृह्णातिज्योतिरेवास्माउपरिष्टाद्दधाति सुवर्गस्यलोकस्यानुख्यात्या
ओजोभृतौवाएतौदेवानां यदिंद्राग्नी यदैंद्राग्नोगृह्यतओजएवावरुन्धे वैश्वदेवꣳ
शुक्रपात्रेणगृह्णाति वैश्वदेव्योवैप्रजाअसावादित्यः शुक्रोयद्वैश्वदेवꣳशुक्रपात्रेण
गृह्णाति तस्मादसावादित्यः (१) सर्वाः प्रजाः प्रत्यङ्ङुदेति तस्मात्सर्वएवमन्यते

मांप्रत्युदंगादिर्ति वैश्वदेवꣳशुक्रपात्रेर्णं गृह्णाति वैश्वदेव्योवैप्रजास्तेजंःशुक्रोय-
द्वैश्वदेवꣳशुक्रपात्रेर्णंगृह्णाति प्रजास्वेवतेजोंदधाति—३०) [आदित्यस्त्रिꣳ-
शच्च]॥४॥ इंद्रोमरुद्भिः सांविवेनमाध्यंदिनेसवने वृत्रमंहन्यन्मा-
ध्यंदिने सवंने मरुत्वतीयागृह्यंते वार्त्रघ्नाएवते यजंमानस्य गृह्यंते तस्यं वृत्रं-
जघ्नुषंऋतवोंमुह्यन्त्सऋतुपात्रेर्णंमरुत्वतीयांनगृह्णात्ततोवै सऋतून्प्राजानाद्यहृतु-
पात्रेर्णं मरुत्वतीयागृह्यंतंऋतूनां प्रज्ञात्यै वज्रंवाएतं यजंमानोभ्रातृंव्याय प्रहं-
रतियन्मंरुत्वतीयाउदेवप्रंथमेनं (१) यच्छतिप्रहंरति द्वितीयेंनस्तृणुते तृती-
येनायुधंवाएतद्यजंमानः सꣳस्कुरुतेयन्मंरुत्वतीया धनुंरेवप्रंथमोज्या द्वितीय
इषुस्तृतीयः प्रत्येव प्रंथमेनंधत्ते विसृंजतिद्वितीयेंन विध्यंतितृतीयेनेंद्रोवृत्रꣳ
हत्वा परांपरावतंमगच्छदपांराधमितिमन्यंमानः सहरिंतोभवत्सएतामंरुत्व-

तीयांनात्मस्परंणानपश्यत्तानंगृह्णीत (२) प्राणमेव प्रथमेनांस्पृणुतापानं
द्वितीयेनात्मानं तृतीयेनात्मस्परंणा वा एते यजंमानस्य गृह्यंते यन्मंरुत्व-
तीयाः प्राणमेव प्रथमेनं स्पृणुतेपानं द्वितीयेनात्मानं तृतीयेनेंद्रोंवृत्रमंहन्तं
देवाअंब्रुवन्महान् वाअयमंभूद्योवृत्रमवंधीदिति तन्महेंद्रस्यं महेंद्रत्व सएतं-
माहेंद्रमुद्धारमुदंहरत वृत्र हत्वा न्यासु देवतांसु (३) अधि यन्माहेंद्रोगृह्य
तंउद्धारमेव तं यजंमानउद्धंरतेन्यासु प्रजास्वधिशुक्रपात्रेण गृह्णाति यजमान-
देवत्योवै माहेंद्रस्तेजः शुक्रोयन्माहेंद्र शुक्रपात्रेण गृह्णाति यजंमानएव तेजो-
दधाति—२८) [प्रथमेनांगृह्णीतदेवतांस्वष्टाविं शतिश्च] ॥ ५ ॥
अदितिः पुत्रकामा साध्येभ्योदेवेभ्योब्रह्मौदनमपचत्तस्याउच्छेषणमददुस्तत्प्रा-
श्नात्सा रेतोधत्त तस्यै चत्वारआदित्याअजायंत सा द्वितीयंमपचत्सामन्यतो-

च्छेषणान्मइमेंज्ञातयदग्रे प्राशिष्यामीतोमेवसीया॰ सोजनिष्यंत इति साग्रे
प्राश्नात्सा रेतोधत्त तस्यै व्यृद्धमांडमजायत सादित्येभ्यएव (१) तृतीयमप-
चद्वोगाय मइद॰ श्रांतमस्त्विति ते ब्रुवन्वरं वृणामहै योतोजायाताअस्माक॰
सएकोसद्योस्य प्रजायामृध्या ताअस्माकं भोगाय भवादिति ततोविवस्वा-
नादित्योजायत तस्य वा इयं प्रजायन्मनुष्यांस्तास्वेकएवर्धोयोयजते सदेवानां
भोगाय भवति देवा वै यज्ञात् (२) रुद्रमन्तरायन्त्सआदित्यानन्वाक्रमत ते
द्विदेवत्यान्प्रापद्यंत तान्नप्रति प्रायच्छन्तस्मादपिवध्यं प्रपन्नं न प्रति प्रयच्छंति
तस्माद्द्विदेवत्येभ्यआदित्योनिर्गृह्यते यदुच्छेषणादजायंत तस्मादुच्छेषणाद्गृह्यते
तिसृभिर्ऋग्भिर्गृह्णाति माता पिता पुत्रस्तदेव तन्मिथुनमुल्बं गर्भोजरायुतदे-
वतत् (३) मिथुनं पशवोवा एते यदादित्यऊर्ग्दधिदध्नामध्यतः श्रीणात्यूर्जमेव

पशूनां मध्यतोदधाति शृतातङ्क्येन मेध्यत्वाय तस्मादामापक्वं दुहे पशवोवा एते
यदादित्यः परिश्रित्य गृह्णाति प्रतिरुध्यैवास्मैपशून्गृह्णातिपशवो वाएतेयदादित्य-
एषरुद्रोयदग्निः परिश्रित्य गृह्णाति रुद्रादेव पशूनंतर्दधाति (४) एषवै विवस्वाना-
दित्योयदुपांशुसवनः सएतमेव सोमपीथं परिशयआतृतीयसवनाद्विवस्वआ-
दित्यैषते सोमपीथइत्याह विवस्वंतमेवादित्यꣳ सोमपीथेन समर्धयति यादि-
व्यावृष्टिस्तया त्वा श्रीणामीति वृष्टिकामस्य श्रीणीयाद्वृष्टिमेवावरुन्धे यदि-
ताजक्प्रस्कंदेद्वर्षुकः पर्जन्यः स्याद्यदिचिरमवर्षुकोन (५) सादयत्यसंन्नाद्धिप्रजाः
प्रजायंते नानुवषट्करोति यदनुवषट्कुर्याद्रुद्रं प्रजाअन्ववसृजेन्नहुत्वान्वीक्षेत
यदन्वीक्षेत चक्षुरस्य प्रमायुकꣳ स्यात्तस्मान्नान्वीक्ष्यः—२७) [एवयज्ञात्त-
द्दधातिनसप्तविꣳशतिश्च] ॥ ६ ॥ अंतर्यामपात्रेण सावित्रमाग्रयणाद्गृ-

ह्णाति प्रजापतिर्वा एषयदाग्रयणः प्रजानां प्रजननाय न सादयत्यसंन्नाद्धि-
प्रजाः प्रजायंते नानुवषट्करोति यदनुवषट्कुर्याद्रुद्रं प्रजाअन्ववसृजेदेषवै
गायत्रोदेवानां यत्सवितैषगायत्रियै लोके गृह्यते यदाग्रयणोयदंतर्यामपात्रेण
सावित्रमाग्रयणाद्गृह्णाति स्वादेवैनं योनेर्निर्गृह्णाति विश्वे (१) देवास्तृतीयꣳ
सवनं नोदयच्छन्ते सवितारं प्रातःसवनभागꣳ संतं तृतीयसवनमभिपर्यणय-
न्ततोवै ते तृतीयꣳ सवनमुदयच्छन् यत्तृतीयसवने सावित्रोगृह्यते तृतीयस्य
सवनस्योद्यत्यै सवितृपात्रेण वैश्वदेवं कलशाद्गृह्णाति वैश्वदेव्योवै प्रजावैश्व-
देवः कलशः सविताप्रसवानामीशे यत्सावितृपात्रेण वैश्वदेवं कलशाद्गृह्णाति
सवितृप्रसूतएवास्मै प्रजाः प्र (२) जनयति सोमे सोममभिगृह्णाति रेत-
एव तद्दधाति सुशर्मासिसुप्रतिष्ठानइत्याह सोमे हि सोममभिगृह्णाति प्रति-

ष्ठित्या एतस्मिन्वा अपि ग्रहे मनुष्येभ्योदेवेभ्यः पितृभ्यः क्रियते सुशर्मासि
सुप्रतिष्ठानइत्याह मनुष्येभ्य एवैतेन करोति बृहदित्याहदेवेभ्यएवैतेन करोति
नमइत्याह पितृभ्यएवैतेन करोति (२) एतावतीर्वै देवतास्ताभ्यएवैन॰
सर्वाभ्योगृह्णात्येषते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यइत्याह वैश्वदेवोह्येषः—११)
[विश्वेप्रकरोत्येकान्नविंशतिश्च] ॥ ७ ॥ प्राणोवा एषयदुपांशुर्यदु-
पांशुपात्रेण प्रथमश्चोत्तमश्च ग्रहौ गृह्येते प्राणमेवानुप्रयंति प्राणमनूयंति
प्रजापतिर्वा एषयदाग्रयणः प्राणउपांशुः पत्नीः प्रजाः प्रजनयंति यदुपां-
शुपात्रेण पात्नीवतमाग्रयणाद्गृह्णाति प्रजानां प्रजननाय तस्मात्प्राणं प्रजा-
अनुप्रजायंते देवावा इतइतः पत्नीः सुवर्गम् (१) लोकमजिगांस्तन्ते
सुवर्गं लोकम् प्राजानन्तएतं पात्नीवतमपश्यन्तमगृह्णत ततोवै ते सुवर्गं

लोके प्राजानन् यत्पात्नीवतोगृह्यते सुवर्गस्य लोकस्य प्रज्ञात्यै ससोमोनाति-
ष्ठतस्त्रीभ्योगृह्यमाणस्तं घृतं वज्रं कृत्वा घ्नंतं निरिंद्रियं भूतमगृह्णन्तस्मात्स्त्रि-
योनिरिंद्रिया अदायादीरपिपापात्पुंसउपस्तितरम् (२) वदंति यद्धृतेन पात्नी-
वतं श्रीणाति वज्रेणैवैनं वशे कृत्वा गृह्णात्युपयामगृहीतोसीत्याहेयं वा
उपयामस्तस्मादिमां प्रजाअनुप्रजायंते बृहस्पति सुतस्य तइत्याह ब्रह्म वै
देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै प्रजाः प्रजनयतींदो इत्याह रेतोवा इंदूरेतएव
तद्दधातींद्रियावइति (३) आह प्रजावा इंद्रियं प्रजाएवास्मै प्रजनयत्यग्ना
३ इत्याहाग्निर्वै रेतोधाः पत्नीवइत्याह मिथुनत्वायं सजूर्देवेन त्वष्ट्रासोमं
पिबेत्याह त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानां रूपकृद्रूपमेव पशुषुदधातिदेवावै त्वष्टा-
रमजिघांसन्त्सपत्नीः प्रापद्यततन्न प्रतिप्रायच्छन्तस्मादपि (४) वध्यं प्रपन्नं

नप्रतिप्रयच्छंति तस्मात्पात्नीवते त्वष्ट्रेपिगृह्यते न सादयत्यसन्नाद्धिप्रजाः
प्रजायंते नानुवषट्करोति यदनुवषट्कुर्याद्रुद्रं प्रजाअन्ववसृजेयन्नानुवषट्कु-
र्यादशांतमग्नीत्सोमं भक्षयेदुपांश्वनुवषट्करोति न रुद्रं प्रजाअन्ववसृजति
शांतमग्नीत्सोमं भक्षयत्यग्नीन्नेष्टुरुपस्थमासीद (५) नेष्टः पत्नीमुदानयेत्या-
हाग्नीदेव नेष्टरि रेतोदधाति नेष्टापत्नियामुद्गात्रा संख्यापयति प्रजापतिर्वा
एषयदुद्गाता प्रजानां प्रजननायापउपप्रवर्तयति रेतएव तत्सिंचत्यूरुणोपप्रवर्तं-
यत्यूरुणा हि रेतःसिच्यतेनग्नं कृत्योरुमुपप्रवर्तयति यदा हि नग्नऊरुर्भवत्यथ
मिथुनी (६) भवतोथ रेतः सिच्यतेथ प्रजाः प्रजायंते—८) [सुवर्गमुप-
स्तितरमित्यपिसीमिथुन्यष्टौच] ॥ ८ ॥ इंद्रोवृत्रमहन्तस्य शीर्षकपाल-
मुदौब्जत्सद्रोणकलशोभवत्तस्मात्सोमः समस्रवत्सहारियोजनोभवत्तं व्यचि-

किंत्सञ्जुहवानी ३ माहौषा ३ मिति सोमन्यत यद्योष्याम्यामꣳ होष्यामि
यन्न होष्यामि यज्ञवेशसं करिष्यामीति तमभ्रियतहोतुꣳ सोग्निरब्रवीन्मम-
ष्यामꣳ होष्यसीति तं धानाभिरश्रीणात् (१) तꣳ शृतं भूतमजुहोद्यद्धाना-
भिर्हारियोजनꣳ श्रीणाति शृतत्वाय शृतमेवैनं भूतं जुहोति बह्वीभिः श्रीणा-
त्येतावतीरेवास्यामुष्मिन्लोके कामदुघा भवंत्यथो खल्वाहुरेतावा इंद्रस्य पृश्नयः
कामदुघा यद्धारियोजनीरिति तस्माद्बह्वीभिः श्रीणीयादृक्सामे वा इंद्रस्य हरी-
सोमपानौ तयोः परिधयआधानं यदप्रहृत्यपरिधीञ्जुहुयादंतराधानाभ्याम् (२)
घासं प्रयच्छेत्प्रहृत्य परिधीञ्जुहोति निराधानाभ्यामेव घासं प्रयच्छत्युन्नेताजु-
होति यातयामेवह्येतर्ह्यध्वर्युः स्वगाकृतोयदध्वर्युर्जुहुयाद्यथा विमुक्तं पुनर्युनक्ति
तादृगेवतच्छीर्षन्नधिनिधाय जुहोति शीर्षतोहि समभवद्विक्रम्य जुहोति विक्र-

न्युर्हींद्रोवृत्रमहन्नसमृध्यै पशवोवै हारियोजनीर्यत्संभिंद्यादल्पाः (३) एनं
पशवोभुंजंतउपतिष्ठेरन्यन्नसंभिंद्याद्बहवएनं पशवोभुंजंतउपतिष्ठेरन्मनसा संबा-
धतउभयं करोति बहवएवैनं पशवोभुंजंत उपतिष्ठंतउन्नेतर्युपहवमिच्छंते
यएव तत्र सोमपीथस्तमेवावरुन्धतउत्तरवेद्यां निवपति पशवोवा उत्तरवेदिः
पशवोहारियोजनीः पशुष्वेव पशून्प्रतिष्ठापयंति—४) [श्रीणावन्तरोधाना-
भ्यामल्पाः स्थापयन्ति] ॥ १ ॥ ग्रहान्वा अनुप्रजाः पशवः प्रजायंत-
उपांश्वंतर्यामावजावयः शुक्रामंथिनौ पुरुषाऋतुग्रहानेकशफाआदित्यग्रहं
गावआदित्यग्रहोभूयिष्ठाभिर्ऋग्भिर्गृह्यते तस्माद्गावः पशूनां भूयिष्ठायत्त्रिरुपांशु
हस्तेन विगृह्णाति तस्माद्द्वौत्रीनजाजनयत्यथावयोभूयसीः पिता वा एषय-
दाग्रयणः पुत्रः कलशोयदाग्रयणउपदस्येत्कलशाद्गृह्णीयाद्यथा पिता (१) पुत्रं

क्षितउपधावति तादृगेव तद्यत्कलशउपदस्येदाग्रयणाद्गृह्णीयाद्यथा पुत्रः पितरं क्षितउपधावति तादृगेव तदात्मा वा एषयज्ञस्य यदाग्रयणोयद्द्रोणकलशोवोपदस्येदाग्रयणाद्गृह्णीयादात्मनएवाधियज्ञं निष्करोत्यविज्ञातोवा एषगृह्यते यदाग्रयणस्थाल्या गृह्णाति वायव्येन जुहोति तस्मात् (२) गर्भेणाविज्ञातेन ब्रह्महावभृथमवयंति परास्थालीरस्यंत्युद्वायव्यानि हरंति तस्मात्स्त्रियं जातां परास्यंत्युत्पुमांसꣳहरंति यत्पुरोरुचमाह यथावस्यंसआहरति तादृगेव तद्यद्ग्रहं गृह्णाति यथावस्यंसआहृत्य प्राह तादृगेव तद्यत्सादयंति यथावस्यंसउपनिधायापक्रामंति तादृगेव तद्यत् (३) वैयज्ञस्य साम्ना यजुषा क्रियते शिथिलं तद्यदृचा तद्दृढं पुरस्तादुपयामायजुषा गृह्णंतउपरिष्टादुपयामाऋचा यज्ञस्य धृत्यै—१८) [पितातस्माद्यदष्टादशच] ॥ १० ॥ ग्राम्याणि

पात्राणि युज्यंते नान्यानि यानि पराचीनानि प्रयुज्यंतेमुमेव तैर्लोकम-
भिजयति पराङिवह्यसौ लोकोयानि पुनः प्रयुज्यंतइममेव तैर्लोकमभिजयति
पुनः पुनरिव ह्ययं लोकः प्रान्यानि पात्राणि युज्यंतेनान्यानि यानि पराचीनानि
प्रयुज्यंते तान्यन्वोषधयः पराभवंति यानि पुनः (१) प्रयुज्यंते तान्यन्वोषधयः
पुनराभवंति प्रान्यानि पात्राणि युज्यंते नान्यानि यानि पराचीनानि प्रयुज्यंते
तान्यन्वारण्याः पशवोरण्यमपयंति यानि पुनः प्रयुज्यंते तान्यनुग्राम्याः पशः-
वोग्राममुपावयंति योवै ग्रहाणां निदानं वेद निदानवान्भवत्याज्यमित्युक्थं
तद्वैग्रहाणां निदानं यदुपांशु शंसति तत् (२) उपांश्वंतर्यामयोर्य-
दुच्चैस्तदितरेषां ग्रहाणामेतद्वैग्रहाणां निदानं यएवं वेद निदानवान्भवति योवै
ग्रहाणां मिथुनं वेद प्रप्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते स्थालीभिरन्ये ग्रहागृह्यंते

वायव्यैरन्यएतद्वैग्रहाणां मिथुनं यएवं वेद प्रप्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायत-
इंद्रस्त्वष्टुः सोमंमभीषहापिबत्सविष्वङ् (३) व्यार्च्छत्सआत्मन्नारमणन्ना-
विंदत्सएताननुसवनं पुरोडाशानपश्यत्तान्निरवपत्तैर्वैसआत्मन्नारमणमकुरुत
तस्मादनुसवनं पुरोडाशानिरुप्यंते तस्मादनुसवनं पुरोडाशानां प्राश्नीयादा-
त्मन्नेवारमणं कुरुते नैनꣳ सोमोतिपवते ब्रह्मवादिनोवदंति नर्चा न यजु-
षापङ्क्तिराप्यतेथकिम् (४) यज्ञस्य पांक्तत्वमिति धानाः करंभः परि-
वापः पुरोडाशः पयस्यातेनपङ्क्तिराप्यते तद्यज्ञस्यपांक्तत्वम्—१४) [पुन-
स्तद्विष्वङ्किंचतुर्दशच] ॥ ११ ॥ इंद्र (२३३) आयु (१३१)
र्यज्ञेन (१८४) सुवर्गाय (८०) द्रो (१७८) दिति (२७७) रंतर्या-
मपात्रेण (१६१) प्राण (३०८) इंद्रो (२००) ग्रहान्न (१६८)

प्रे (२१४) कांदश (२१५०) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां षष्ठकाण्डे पंचमः प्रपाठकः ॥ ५ ॥

हरिः ओम् ॥ सुवर्गाय वा एतानि लोकाय हूयन्ते यद्दाक्षिणानि द्वाभ्यां गार्हपत्ये जुहोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या आग्नीध्रे जुहोत्यन्तरिक्ष एवाक्रमते सदोऽभ्यैति सुवर्गमेवैनं लोकं गमयति सौरीभ्यामृग्भ्यां गार्हपत्ये जुहोत्यमुमेवैनं लोकꣳ समारोहयति नयवत्यर्चाग्नीध्रे जुहोति सुवर्गस्य लोकस्याभिनीत्यै दिवं गच्छ सुवः पतेति हिरण्यम् (१) हुत्वोद्गृह्णाति सुवर्गमेवैनं लोकं गमयति रूपेण वो रूपमभ्यैमीत्याह रूपेण ह्यासाꣳ रूपमभ्यैति यद्धिरण्येन तुथो वो विश्ववेदा विभजत्वित्याह तुथो ह स्म वै विश्ववेदा देवानां दक्षिणा विभजति तेनैवैना विभजत्येतत्ते अग्ने राधः (२) ऐति सोमच्युतमित्याह सोमच्युतꣳ

ह्यस्यराधएति तन्मित्रस्यपथा नयेत्याह शांत्यां ऋतस्य पथा प्रेतचंद्रदक्षिणा-
इत्याह सत्यं वा ऋतꣳसत्येनैवैनाऋतेन विभजति यज्ञस्य पथा सुविता नयं-
तीरित्याह यज्ञस्य ह्येताः पथा यंति यद्दक्षिणाब्राह्मणमद्यराध्यासम् (३)
ऋषिमार्षेयमित्याहैषवैब्राह्मणऋषिरार्षेयोयः शुश्रुवान् तस्मादेवमाह विसुवः
पश्यव्यंतरिक्षमित्याह सुवर्गमेवैनं लोकं गमयति यतस्व सदस्यैरित्याह मित्र-
त्वायास्मद्दात्रादेवत्रागच्छत मधुमतीः प्रदातारमाविशतेत्याह वयमिह प्रदा-
तारः स्मोस्मानमुत्र मधुमतीराविशतेति (४) वावै तदाह हिरण्यं ददाति
ज्योतिर्वैहिरण्यं ज्योतिरेव पुरस्ताद्धत्ते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्याअग्नीधेदा-
त्यग्निमुखानेवर्तून्प्रीणाति ब्रह्मणे ददाति प्रसूत्यै होत्रेददात्यात्मा वाएषयज्ञस्य
यद्धोतात्मानमेव यज्ञस्य दक्षिणाभिः समर्धयति—३८) [हिरण्यराधोरा-

ध्यासमित्यष्टात्रिंꣳशच्च] ॥ १ ॥ समिष्ट यजूꣳषि जुहोति यज्ञस्य समिष्ट्यै
यद्वै यज्ञस्य क्रूरं यद्विलिष्टं यदत्येति यन्नात्येति यदतिकरोति यन्नापि करोति
तदेव तैः प्रीणाति नव जुहोति नव वै पुरुषे प्राणाः पुरुषेण यज्ञः संमितो यावानेव
यज्ञस्तं प्रीणाति षडृग्मियाणि जुहोति षड्वा ऋतव ऋतूनेव प्रीणाति त्रीणि यजूꣳ
षि (१) त्रय इमे लोका इमानेव लोकान्प्रीणाति यज्ञ यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं
गच्छेत्याह यज्ञपतिमेवैनं गमयति स्वां योनिं गच्छेत्याह स्वामेवैनं योनिं गम-
यत्येष ते यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः सुवीर इत्याह यजमान एव वीर्यं दधाति
वासिष्ठो ह सात्यहव्यो देवभागं पप्रच्छ यत्सृञ्जयान्बहुयाजिनो ऽयीयजो यज्ञे (२)
यज्ञं प्रत्यतिष्ठिपा यज्ञपता (३) विति स होवाच यज्ञपताविति सत्याद्वै सृं-
जयाः पराबभूवुरिति होवाच यज्ञे वाव यज्ञः प्रतिष्ठाप्य आसीद्यजमानस्यापरा-

भावायेति देवागातुविदोगातुं वित्वागातुमितेत्याह यज्ञएव यज्ञं प्रतिष्ठापयति यजमानस्यापराभावाय—४१) [यजूꣳषियज्ञएकचत्वारिꣳशश्च] ॥ २ ॥

अवभृथयजूꣳषिजुहोति यदेवार्वाचीनमेकहायनादेनः करोति तदेव तैरवयजते पोवभृथमवैत्यप्सु वै वरुणःसाक्षादेव वरुणमवयजते वर्त्मना वा अन्वित्य यज्ञꣳरक्षाꣳसि जिघाꣳसंति साम्नांप्रस्तोतान्ववैति सामवै रक्षोहा-रक्षसामपहत्यै त्रिर्निधनमुपैति त्रयइमेलोकाएभ्यएव लोकेभ्योरक्षाꣳसि (१) अपहंति पुरुषः पुरुषोनिधनमुपैति पुरुषः पुरुषोहि रक्षस्वी रक्षसामपहत्या-उरुꣳहिराजा वरुणश्चकारेत्याह प्रतिष्ठित्यै शतंते राजन्भिषजः सहस्रमि-त्याह भेषजमेवास्मै करोत्यभिष्ठितोवरुणस्य पाशइत्याह वरुणपाशमेवाभि-तिष्ठति बर्हिरभिजुहोत्याहुतीनां प्रतिष्ठित्याअथो अग्निवत्येव जुहोत्यथ बर्हिषः

प्रयाजान् (२) यजति प्रजावैबर्हिः प्रजाएव वरुणपाशान्मुंचत्याज्यभागौ-
यजति यज्ञस्यैव चक्षुषीनांतरेति वरुणं यजति वरुणपाशादेवैनं मुंचत्यग्नी-
वरुणौ यजति साक्षादेवैनं वरुणपाशान्मुंचत्यपबर्हिषावनूयाजौ यजति
प्रजावै बर्हिःप्रजाएव वरुणपाशान्मुंचति चतुरः प्रयाजान्यजति द्वावनूयाजौ
षट्संपद्यंते षड्वाऋतवः (३) ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठत्यवभृथनिचंकुणेत्याहयथोदि-
तमेव वरुणमवयजते समुद्रे ते हृदयमप्स्वंतरित्याह समुद्रेह्यंतर्वरुणः संत्वा-
विशंत्वोषधीरुतापइत्याहाद्भिरेवैनमोषधीभिः सम्यंचं दधाति देवीरापएषवो-
गर्भइत्याहयथायजुरेवैतत्पशवोवै (४) सोमोयद्भिंदूनां भक्षयेत्पशुमान्स्या-
द्वरुणस्त्वेनं गृह्णीयाद्यन्नभक्षयेदपशुः स्यान्नैनं वरुणोगृह्णीयादुपस्पृश्यमेव पशु-
मान्भवति नैनं वरुणोगृह्णाति प्रतियुतोवरुणस्य पाशइत्याह वरुणपाशा-

॥४२३॥

देवनिर्मुच्यते प्रतीक्षमायंति वरुणस्यांतर्हित्याएषोस्येषिषीमहीत्याह समिधै-
वाग्निं नमस्यंतः (५) उपायंतितेजोसि तेजोमयिधेहीत्याह तेजएवात्मंधत्ते—
१२) [रक्षांसिप्रयाजानृतवो वैनंमस्यंतोद्वादशच] ॥३॥ स्फ्येन वेदि-
मुद्धंति रथाक्षेणविमिंमीते यूपं मिनोति त्रिवृतमेव वज्रं संभृत्यभ्रातृव्याय प्रहं-
रति स्तृत्यै यदंतर्वेदिमिनुयाद्देवलोकमभिजयेद्यद्बहिर्वेदिमनुष्यलोकं वेद्यं तस्य
संधौ मिनोत्युभयोर्लोकयोरभिजित्याउपरसंमितां मिनुयात्पितृलोककामस्य
रशनसंमितांमनुष्यलोककामस्य चषालसंमितामिंद्रियकामस्यसर्वान्समान्प्र-
तिष्ठाकामस्ययेत्रयोमध्यमास्तान्त्समान्पशुकामस्यैतान्वै (१) अनुपशवउप-
तिष्ठंते पशुमानेव भवति व्यतिषजेदितरान्प्रजयैवैनं पशुभिर्व्यतिषजति यं
कामयेत प्रमायुकःस्यादितिगर्तमितं तस्य मिनुयादुत्तरार्ध्यं वर्षिष्ठमथह्रसीया-

ऽसमेवावै गर्तमित्यस्यैवं मिनोति ताजक्प्रमीयते दक्षिणार्ध्यं वर्षिष्ठं मिनुयात्सुव-
र्गकामस्याथह्रसीयाऽसमाक्रमणमेवतत्सेतुं यजमानः कुरुते सुवर्गस्य लोकस्य
समष्ट्यै (२) यदेकस्मिन्यूपे द्वे रशने परिव्ययति तस्मादेकोद्वेजायेविंदते
यन्नैकांऽरशनां द्वयोर्यूपयोः परिव्ययति तस्मान्नैकाद्वौपती विंदते यं कामये-
तस्त्र्यस्यजायेतेत्युपांते तस्य व्यतिषजेत्स्त्र्यैवास्य जायते यं कामयेत पुमा-
नस्य जायेतेत्यांतं तस्य प्रवेष्टयेत्पुमानेवास्य (३) जायते सुरावै देवान्
दक्षिणतउपानयंतां देवाउपशयेनैवापानुदंत तदुपशयस्योपशयत्वं यद्दक्षिणत-
उपशयउपशये भ्रातृव्यापनुत्त्यै सर्वे वाअन्येयूपाः पशुमंतोथोपशयएवापशु-
स्तस्य यजमानः पशुर्यन्ननिर्दिशेदार्तिमार्छेद्यजमानोसौ ते पशुरितिनिर्दि-
शेद्यं द्विष्यात्तमेव (४) द्वेष्टि तमस्मै पशुंनिर्दिशति यदिनद्विष्यादाखुस्तेप-

शुरितिं ब्रूयान्न ग्राम्यान्पशून्हिनस्ति नारण्यान्प्रजापतिः प्रजा असृजत सौम्नाद्येन व्यार्ध्यत सएतामेकादशिनीमपश्यत्तया वै सौम्नाद्यमवारुन्धयद्दशयूपाभवंति दशाक्षराविराडन्नंविराड्विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे (५) यएकादशःस्तनएवास्यैसदुहएवैनांतेनवज्रोवाएषासंमीयते यदेकादशिनीसेश्वरापुरस्तात्प्रत्यंचं यज्ञ५ संमर्दितोर्यत्पात्नीवतं मिनोति यज्ञस्य प्रत्युत्तंब्ध्यैसयत्वाय——३०) [वैसमेष्ट्याअस्यैवरुन्धेत्रिंशच्च] ॥ ४ ॥ प्रजापतिः प्रजा असृजत सरिरिचानोमन्यत सएतामेकादशिनीमपश्यत्तया वै सआयुरिंद्रियं वीर्यमात्मन्नधत्त प्रजाइव खलु वा एषसृजते योयजंते सएतर्हिरिरिचानइव यदेषैकादशिनी भवत्यायुरेवतयेंद्रियं वीर्यं यजमानआत्मन्धत्ते प्रैवाग्नेयेन वापयतिमिथुन५ सारस्वत्याकरोति रेतः (१) सौम्येन दधाति प्रजनयति पौष्णेन बार्हस्पत्यो-

भवति ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै प्रजाः प्रजनयति वैश्वदेवो भवति
वैश्वदेव्यो वै प्रजाः प्रजा एवास्मै प्रजनयतीन्द्रियमेवैन्द्रेणावरुन्धे विशं मारुतेनौजो-
बलमैन्द्राग्नेन प्रसवाय सावित्रो निर्वरुणत्वाय वारुणो मध्यत ऐन्द्रमालभते मध्यत-
एवेन्द्रियं यजमाने दधाति (२) पुरस्तादैन्द्रस्य वैश्वदेवमालभते वैश्वदेवं वा अन्नम-
न्नमेव पुरस्ताद्धत्ते तस्मात्पुरस्तादन्नमद्यत ऐन्द्रमालभ्य मारुतमालभते विड्वै मरुतो-
विशमेवास्मा अनुबध्नाति यदि कामयेत योऽवगतः सोऽपरुध्यतां योऽपरुद्धः सोऽवग-
च्छत्वित्यैन्द्रस्य लोके वारुणमालभेत वारुणस्य लोक ऐन्द्रम् (३) य एवावगतः
सोऽपरुध्यते योऽपरुद्धः सोऽवगच्छति यदि कामयेत प्रजा मुह्येयुरिति पशून्व्यतिष-
जेत्प्रजा एव मोहयति यदभिवाहतोऽपां वारुणमालभेत प्रजा वरुणो गृह्णीयाद्दक्षिण-
त उदञ्चमालभतेऽपवाहतोऽपां प्रजानामवरुणग्राहाय—३७) [रेतो दधात्यैन्द्रं ५-

सप्तत्रिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ इंद्रः पत्नियामनुमयाजयत्ता पर्यग्निकृतामुदसृजत्तयामनुराध्नोद्यत्पर्यग्निकृतं पात्नीवतमुत्सृजति यामेव मनुरृद्धिमाध्नोत्तामेव यजमानऋध्नोति यज्ञस्य वाअप्रतिष्ठिताद्यज्ञः पराभवति यज्ञं पराभवंतं यजमानोनुपराभवति यदाज्येन पात्नीवतꣳसꣳस्थापयंति यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै यज्ञं प्रतितिष्ठंतं यजमानोनुप्रतितिष्ठतीष्टंवपया (१) भवन्त्यनिष्टं वशायार्धं पात्नीवतेन प्रचरति तीर्थएवप्रचरत्यथो एतर्ह्येवास्ययामंस्त्वाष्ट्रोभवति त्वष्टा वैरेतंसः सिक्तस्यं रूपाणि विकरोति तमेव वृषाणं पत्नीष्वपिसृजति सोस्मै रूपाणि विकरोति—३६) [वपयापट्त्रिꣳशच्च] ॥ ६ ॥ घ्नंति वाएतत्सोमंयदभिषुण्वंति यत्सौम्योभवति यथामृतायानुस्तरणींघ्नंति तादृगेव तद्यदुत्तरार्धे वामध्ये वाजुहुयाद्देवताभ्यः समदंदध्याद्दक्षिणार्धेजुहोत्येषावैपितृणां

दिक्स्वायामेव दिशि पितॄन्निरवदयतउद्गातृभ्योहरंति सामदेवत्योवैसौम्योय-
देवसाम्नंश्छंबट्कुर्वंति तस्यैवसशांतिरवं (१) ईक्षंते पवित्रं वै सौम्यआत्मा-
नंमेव पंवयंते यआत्मानं नपरिपश्येदितासुः स्यादभिदर्दिकृत्वावेक्षेततस्मि-
न्ह्यात्मानंपरिपश्यत्यथो आत्मानमेव पंवयतेयोगतमंनाःस्यात्सोवेक्षेत यन्मे-
मनःपरागतं यद्वामेअपरागतम् । राज्ञासोमेनतद्वयमस्मासुंवारयामसीति मनं-
एवात्मन्दाधार (२) नगतमंनाभवत्यपवैतृंतीयसवनेयज्ञःक्रामतीजानादनी-
जानमभ्याग्नावैष्णव्यर्चाघृतस्ययजत्यग्निः सर्वादेवताविष्णुर्यज्ञोदेवताश्चैवयज्ञं
चंदाधारोपांशुयंजति मिथुनत्वायं ब्रह्मवादिनो वदंतिमित्रोयज्ञस्यस्विष्टं
युवते वरुणोदुरिष्टं क्वतर्हि यज्ञः क्व यजमानो भवतीति यन्मैत्रावरुणीं वशा-
मालभंते मित्रेणैव (३) यज्ञस्य स्विष्टंशमयति वरुणेनदुरिष्टंनार्तिमार्छति

यजमानोयथा वैलांगलेनोर्वरां प्रभिंदत्येवमृक्सामेयज्ञंप्रभिंतोयन्मैत्रावरुणीं वशामालभंते यज्ञायैव प्रभिन्नाय मत्यमन्ववास्यति शांत्यैयातयामानि वाए-तस्य छंदांसि यईजानश्छंदंसामेषरसोयद्वशायन्मैत्रावरुणींवशामालभंते छंदांस्येवपुनराप्रीणाति (४) अयातयामत्वायाथोछंदःस्वेव रसंदधाति—— ६) [एवंदाधारैवप्रीणातिपट्चं] ॥ ७ ॥ देवावाइंद्रियंवीर्य१ व्यभजंत ततोयदत्यशिष्यत तदतिग्राह्याअभवन्तदतिग्राह्याणामतिग्राह्यत्वं यदतिग्राह्या-गृह्यंतइंद्रियमेव तद्वीर्यं यजमानआत्मन्धत्ते तेजआग्नेयेनेंद्रियमैंद्रेण ब्रह्मवर्चसं सौर्येणोपस्तंभनं वाएतद्यज्ञस्य यदतिग्राह्याश्चक्रे पृष्ठानियत्पृष्ठ्येन गृह्णीयात्प्रांचं यज्ञं पृष्ठानि संशृणीयुर्यदुक्थ्ये (१) गृह्णीयात्प्रत्यंचं यज्ञमति ग्राह्याः संशृणीयुर्विश्वजिति सर्वपृष्ठे ग्रहीतव्यायज्ञस्य सवीर्यत्वाय प्रजापतिर्देवेभ्यो-

यज्ञान्व्यादिशत्सा प्रियास्तनूरपन्यंधत्त तदेतिग्राह्यांअभवन्वितंनुस्तस्य यज्ञइ-
त्याहुर्यस्यातिग्राह्यांनगृह्यंतइत्यप्यंग्निष्टोमे ग्रहीतव्यायज्ञस्य सतनुत्वाय देवता
वै सर्वाः सहशीरासन्तानव्यावृतंमगच्छन्ते देवाः (२) एतएतान् ग्रहानप-
श्यन् तानगृह्णताग्नेयमग्निरैंद्रमिंद्रः सौर्यं सूर्यस्ततोवै तेन्याभिर्देवताभिर्व्याव-
र्तमगच्छन्यस्यैवं विदुषएतेग्रहागृह्यंतेव्यावृतंमेव पाप्मना भ्रातृव्येण गच्छ-
तीमे लोकाज्योतिष्मंतः समावद्वीर्याः कार्याइत्याहुराग्नेयेनास्मिन्लोके ज्योति-
र्धत्तऐंद्रेणांतरिक्षइंद्रवायू हिसयुजौ सौर्येणामुष्मिन्लोके (३) ज्योतिर्धत्ते ज्योति-
ष्मंतोस्माइमेलोकाभवंति समावद्वीर्यानेनान्कुरुत एतान्वैग्रहान्बंबाविश्ववय-
सावविदां ताभ्यामिमेलोकाः परांचश्चार्वांचश्च प्राभुर्यस्यैवं विदुषएतेग्रहागृह्यंते
प्रास्माइमेलोकाः परांचश्चार्वांचश्चभांति—३१) [उक्थ्यैर्देवालोकएकाम-

चत्वारिंशच्च] ॥ ८ ॥ देवावै यज्ञंकुर्वत तदसुराअकुर्वत ते देवा-
अदाभ्येछंदांसि सवनानि समस्थापयन्ततोदेवाअभवन्परासुरायस्यैवं विदु-
षोदाभ्योगृह्यते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्योभवति यद्वै देवाअसुरानदा-
भ्येनादभ्नुवन्तददाभ्यस्यादाभ्यत्वं यएवंवेद दभ्नोत्येव भ्रातृव्यं नैनं भ्रातृव्योद-
भ्नोति (१) एषावैप्रजापतेरतिमोक्षिणीनामतनूर्यददाभ्यउपनद्धस्य गृह्णात्य-
तिमुक्त्याअतिपाप्मानं भ्रातृव्यं मुच्यते यएवंवेदघ्नंति वाएतत्सोमंयदभिषुण्वंति
सोमेहन्यमाने यज्ञोहन्यते यज्ञेयजमानोब्रह्मवादिनोवदंति किं तद्यज्ञेयज-
मानः कुरुते येन जीवन्त्सुवर्गं लोकमेतीति जीवग्रहोवाएषयददाभ्योनाभिषु-
तस्य गृह्णाति (२) जीवंतमेवैनंसुवर्गं लोकं गमयति विवाएतद्यज्ञं छिंदंति
यददाभ्ये संस्थापयंत्यंशूनपिं सृजतियज्ञस्य संतत्यै—१९) [दभ्नोतिगृ-

ह्णात्येकान्नविं॰शतिश्च]॥ १ ॥ देवावै प्रबाहुग्ग्रहानगृह्णतस एतं प्रजा-
पतिर॰शुमपश्यत्तमगृह्णीत तेन वै स आर्भ्नोद्यस्यैवं विदुषो॰शुर्गृह्यतंऋभ्नोत्ये-
वसकृदभिषुतस्य गृह्णाति सकृद्धिसतेनार्भ्नोन्मनसागृह्णाति मनइवहि प्रजा-
पतिः प्रजापतेराप्त्याऔदुंबरेण गृह्णात्यूर्ग्वाउदुंबरऊर्जमेवावरुन्धे चतुःस्रक्तिभ-
वति दिक्षु (१) एवप्रति तिष्ठति योवाअ॰शोरायतनं वेदायतनवान्भवति
वामदेव्यमिति सामतद्वा अस्यायतनंमनसा गायमानोगृह्णात्यायतनवानेव
भवति यदध्वयुर॰शुंगृह्णन्नार्धयेदुभाभ्यां नध्येताध्वर्यवेचयजमानायचयदर्धये-
दुभाभ्यामृध्येतानवानं गृह्णाति सैवास्यर्द्धिर्हिरण्यमभिव्यनिति (२) अमृतं
वै हिरण्यमायुः प्राणआयुषैवामृतमभिधिनोतिशतमानं भवति शतायुःपुरुषः
शतेंद्रियआयुष्येवेंद्रिये प्रतितिष्ठति—२०) [दिक्ष्वनितिविं॰शतिश्च]॥१०॥

प्रजापतिर्देवेभ्यो यज्ञान्व्यादिशत्स रिरिचानोऽमन्यत स यज्ञाना१ं षोडशधेन्द्रियं वीर्यमात्मानमभिसमक्खिदत्तत्षोडश्यभवन्नवै षोडशी नाम यज्ञोऽस्ति यद्वाव षोडश१ं स्तोत्र१ं षोडश१ं शस्त्रं तेन षोडशी तत्षोडशिनः षोडशित्वं यत्षोडशी गृह्यत इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यजमान आत्मन्धत्ते देवेभ्यो वै सुवर्गो लोकः (१) न प्राभवत्त एत१ं षोडशिनमपश्यन्तमगृह्णत ततो वै तेभ्यः सुवर्गो लोकः प्राभवद्यत्षोडशी गृह्यते सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्या इन्द्रो वै देवानामानुजावर आसीत्स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एत१ं षोडशिनं प्रायच्छत्तमगृह्णीत ततो वै सोऽग्रं देवतानां पर्यैद्यस्यैवं विदुषः षोडशी गृह्यते (२) अग्रमेव समानानां पर्येति प्रातःसवने गृह्णाति वज्रो वै षोडशी वज्रः प्रातःसवन१ं स्वादेवैनं योनेर्निर्गृह्णाति सवनेसवनेऽभिगृह्णाति सवनात्सवनादेवैनं प्रजनयति तृतीयसवने पशुकामस्य

गृह्णीयाद्वज्रोवै षोडशी पशवस्तृतीयसवनं वज्रेणैवास्मैतृतीयसवनात्पशूनव-
रुन्धे नोक्थ्येगृह्णीयात्प्रजावै पशवउक्थानि यदुक्थ्ये (३) गृह्णीयात्प्रजांपशू-
नस्यनिर्दहेदतिरात्रे पशुकामस्य गृह्णीयाद्वज्रोवै षोडशी वज्रेणैवास्मै पशूनव-
रुध्य रात्रियोपरिष्टाच्छमयत्यप्यग्निष्टोमे राजन्यस्य गृह्णीयाद्व्यावृत्कामोहि
राजन्योयजते साह्नएवास्मै वज्रं गृह्णाति सएनं वज्रोभूत्वाइन्धेनिर्वादहत्येक-
विꣳशꣳस्तोत्रं भवति प्रतिष्ठित्यै हरिवच्छस्यतइंद्रस्य प्रियं धाम (४) उपाप्नोति
कनीयाꣳसिवै देवेषु छंदाꣳस्यासन्ज्यायाꣳस्यसुरेषुतेदेवाः कनीयसा छंदसा-
ज्यायश्छंदोभिव्यंशꣳसन्ततोवै ते सुराणांलोकमवृंजत यत्कनीयसा छंदसा
ज्यायश्छंदोभिविंशꣳसंतिभ्रातृव्यस्यैव तल्लोकंवृंक्ते षडक्षराण्यतिरेचयंति षड्वा-
ऋतव ऋतूनेवप्रीणाति चत्वारिपूर्वाण्यवकल्पयंति (५) चतुष्पदएव पशून-

वरुन्धे द्वेउत्तरे द्विपदएवावरुन्धे नुष्टुभमभिसंपादयंति वाग्वाअनुष्टुप्तस्मा-
त्प्राणानां वागुत्तमासमयाविषिते सूर्ये षोडशिनः स्तोत्रमुपाकरोत्येतस्मि-
न्वैलोकइंद्रोवृत्रमहन्साक्षादेव वज्रंभ्रातृव्याय प्रहरत्यरुणपिशंगोश्वोदक्षिणै-
तद्वैवज्रस्यरूप९समृध्यै—४७) [लोकोगृह्यतउक्थ्यैर्धामकल्पयंतिसप्तच-
त्वारि९शच्च] ॥ ११॥ सुवर्गाय (२३८) स (१४१) मवभृ-
थयजू९षि (२६२) स्फ्येन (२८०) प्रजापति (१८७) रिन्द्रो
(८६) घ्नंति (२०७) देवा (१८९) देवा (११९) देवाः (१२०)
प्रजापति (२९७) रेकादश (२१२६) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां
षष्ठकाण्डे षष्ठः प्रपाठकः ॥ प्राचीनवं९शं (३८४०) य (३०८५)
ञ्चात्वाला (३१५५) यज्ञेने (२६३६) न्द्रः (२१५०) सुवर्गाय

(२१२६) षट् (१६११२) ॥ ६ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां षष्ठः काण्डः समाप्तः ॥

हरिः ओम् ॥ प्रजननं ज्योतिरग्निर्देवतानां ज्योतिर्विराट्छंदसां ज्योतिर्विराड्वाचोग्नौ संतिष्ठते विराजमभिसंपद्यते तस्मात्तज्ज्योतिरुच्यते द्वौस्तोमौ प्रातःसवनं वहतोयथा प्राणश्चापानश्चद्वौ माध्यंदिनꣳसवनं यथा चक्षुश्चश्रोत्रं च द्वौ तृतीयसवनं यथा वाक्च प्रतिष्ठा च पुरुषसंमितोवाएषयज्ञोस्थूरिः (१) यं कामं कामयंते तमेतेनाभ्यश्नुते सर्वꣳह्यस्थूरिणाभ्यश्नुतेग्निष्टोमेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत ताअग्निष्टोमेनैव पर्यगृह्णात्तासां परिगृहीतानामश्वतरोत्यप्रवत तस्यानुहायरेतआदत्त तद्गर्दभेन्यमार्ट्तस्माद्गर्दभोद्विरेताअथो आहुर्वडवायां न्यमार्डिति तस्माद्वडवा द्विरेताअथो आहुरोषधीषु (२) न्यमार्डिति

तस्मादोर्षधयोनंभ्यक्कारेभंत्यथोआहुः प्रजामुन्यमार्डिति तस्मायमौ जायेते तस्मादश्वतरोन प्रजायत आत्तरेताहितस्माद्बर्हिष्यनेवक्कृप्तः सर्ववेदसेवासहस्रे वावंक्कृप्तोतिह्यप्रवत यएवंविद्वानग्निष्टोमेन यजंते प्राजाताः प्रजाजनयंति परि-प्रजातागृह्णाति तस्मादाहुर्ज्येष्ठयज्ञइति (३) प्रजापतिर्वावज्येष्ठः सह्येते नाग्रे यजत प्रजापतिरकामयत प्रजायेयेति समुखतस्त्रिवृतं निरमिमीत तमग्निर्देव-तान्वसृजत गायत्रीछंदोरथंतरश्साम ब्राह्मणोमनुष्याणामजः पशूनां तस्मा-त्तेमुख्यामुखतोह्यसृज्यंतोरसोबाहुभ्यां पंचदशं निरमिमीत तमिंद्रोदेवतान्व-सृज्यत त्रिष्टुप्छंदोबृहत् (४) साम राजन्योमनुष्याणामविः पशूनां तस्मात्ते वीर्यावंतोवीर्याध्यसृज्यंत मध्यतः संप्तदशंनिरमिमीत तं विश्वेदेवादेवताअन्व-सृज्यंत जगतीछंदोवैरूपश्सामवैश्योमनुष्याणां गावः पशूनां तस्मात्तआद्या-

अन्नधानाध्यसृज्यंत तस्माद्भूयांꣳसोन्येभ्योभूयिष्ठाहि देवताअन्वसृज्यंत पशवए-
कविꣳशंनिरमिमीततमनुष्टुप्छंदः (५) अन्वसृज्यत वै राजꣳसामं शूद्रोम-
नुष्याणामश्वः पशूनां तस्मात्तौभूतसंक्रामिणावश्वश्च शूद्रश्च तस्माच्छूद्रोयज्ञेन-
वक्लृप्तोनहिदेवताअन्वसृज्यत तस्मात्पादावुपजीवतः पत्तोह्यसृज्येतां प्राणावै
त्रिवृदर्धमासाः पंचदशः प्रजापतिः सप्तदशस्त्रयंइमेलोकाअसावादित्यएकवि-
ꣳशएतस्मिन्वाएते श्रिताएतस्मिन्प्रतिष्ठिता यएवंवेदैतस्मिन्नेवश्रयतएतस्मि-
न्प्रतितिष्ठति—१) [अस्थूरिरोषधीष्विति बृहच्छंदः प्रतिष्ठितानवच] ॥ १ ॥

प्रातःसवनेवै गायत्रेणछंदसा त्रिवृतेस्तोमायज्योतिर्दधदेतित्रिवृता ब्रह्म-
वर्चसेन पंचदशाय ज्योतिर्दधदेति पंचदशेनौजसावीर्येण सप्तदशाय ज्योतिर्द-
धदेति सप्तदशेन प्राजापत्येनप्रजननेनैकविꣳशाय ज्योतिर्दधदेतिस्तोमएव-

तस्तोमाय ज्योतिर्दधदेत्यथोस्तोमएवस्तोमंमभिप्रणयति यावंतो वै स्तोमा-
स्तावंतःकामास्तावंतोलोकाः (१) तावंति ज्योतीꣳष्येतावंतएवस्तोमा-
नेतावंतः कामानेतावंतो लोकानेतावंति ज्योतीꣳष्यवरुन्धे—१३) [लोका-
स्त्रयोदशच] ॥ २ ॥ ब्रह्मवादिनोवदंति सत्वैयजेत योग्निष्टोमेन यज-
मानोथसर्वस्तोमेन यजेतेतियस्यत्रिवृतमंतर्यंति प्राणाꣳस्तस्यांतर्यन्ति प्राणेषु
मेप्यसदितिखलु वै यज्ञेन यजमानो यजते यस्य पंचदशमंतर्यन्ति वीर्यं
तस्यांतर्यंति वीर्येमेप्यसदिति खलु वै यज्ञेन यजमानोयजते यस्य सप्तदशमं-
तर्यंति (१) प्रजां तस्यांतर्यन्ति प्रजायां मेप्यसदितिखलु वै यज्ञेन यजमा-
नोयजते यस्यैकविꣳशमंतर्यंति प्रतिष्ठांतस्यांतर्यंति प्रतिष्ठायां मेप्यसदिति
खलु वै यज्ञेन यजमानोयजते यस्य त्रिणवमंतर्यंत्यृतूꣳश्च तस्य नक्षत्रियांच

विराजमंतर्यत्युत्तु मेप्यसंनक्षत्रियां यांचविराजीति (२) खलु वै यज्ञेन
यजमानोयजते यस्य त्रयस्त्रिंशमंतर्यति देवतास्तस्यांतर्यतिदेवतासुमेप्यसं-
दिति खलु वै यज्ञेन यजमानोयजते योवै स्तोमानामवमं परमतां गच्छंतं-
वेद परमतामेवगच्छति त्रिवृद्वैस्तोमानामवमस्त्रिवृत्परमोयएवं वेद परमतामे-
वगच्छति—४४) [अंतर्यतीतिचतुश्चत्वारिंशच्च] ॥ ३ ॥ अंगिर-
सोवै सत्रमासत ते सुवर्गं लोकमायन् तेषांहविष्मांश्चहविष्कृच्चाहीयेतां
ताव कामयेतांसुवर्गं लोकमियावेतिताविवेतंद्विरात्रमपश्यतां तमाहरतां तेना-
यजेतां ततोवैतौसुवर्गंलोकमैतांयएवंविद्वान्द्विरात्रेणयजते सुवर्गमेव लोक-
मेति तावैतांपूर्वेणाह्नागच्छतामुत्तरेण (१) अभिप्लवः पूर्वमहर्भवति गतिरुत्तरं
ज्योतिष्टोमोग्निष्टोमः पूर्वमहर्भवति तेजस्तेनावरुन्धे सर्वस्तोमोतिरात्रउत्तरं

सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यैगायत्रंपूर्वेहन्त्सामं भवति तेजोवै गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसंतेजएवब्रह्मवर्चसमात्मन्धत्ते त्रैष्टुभमुत्तरंओजोवै वीर्यं त्रिष्टुगोजएव वीर्यंमात्मंधत्ते रथंतरं पूर्वे (२) अहन्त्सामंभवतीयं वैरथंतरमस्यामेव प्रतितिष्ठति बृहदुत्तरेसौ वै बृहदमुष्यामेव प्रतितिष्ठति तदाहुः कजगतीचानुष्टुप्चेति वैखानसं पूर्वेहन्त्सामंभवति तेन जगत्यै नैतिषोडश्युत्तरेतेनानुष्टुभोथाहुर्यत्समानेर्धमासे स्यातामन्यतरस्याह्नोवीर्यमनु (३) पद्येतेत्यमावास्यायांपूर्वमहर्भवत्युत्तरस्मिन्नुत्तरंनानैवार्धमासयोर्भवतोनानावीर्येभवतोहविष्मान्निधनंपूर्वमहर्भवति हविष्कृन्निधनमुत्तरंप्रतिष्ठित्यै—२१)[उत्तरेणपूर्वेन्वेकविंशतिश्च]॥ ४॥ आपोवा इदमग्रे सलिलमासीत्तस्मिन्प्रजापतिर्वायुर्भूत्वा चरत्सइमामपश्यत्तां वराहोभूत्वा हरत्तांविश्वकर्मा भूत्वाव्यमार्ट्सा

प्रथत सापृथिव्यभवत्तत्पृथिव्यै पृथिवित्वंतस्यामश्राम्यत्प्रजापतिः सदेवानसृ-
जतवसूनुद्रानादित्यान्तेदेवाः प्रजापतिमब्रुवन्प्रजायामहाइति सोब्रवीत् (१)
यथाहं युष्मा२ स्तपसा सृक्ष्येवंतपसि प्रजननमिच्छध्वमिति तेभ्योग्निमायतनं
प्रायच्छदेतेनायतनेन श्राम्यतेतितेग्निनायतनेनाश्राम्यन्तेसंवत्सरएकां गामसृ-
जंत तां वसुभ्योरुद्रेभ्यआदित्येभ्यः प्रायच्छन्नेता२ रक्षध्वमिति तां वसवोरुद्रा-
आदित्याअरक्षंत सावसुभ्योरुद्रेभ्यआदित्येभ्यः प्राजायत त्रीणिच (२) शतानि
त्रयस्त्रि२ शतं चाथ सैव सहस्रतम्यभवत्ते देवाः प्रजापतिमब्रुवन्त्सहस्रेण
नोयाजयेति सोग्निष्टोमेन वसूनयाजयत्तइमंल्लोकमजयन्तच्चादुदुःसउकथेन रुद्रा-
नयाजयन्तेंतरिक्षमजयन्तच्चाददुः सोतिरात्रेणादित्यानयाजयत्तेमुं लोकमजयं-
न्तच्चाददुस्तदंतरिक्षम् (३) व्यवैर्यत तस्माद्रुद्राघातुकाअनायतनाहि तस्मादाहुः

शिथिलंवैमध्यममहस्त्रिरात्रस्यविहितद्वैयंतोतित्रैष्टुभं मध्यमस्याह्नआज्यं भवति
संयानानि सूक्तानि श१९सतिषोडशिनं१८शं१९सत्यह्नोधृत्याअशिथिलं भावाय
तस्मात्त्रिरात्रस्याग्निष्टोमएव प्रथममहःस्यादथोक्थ्योथातिरात्रएषां लोकानां
विधृत्यैत्रीणि त्रीणि शतान्यनूचीनाहमव्यवच्छिन्नानिददाति(४) एषांलोकाना-
मनुसंतत्यै दशतं नविच्छिंद्याद्विराजं नेद्विच्छिनदानीत्यथयासहस्रतम्यासीत्त-
स्यामिंद्रश्च विष्णुश्च व्यायच्छेता१९सइंद्रोमन्यतानयावाइदं विष्णुः सहस्रं वर्क्ष्य-
तइति तस्यामकल्पेतां द्विभागइंद्रस्तृतीये विष्णुस्तद्वाएषाभ्यनूच्यतउभाजिग्य-
थुरितितां वा एतामच्छावाकः (५) एवशं१९सत्यथ या सहस्रतमी साहोत्रे-
देयेति होतारं वाअभ्यति रिच्यते यदतिरिच्यते होता नासस्यापयिताथाहुरु-
न्नेत्रेदेयेत्यतिरिक्तवाएषा सहस्रस्यातिरिक्तउन्नेतर्त्वि जामथाहुः सर्वेभ्यः सदस्ये-

भ्यो देयेत्यथाहुरुदाकृत्यासावशं चरेदित्यथाहुर्ब्रह्मणे चाग्नीधे च देयेति (६) द्विभागं
ब्रह्मणे तृतीयमग्नीध ऐंद्रो वै ब्रह्मा वैष्णवोऽग्नीद्यथैव तावकल्पेतामित्यथाहुर्या कल्या-
णी बहुरूपा सा देयेत्यथाहुर्या द्विरूपोभयत एनी सा देयेति सहस्रस्य परिगृहीत्या एत-
द्वा एतत्सहस्रस्यायनꣳ सहस्रꣳ स्तोत्रीयाः सहस्रं दक्षिणाः सहस्रसंमितः सुवर्गो-
लोकः सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै—४७) [अब्रवीच्चांतरिक्षं ददात्यच्छावा-
कइतिसप्तचत्वारिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ सोमो वै सहस्रमविंदत्तमिंद्रोन्वविंदत्तौ-
यमोन्यागच्छत्तावब्रवीदस्तु मेत्रापीत्यस्तु ही ३ इत्यब्रूताꣳ स यम एकस्यां वीर्यं
पर्यपश्यदियं वा अस्य सहस्रस्य वीर्यं बिभर्तीति तावब्रवीदियं ममास्त्वेतद्यु-
वयोरिति तावब्रूताꣳ सर्वे वा एतदेतस्यां वीर्यम् (१) परिपश्यामोꣳशमाह-
रामहा इति तस्यामꣳशमाहरंत तामप्सु प्रावेशयन्त्सोमायोदेहीति सा रोहिणी

पिंगलैकहायनी रूपंकृत्वात्रयस्त्रिꣳशता च त्रिभिश्चशतैः सहोदैत्तस्माद्रोहिं-
ण्यापिंगलयैकहायन्या सोमं क्रीणीयाद्यएवं विद्वान्रोहिण्यापिंगलयैकहायन्या
सोमं क्रीणाति त्रयस्त्रिꣳशताचैवास्यत्रिभिश्च (२) शतैः सोमः क्रीतोभ-
वति सुक्रीतेन यजते तामप्सुप्रावेशयन्निंद्रायोदेहीति सारोहिणी लक्ष्मणा
पष्ठौहीवात्रैघ्नीरूपंकृत्वा त्रयस्त्रिꣳशताच त्रिभिश्च शतैः सहोदैत्तस्माद्रोहिणीं
लक्ष्मणां पष्ठौहीं वात्रैघ्नीं दद्याद्यएवं विद्वान्रोहिणीं लक्ष्मणा पष्ठौहीं वात्रैघ्नीं
ददाति त्रयस्त्रिꣳशच्चैवास्य त्रीणि च शतानि सादत्ता (३) भवति तामप्सु
प्रावेशयन् यमायोदेहीति साजरती मूर्खा तज्जघन्यारूपंकृत्वात्रयस्त्रिꣳशता
च त्रिभिश्च शतैः सहोदैत्तस्माज्जरतीं मूर्खां तज्जघन्या मनूस्तरणीं कुर्वीत
यएवंविद्वान्जरतीं मूर्खां तज्जघन्यामनूस्तरणीं कुरुते त्रयस्त्रिꣳशच्चैवास्य

त्रीणि च शतानि सामुष्मिँल्लोके भवति वागेव सहस्रतमी तस्मात् (४)
वरो देयः साहि वरः सहस्रमस्य सा दत्ता भवति तस्माद्वरेण प्रतिगृह्यः साहि-
वरः सहस्रमस्य प्रतिगृहीतं भवतीयं वर इति ब्रूयादथान्यां ब्रूयादियं ममेति
तथास्य तत्सहस्रमप्रतिगृहीतं भवत्युभयतएनी स्यात्तदाहुरन्यतएनी स्यात्स-
हस्रं परस्तादेतमिति यैव वरः (५) कल्याणी रूपसमृद्धा सा स्यात्साहि वरः
समृध्यैतामुत्तरेणाग्नीध्रं पर्याणीयाहवनीयस्यान्ते द्रोणकलशमवघ्रापयेदाजिघ्र-
कलशं मह्युरुधारा पयस्वत्या त्वा विशन्त्विन्दवः समुद्रमिव सिन्धवः सा मा सहस्र-
आ भज प्रजया पशुभिः सह पुनर्मा विशताद्रयिरिति प्रजयैवैनं पशुभी रय्या सम्
(६) अर्धयति प्रजावान्पशुमान्रयिमान्भवति य एवं वेद तया सहाग्नीध्रं परेत्य
पुरस्तात्प्रतीच्यां तिष्ठन्त्यां जुहुयादुभा जिग्यथुर्न परा जयेथे न पराजिग्ये कतरश्च-

मैनोः। इंद्रश्च विष्णोयदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं वितदैरयेथामिति त्रेधा विभक्तं वै त्रिरात्रे सहस्रꣳ साहस्रीमेवैनां करोति सहस्रस्यैवैनां मात्राम् (७) करोति रूपाणि जुहोति रूपैरेवैनाꣳ समर्धयति तस्या उपोत्थाय कर्णमाजपेदिडे रंते दिते सरस्वति प्रिये प्रेयसि महि विश्रुत्येतानि ते अघ्निये नामानि सुकृतं मा देवेषु ब्रूतादिति देवेभ्य एवैनमावेदयत्यन्वेनं देवा बुध्यंते—३१) [वीर्यं च वत्तात-स्माहर: संमात्रामेकान्नचत्वारिꣳशच्च] ॥ ६ ॥ सहस्रतम्या वै यजमानः सुवर्गं लोकमेति सैनꣳ सुवर्गं लोकं गमयति सा मा सुवर्गं लोकं गमयेत्याह सुवर्गमेवैनं लोकं गमयति सा मा ज्योतिष्मंतं लोकं गमयेत्याह ज्योतिष्मंतमेवैनं लोकं गमयति सा मा सर्वान्पुण्यांल्लोकान्गमयेत्याह सर्वानेवैनं पुण्यांल्लोकान्गमयति सा (१) मा प्रतिष्ठां गमय प्रजया पशुभिः

सह पुनर्मा विशताद्रयिरिति प्रजयैवैनं पशुभीरय्यां प्रतिष्ठापयति प्रजावान्प-
शुमान्रयिमान्भवति यएवं वेददतामग्नीधे वा ब्रह्मणे वा होत्रे वोद्गात्रे वाध्व-
र्यवेवादद्यात्सहस्रमस्य सादत्ता भवति सहस्रमस्य प्रतिगृहीतं भवति यस्ता-
मविद्वान् (२) प्रतिगृह्णाति तां प्रतिगृह्णीयादेकासिनसहस्रमेका त्वाभूतां
प्रतिगृह्णामि न सहस्रमेकामाभूताविशमा सहस्रमित्येकामेवैनां भूतां प्रति-
गृह्णाति न सहस्रं यएवं वेद स्योनासिसुषदासुशेवा स्योनामाविशसुषदामाविश
सुशेवामाविश (३) इत्याह स्योनैवैनं॰ सुषदा सुशेवा भूताविशतिनैनं॰ हिन-
स्ति ब्रह्मवादिनोवदंति सहस्र॰ सहस्रतम्यन्वेती ३ सहस्रतमी॰ सहस्रा ३ मिति
यत्प्राचीमुत्सृजेत्सहस्र॰ सहस्रतम्यन्वियात्तत्सहस्रमप्रज्ञात्र॰ सुवर्गं लोकं न
प्रजानीयात्प्रतीचीमुत्सृजतिता॰ सहस्रमनुपर्यावर्तते साप्रजानती सुवर्गंलो-

कर्मैति यजमानम् (४) अभ्युन्सृजति क्षिप्रेसहस्रं प्रजायतउत्तमानीयते प्रथमा देवान्गच्छति—१२) [सा ऽविंद्वान्विशयजमानंद्वादशच] ॥७॥ अत्रिर-ददादौर्वाय प्रजां पुत्रकामाय सरिरिचानोमन्यतनिर्वीर्यः शिथिलोयातयामास एतं चतूरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै तस्य चत्वारोवीराआजायंत सुहोता सूद्गाता स्वध्वर्युः सुसभेयो यएवं विद्वांश्चतूरात्रेण यजतआस्य चत्वारोवीराजायंते सुहोता सूद्गाता स्वध्वर्युः सुसभेयोयेचतुर्विंशाः पवमानाब्रह्मवर्चसं तत् (१) यउयंतस्तोमाश्रीःसात्रिंश्रद्वादेवं यजमानं चत्वारि वीर्याणि नोपानमन्तेजइंद्रियं ब्रह्मवर्चसमन्नाद्यं सएतांश्चतुरश्चतुष्टोमान्स्तोमानपश्यत्तानाहरत्तै रयजत तेजएव प्रथमेनावारुन्धेंद्रियं द्वितीयेन ब्रह्मवर्चसं तृतीयेनान्नाद्यं चतुर्थेन यएवं विद्वांश्चतुरश्चतुष्टोमान्त्सोमानाहरति तैर्यजते

तेजएव (२) प्रथमेनावरुन्धइंद्रियं द्वितीयेन ब्रह्मवर्चसं तृतीयेनान्नाद्यं चतु-
र्थेन यामेवात्रिर्ऋद्धिमार्ध्नोत्तामेव यजमानऋध्नोति—१८) [तदेवाष्टाद-
श च] ॥ ८ ॥ जमदग्निः पुष्टिकामश्चतूरात्रेणायजत स एतान्पोषाꣳ
अपुष्यत्तस्मात्पलितौ जामदग्नियौ न संजानाते एतानेव पोषान्पुष्यति
यएवं विद्वाꣳश्चतूरात्रेण यजते पुरोडाशिन्यउपसदोभवंति पशवोवै पुरोडाशः
पशूनेवावरुन्धेन्नं वै पुरोडाशोन्नमेवावरुन्धेन्नादः पशुमान्भवति य एवं
विद्वाꣳश्चतूरात्रेण यजते—४८) [जमदग्निरष्टाचत्वारिꣳशत्] ॥ ९ ॥

संवत्सरोवा इदमेकआसीत्सोकामयतर्तून्त्सृजेयेति सएतं पंचरात्र-
मपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै सऋतूनसृजत यएवं विद्वान्पंचरात्रेण
यजते प्रैव जायते तऋतवः सृष्टानव्यावर्तंत तएतं पंचरात्रमपश्यन्तमाहरन्ते-

॥४३७॥

नाथजंत ततोवै तेऽयावर्तंत (१) यएवं विद्वान्पँचरात्रेण यजंते विपाप्मना भ्रातृंव्येणावर्तते सावँसेनिः शौचेयोँकामयत पशुमान्स्यामिति सएतं पँच-रात्रमाहरत्तेनायजत ततोवै स सहस्रं पशून्प्राप्रोद्यएवं विद्वान् पँचरात्रेण यजते प्रसहस्रं पशूनाप्नोति बबरः प्रावाहणिरकामायत वाचः प्रंवदितास्या-मिति सएतं पँचरात्रमा (२) अहरत्तेनायजत ततोवै सवाचः प्रंवदिताभ-वद्यएवं विद्वान्पँचरात्रेण यजंते प्रवदितैव वाचोभवत्यथो एनं वाचस्पतिरि-त्याहुरनाप्तश्चतूरात्रोतिरिक्तः षड्रात्रोथवा एषसंप्रतियज्ञोयत्पँचरात्रोयएवं विद्वा-न्पँचरात्रेण यजंते संप्रत्येव यज्ञेन यजते पंचरात्रोभवति पंचवा ऋतवः संवत्सरः (३) ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठत्यथो पंचाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवा-वरुन्धे त्रिवृदग्निष्टोमोभवति तेजएवावरुन्धे पंचदशोभवतींद्रियमेवावरुन्धे सप्त-

दशोभंवत्यन्नाद्यस्यावरुध्या अथो प्रैव तेन जायते पंचत्रि॰शोऽग्निष्टोमोभंवति
प्रजापंतेराप्त्यै महाव्रतवानन्नाद्यस्यावरुध्यै विश्वजित्सर्वपृष्ठोतिरात्रोभंवति सर्वं-
स्याभिजित्यै—४) [न्यावर्तंतासंवत्सरोऽभिजित्यै] ॥ १० ॥ देवस्यं
त्वा सवितुः प्रंसवेश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णोहस्ताभ्यामादंददिमामंगृभ्णन्रशनामृ-
तस्य पूर्वआयुषिविदथेषुकव्यातया देवाः सुतमाबभूवुर्ऋतस्य सामंत्सरमार-
पंती । अभिधाअंसि भुवंनमसि यंतासिं धर्तासि सोऽग्निं वैश्वानर॰सप्रंथसं-
गच्छ स्वाहांकृतः पृथिव्यां यंताराड्यंतासियमंनोधर्तासिं धरुणंः (१) कृष्यै
त्वा क्षेमाय त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वा पृथिव्यै त्वांतरिक्षाय त्वा दिवेत्वा सते
त्वा संते त्वाद्भ्यस्त्वौषधीभ्यस्त्वा विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यंः—२५) [धरुणःपं-
चवि॰शतिश्च] ॥ ११ ॥ विभूर्मात्रा प्रभूः पित्राश्वोसि हयोस्यत्योसि-

नरोस्यर्वासि सप्तिरसि वाज्यसि वृषासि नृमणा असि ययुर्नामास्यादित्यानां
पत्वान्विहि्यग्नये स्वाहा स्वाहेंद्राग्निभ्यां स्वाहा प्रजापतये स्वाहा विश्वेभ्योदे-
वेभ्यः स्वाहा सर्वाभ्योदेवताभ्यइह धृतिः स्वाहेहविधृतिः स्वाहेहरंतिः स्वाहा
(१) इहरमतिः स्वाहा भूरसि भुवे त्वा भव्याय त्वा भविष्यते त्वा विश्वेभ्यस्त्वा
भूतेभ्योदेवाआशापालाएतं देवेभ्योश्वं मेधायप्रोक्षितं गोपायत—२२) [रंतिः-
स्वाहाद्वाविंशतिश्च] ॥ १२ ॥ आयनाय स्वाहा प्रायणाय स्वाहोद्द्रावाय
स्वाहोद्द्रुताय स्वाहाशूकाराय स्वाहाशूकृताय स्वाहापलायिताय स्वाहापला-
यिताय स्वाहाऽऽवल्गते स्वाहापरावल्गते स्वाहा यते स्वाहा प्रयते स्वाहा
सर्वस्मै स्वाहा—२६) [आयनायषड्विंशतिः] ॥ १३ ॥ अग्नये
स्वाहा सोमाय स्वाहा वायवे स्वाहापांमोदाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सर-

स्वस्त्यै स्वाहेन्द्राय स्वाहा बृहस्पतये स्वाहा मित्राय स्वाहा वरुणाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२३) [अग्नयेत्रयोविंशतिः] ॥ १४ ॥

पृथिव्यै स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा चन्द्रमसे स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहा प्राच्यै दिशे स्वाहा दक्षिणायै दिशे स्वाहा प्रतीच्यै दिशे स्वाहोदीच्यै दिशे स्वाहोर्ध्वायै दिशे स्वाहा दिग्भ्यः स्वाहावान्तरदिशाभ्यः स्वाहा समाभ्यः स्वाहा शरद्भ्यः स्वाहाहोरात्रेभ्यः स्वाहार्धमासेभ्यः स्वाहा मासेभ्यः स्वाहर्तुभ्यः स्वाहा संवत्सराय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—४७) [पृथिव्यैसप्तचत्वारिंशत्] ॥ १५ ॥

अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहापांमोदाय स्वाहा वायवे स्वाहा मित्राय स्वाहा वरुणाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२३) [अग्नयेत्रयोविंशतिः] ॥ १६ ॥

॥४१९॥

पृथिव्यै स्वाहांतरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहाग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सूर्याय स्वाहा चंद्रमसे स्वाहाह्ने स्वाहा रात्रियै स्वाहर्जवे स्वाहा साधवे स्वाहा सुक्षित्यै स्वाहा क्षुधे स्वाहा शिनिम्ने स्वाहा रोगाय स्वाहा हिमाय स्वाहा शीताय स्वाहातपाय स्वाहारण्याय स्वाहा सुवर्गाय स्वाहा लोकाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—४४) [पृथिव्यैचतुश्चत्वारिंशत्] ॥ १७ ॥ भुवो देवानां कर्मणापसर्तस्य पथ्यासि वसुभिर्देवेभिर्देवतया गायत्रेण त्वा छंदसा युनज्मि वसंतेनत्वर्तुना हविषा दीक्षयामि रुद्रेभिर्देवेभिर्देवतया त्रैष्टुभेन त्वा छंदसा युनज्मि ग्रीष्मेणत्वर्तुना हविषा दीक्षयाम्यादित्येभिर्देवेभिर्देवतया जागतेन त्वा छंदसा युनज्मि वर्षाभिस्त्वर्तुना हविषा दीक्षयामि विश्वेभिर्देवेभिर्देवतया-नुष्टुभेन त्वा छंदसा युनज्मि (१) शरदात्वर्तुना हविषा दीक्षयाम्यंगिरोभिर्दे-

वेभिर्देवतया पाङ्क्तेन त्वा छंदसा युनज्मि हेमंतशिशिराभ्यां त्वर्तुना हविषा
दीक्षयाम्याहं दीक्षामरुहमृतस्य पत्नीं गायत्रेण छंदसा ब्रह्मणा चर्तꣳ सत्येवाꣳ
सत्यमृतें धाम् । महीमूषु सुत्रामाणमिह धृतिः स्वाहेहविधृतिः स्वाहेहरंतिः
स्वाहेहरमतिः स्वाहा—४१) [युनज्म्येकान्नपंचाशच्च] ॥ १८ ॥
ईंकाराय स्वाहेंकृताय स्वाहाक्रंदते स्वाहावक्रंदते स्वाहा प्रोथते स्वाहा प्रप्रो-
थते स्वाहा गंधाय स्वाहा घ्राताय स्वाहा प्राणाय स्वाहा व्यानाय स्वाहापा-
नाय स्वाहा संदीयमानाय स्वाहा संदिताय स्वाहाविचृत्यमानाय स्वाहा
विचृत्ताय स्वाहा पलायिष्यमाणाय स्वाहा पलायिताय स्वाहोपरꣳस्यते
स्वाहोपरताय स्वाहा निवेक्ष्यते स्वाहानिविशमानाय स्वाहानिविष्टायस्वाहा-
निषत्स्यते स्वाहा निषीदते स्वाहा निषण्णाय स्वाहा (१) आसिष्यते

स्वाहासीनाय स्वाहा सिताय स्वाहा निपत्स्यते स्वाहा निपद्यमानाय स्वाहा-
निपन्नाय स्वाहा शयिष्यते स्वाहा शयानाय स्वाहा शयिताय स्वाहा संमी-
लिष्यते स्वाहा संमीलते स्वाहा संमीलिताय स्वाहा स्वप्स्यते स्वाहा
स्वपते स्वाहा सुप्ताय स्वाहा प्रभोत्स्यते स्वाहा प्रबुध्यमानाय स्वाहा प्रबु-
द्धाय स्वाहा जागरिष्यते स्वाहा जाग्रते स्वाहा जागरिताय स्वाहा शुश्रूष-
माणाय स्वाहा शृण्वते स्वाहा श्रुताय स्वाहा वीक्षिष्यते स्वाहा (२)
वीक्षमाणाय स्वाहा वीक्षिताय स्वाहा स॑ꣳहास्यते स्वाहा संजिहानाय स्वाहो-
ज्जिहानाय स्वाहा विवर्त्स्यते स्वाहा विवर्तमानाय स्वाहा विवृत्ताय स्वाहो-
त्थास्यते स्वाहोत्तिष्ठते स्वाहोत्थिताय स्वाहा विधविष्यते स्वाहा विधून्वा-
नाय स्वाहा विधूताय स्वाहोत्क्रꣳस्यते स्वाहोत्क्रामते स्वाहोत्क्रान्ताय स्वाहा

चंक्रमिष्यते स्वाहा चंक्रम्यमाणाय स्वाहा चंक्रमिताय स्वाहा कंडूयिष्यते स्वाहा कंडूयमानाय स्वाहा कंडूयिताय स्वाहानिकषिष्यते स्वाहा निकर्ष-माणाय स्वाहा निकंषिताय स्वाहा यदत्ति तस्मै स्वाहा यत्पिबति तस्मै स्वाहा यन्मेहति तस्मै स्वाहा यच्छकृत्करोति तस्मै स्वाहा रेतसे स्वाहा प्रजाभ्यः स्वाहा प्रजननाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२७) [निषण्णायस्वाहावीक्षिष्यते स्वाहानिकर्षमाणायस्वाहासप्तविं॰शतिश्च] ॥११॥ अग्नये स्वाहा वायवे स्वाहा सूर्याय स्वाहर्तमस्यृतस्यर्तमसिसत्यमसिसत्यस्य सत्यमस्यृतस्य पंथा-असि देवानां छायामृतस्य नाम तत्सत्यं यस्त्वं प्रजापतिरस्यधियदस्मिन्वा-जिनीव शुभस्पर्धते दिवः सूर्येण विशोपोवृणानः पवते काव्यन्पशुंन गोपा-इर्युः परिज्मा—१८) [अग्नयेष्टाचत्वारिं॰शत] ॥ २० ॥ प्रजननं

(२०१) प्रातःसवने (६३) ब्रह्मवादिनो (१३४) गिरस (१७१) आपः (३४७) सोमः (३८१) सहस्रतम्या (२१२) त्रि (११८) र्जमदग्निः (४८) संवत्सरो (२००) देवस्य (७५) विभू (७२) राय-नाया (२६) मये (२३) पृथिव्या (४७) अग्नये (२३) पृथिव्यै (४४) भुवं (११) इडाराया (१७७) मये (४८) त्रिंशतिः (२६२५) ॥ २० ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे प्रथमः प्रपाठकः ॥ १ ॥

हरिः ओम् ॥ साध्यावै देवाः सुवर्गकामाएतꣳषडात्रमपश्यन्तमाहरन्तेमा-यजंत ततोवैते सुवर्गं लोकमायन् यएवं विद्वाꣳसः षडात्रमासते सुवर्गमेव लोकं यंति देवसत्रं वै षडात्रः प्रत्यक्षꣳह्येतानिं पृष्ठानि यएवं विद्वाꣳसः षडा-त्रमासते साक्षाद्देवदेवताअभ्यारोहंति षडात्रो भवति षड्वा ऋतवः षट्पृष्ठानि

(१) पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहंत्यृतुभिः संवत्सरं ते संवत्सरएव प्रतितिष्ठंति बृहद्र-
थंतराभ्यां यंतीयं वावरथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेव प्रतिति-
ष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनीस्रुतीताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यंति त्रिवृदग्निष्टोमो
भवति तेजएवावरुन्धते पंचदशोभवतींद्रियमेवावरुन्धते सप्तदशः (२) भव-
त्यन्नाद्यस्यावरुध्या अथो प्रैव तेन जायंतएकविंशोभवति प्रतिष्ठित्या अथो
रुचमेवात्मन्दधते त्रिणवोभवति विजित्यै त्रयस्त्रिंशोभवति प्रतिष्ठित्यै सदो-
हविर्धानिन एतेन षड्रात्रेण यजेरन्नाश्वत्थीहविर्धानं चाग्नीध्रं च भवतस्तद्धि
सुवर्ग्यं चक्रीवती भवतः सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्याउलूखलबुध्नोयूपोभवति
प्रतिष्ठित्यै प्रांचोयांति प्राङिवहि सुवर्गः (३) लोकः सरस्वत्यायांत्येषवै देव-
यानः पंथास्तमेवान्वारोहंत्याक्रोशंतोयांत्यवर्तिमेवान्यस्मिन्प्रतिषज्य प्रतिष्ठां

गच्छंति यदादशशतं कुर्वंत्यथैकमुत्थानं शतायुः पुरुषः शतेंद्रिय आयुष्येवें-द्रिये प्रतितिष्ठंति यदा शतं सहस्रं कुर्वन्त्यथैकमुत्थानं सहस्रसंमितोवा असौ लोकोमुमेव लोकमभिजयंतियदा (४) एषां प्रमीयेत यदा वा जीयेरन्नथै-कमुत्थानं तद्वितीर्थम्---११) [पृष्ठानिसप्तदशः सुनर्गोयदैकादशच] ॥ १ ॥

कुसुरुबिंदऔद्दालकिरकामयत पशुमान्स्यामिति सएतं संप्तरात्रमा-हरत्तेनायजत तेन वै सयावंतोग्राम्याः पशवस्तानवारुन्ध यएवं विद्वान्त्सप्त-रात्रेण यजते यावंतएव ग्राम्याः पशवस्तानेवावरुन्धे सप्तरात्रोभवति सप्त-ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त छंदांस्युभयस्यावरुध्यै त्रिवृदग्निष्टोमोभवति तेजः (१) एवावरुन्धे पंचदशोभवतींद्रियमेवावरुन्धे सप्तदशोभवत्यन्नाद्यस्याव-रुध्याअथो प्रैव तेन जायतएकविंशोभवति प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन्धत्ते

त्रिणवोभवति विजित्यै पंचविꣳशोऽग्निष्टोमोभवति प्रजापतेराप्त्यै महाव्रतवानन्ना-
द्यस्यावरुध्यै विश्वजित्सर्वपृष्ठोतिरात्रोभवति सर्वस्याभिजित्यै यत्प्रत्यक्षं पूर्वे-
ष्वहःसु पृष्ठान्युपेयुः प्रत्यक्षम् (२) विश्वजिति यथा दुग्धामुपसीदत्येवमुत्तम-
महः स्यान्नैकरात्रश्च न स्याद्बृहद्रथंतरे पूर्वेष्वहः सूपयंतीयं वाव रथंतरमसौ
बृहदाभ्यामेव नयंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंति यत्प्रत्यक्षं विश्वजिति पृष्ठान्यु-
पयंति यथा प्रत्तां दुहेताद्दृगेवतत्—४२) [तेजः प्रत्यक्षंद्विचत्वारिꣳ शच्च]
॥ २ ॥ बृहस्पतिरकामयत ब्रह्मवर्चसी स्यामिति सएतमष्टरात्रमपश्य-
त्तमाहरत्तेनायजत ततोवै सब्रह्मवर्चस्यभवद्यएवं विद्वानष्टरात्रेण यजते ब्रह्म-
वर्चस्यैव भवत्यष्टरात्रोभवत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसं गायत्रियैव
ब्रह्मवर्चसमवरुन्धेष्टरात्रोभवति चतस्रोवै दिशश्चतस्रोवांतरदिशादिग्भ्यएव ब्रह्म-

वर्चसमवरुन्धे (१) त्रिवृदग्निष्टोमोभवति तेज एवावरुन्धे पंचदशोभवतीन्द्रियमेवावरुन्धे सप्तदशोभवत्यन्नाद्यस्यावरुध्याअथो प्रैव तेन जायतएकविꣳशोभवति प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन्धत्ते त्रिणवोभवति विजित्यै त्रयस्त्रिꣳशोभवति प्रतिष्ठित्यै पंचविꣳशोग्निष्टोमोभवति प्रजापतेराप्त्यै महाव्रतवानन्नाद्यस्यावरुध्यै विश्वजित्सर्वपृष्ठोतिरात्रोभवति सर्वस्याभिजित्यै—२)[रुन्धेऽभिजित्यै] ॥ ३ ॥ प्रजापतिः प्रजाअसृजत ताः सृष्टाः क्षुधन्यायन्त्सएतं नवरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै प्रजाभ्योकल्पत यर्हि प्रजाः क्षुधं निगच्छेयुस्तर्हि नवरात्रेण यजेतेमेहिवा एतासां लोकाअक्लृप्ता अथैताः क्षुधं निगच्छंतीमानेवाभ्योलोकान्कल्पयति तान्कल्पमानान्प्रजाभ्योनुकल्पते कल्पते (१) अस्माइमे लोकाऊर्जं प्रजासु दधाति त्रिरात्रेणैवेमं लोकं कल्पयति

त्रिरात्रेणांतरिक्षं त्रिरात्रेणामुं लोकं यथा गुणेगुणमन्वस्यत्येवमेव तल्लोके
लोकमन्वस्यति धृत्या अशिथिलं भावाय ज्योतिर्गौरायुरिति ज्ञाताः स्तोमा-
भवंतीयं वाव ज्योतिरंतरिक्षं गौरसावायुरेष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठंति ज्ञात्रं प्रजा-
नाम् (२) गच्छति नवरात्रोभवत्यभिपूर्वमेवास्मिन्तेजोदधाति योज्योगामयावी
स्यात्सनवरात्रेण यजेत प्राणाहि वाएतस्याधृताअथैतस्य ज्योगामयति प्राणा-
नेवास्मिन्दाधारोतयदीतासुर्भवंति जीवत्येव--३३) [कल्पंतेप्रजानांत्र्यंस्लि॰
शच्च]॥ ४ ॥ प्रजापतिरकामयत प्रजायेयेति सएतं दशहोतारमपश्य-
त्तमजुहोत्तेन दशरात्रमसृजत तेन दशरात्रेण प्राजायत दशरात्राय दीक्षिष्य-
माणोदशहोतारं जुहुयाद्दशहोत्रैव दशरात्र॰सृजते तेन दशरात्रेण प्रजायते
वैराजोवा एषयज्ञोयद्दशरात्रोयएवं विद्वान्दशरात्रेण यजते विराजमेव गच्छति

प्राजापत्योवा एषयज्ञोयद्दशरात्रः (१) यएवं विद्वान्दशरात्रेण यजंते प्रैव-
जायतइंद्रोवै सदृङ् देवताभिरासीत्सनव्यावृतमगच्छत्सप्रजापतिमुपाधावत्त-
स्माएतं दशरात्रं प्रायच्छत्तमाहरत्तेनायजततत्तोवै सोन्याभिर्देवताभिर्व्यावृतम-
गच्छद्यएवं विद्वान्दशरात्रेण यजते व्यावृतमेव पाप्मना भ्रातृव्येण गच्छति त्रि-
ककुद्वै (२) एषयज्ञोयद्दशरात्रः ककुत्पंचदशःककुदेकविंशः ककुत्त्रयस्त्रिं-
शोयएवं विद्वान्दशरात्रेण यजंते त्रिककुदेव समानानां भवति यजमानः
पंचदशोयजमानएकविंशोयजमानस्त्रयस्त्रिंशः पुरइतराअभिचर्यमाणोद-
शरात्रेणं यजेत देवपुराएव पर्यूहते तस्य नकुतश्चनो पाव्याधोभवति नैनमभि-
चरन्स्तृणुते देवासुराः संयताआसन्ते देवाएताः (३) देवपुराअपश्यन्यद्द-
शरात्रस्ताःपर्यौहंत तेषां न कुतश्चनोपाव्याधोभवत्ततोदेवाअभवन्परासुरायो-

भ्रातृ॑व्यवान्त्स्यात्सदशरा॒त्रेण॑ यजेत देवपु॒रा ए॒व प॒र्यूह॑ते॒ तस्य॒ न कुत॑श्च॒नोपा॑-
व्या॒धो भ॑वति॒ भव॑त्या॒त्मना॒ परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति॒ स्तोम॒स्स्तोम॒स्योप॑स्तिर्भ॑-
वति॒ भ्रातृ॑व्यमे॒वोप॑स्तिं कुरुते जा॒मि वै (४) ए॒तत्कु॑र्वन्ति॒ यज्ज्याया॑ꣳसꣳ
स्तोम॑मुपे॒त्य कनी॑याꣳसमु॒प॒यन्ति॒ यद॑ग्निष्टोमसा॒मान्य॒वस्ता॑च्च प॒रस्ता॑च्च भव॑न्त्य-
जा॑मित्वाय त्रि॒वृद॑ग्निष्टो॒मो॑ऽग्निष्टु॒दा॑ग्ने॒यीषु॑ भवति॒ तेज॑ ए॒वाव॑रुन्धे पंचद॒श उ॒क्थ्य॑ ऐ॒-
न्द्रीष्वि॑न्द्रि॒यमे॒वाव॑रुन्धे त्रि॒वृद॑ग्निष्टो॒मो वै॑श्वदे॒वीषु॒ पुष्टि॑मे॒वाव॑रुन्धे सप्तद॒शो॑ऽग्निष्टो॒मः
प्रा॑जाप॒त्यासु॑ तीव्रसो॒मो॑ऽन्नाद्य॒स्याव॑रुध्या॒ अथो॒ प्रैव तेन॑ जायते (५) ए॒क॒वि॒ꣳश उ॒-
क्थ्य॑ः सौ॒रीषु॒ प्रति॑ष्ठित्या॒ अथो॒ रुच॑मे॒वात्मन्ध॑त्ते सप्तद॒शो॑ऽग्निष्टो॒मः प्रा॑जाप॒त्या-
सू॑पह॒व्य॑ उपह॒वमे॒व ग॑च्छति त्रिण॒वाव॑ग्निष्टो॒माव॒भित॑ ऐ॒न्द्रीषु॒ विजि॑त्यै त्रयस्त्रि॒ꣳ-
श उ॒क्थ्यो॑ वैश्वदे॒वीषु॒ प्रति॑ष्ठित्यै विश्व॒जित्सर्व॑पृष्ठोऽतिरा॒त्रो भ॑वति॒ सर्व॑स्या॒भि-

जित्यै—३१) [दशरात्रोवाएतावैजायतएकंत्रिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ ऋतवोवै
प्रजाकामाः प्रजां नाविंदंत तेकामयंत प्रजाꣳसृजेमहि प्रजामवरुन्धीमहि
प्रजांविन्देमहि प्रजावंतः स्यामेति तएतमेकादशरात्रमपश्यन्तमाहरं तेनायजंत
ततोवै ते प्रजामसृजंत प्रजामवारुन्धत प्रजामविंदंत प्रजावंतोभवन्त ऋतवोभव-
न्तदार्तवानामार्तवत्वमृतूनां वा एते पुत्रास्तस्मात् (१) आर्तवाउच्यंते यएवं
विद्वाꣳसएकादशरात्रमासंते प्रजामेव सृजंते प्रजामवरुन्धते प्रजां विंदंते
प्रजावंतोभवंति ज्योतिरतिरात्रोभवति ज्योतिरेव पुरस्ताद्दधते सुवर्गस्य लोक-
स्यानुख्यात्यै पृष्ठ्यः षडहोभवति षड्वा ऋतवः षट्पृष्ठानि पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहं-
त्यृतुभिः संवत्सरंते संवत्सरएव प्रतितिष्ठंति चतुर्विꣳशोभवति चतुर्विꣳशत्य-
क्षरा गायत्री (२) गायत्रं ब्रह्मवर्चसं गायत्रियामेव ब्रह्मवर्चसे प्रतितिष्ठंति

चतुश्चत्वारिꣳशोभवति चतुश्चत्वारिꣳशदक्षरा त्रिष्टुगिंद्रियं त्रिष्टुबिंद्रिय एवेंद्रिये प्रतितिष्ठंत्यष्टाचत्वारिꣳशोभवत्यष्टाचत्वारिꣳशदक्षरा जगती जागताः पशवोजगत्यामेव पशुषुप्रतितिष्ठंत्येकादशरात्रोभवति पंच वा ऋतवआर्तवाः पंचर्तुष्वेवार्तवेषु संवत्सरे प्रतिष्ठाय प्रजामवरुन्धतेतिरात्रावभितोभवतः प्रजायै परिगृहीत्यै—४१) [तस्माद्वायत्र्येकान्नपंचाशच्च] ॥ ६ ॥ ऐंद्रवायवाग्रान्गृह्णीयाद्यः कामयेत यथापूर्वं प्रजाः कल्पेरन्निति यज्ञस्य वैकॢप्तिमनु प्रजाः कल्पंते यज्ञस्याकॢप्तिमनु न कल्पंते यथापूर्वमेव प्रजाः कल्पयति न ज्यायाꣳसं कनीयानतिक्रामत्यैंद्रवायवाग्रान्गृह्णीयादामयाविनः प्राणेन वा एषव्यृध्यते यस्यामयति प्राणऐंद्रवायवः प्राणेनैवैनꣳसमर्धयति मैत्रावरुणाग्रान्गृह्णीरन् येषां दीक्षितानां प्रमीयेत (१) प्राणापानाभ्यां वा एते व्यृध्यंते

येषां दीक्षितानां प्रमीयते प्राणापानौ मित्रावरुणौ प्राणापानावेव मुखतः
परिहरंतआश्विनाग्रान्गृह्णीतानुजावरोश्विनौ वै देवानामानुजावरौ पश्चेवाग्रं
पर्यैतामश्विनावेतस्यदेवतायआनुजावरस्तावेवैनमग्रंपरिणयतः शुक्राग्रान्गृह्णीत
गतश्रीः प्रतिष्ठाकामोसौ वा आदित्यः शुक्रएषोंतोंतं मनुष्यः (२) श्रियै गत्वा
निवर्ततेंतादेवांतमारभते न ततः पापीयान्भवति मंथ्यग्रान्गृह्णीताभिचरंन्नार्त-
पात्रं वा एतद्यन्मंथिपात्रं मृत्युनैवैनं ग्राहयति ताजगार्तिमार्छत्याग्रयणा-
ग्रान्गृह्णीत यस्य पिता पितामहः पुण्यः स्यादथ तन्न प्राप्नुयाद्वाचा वा एषइं-
द्रियेण व्यृध्यते यस्य पिता पितामहः पुण्यः (३) भवत्यथ तन्न प्राप्नो-
त्युरइवैतद्यज्ञस्य वागिव यदाग्रयणोवाचैवैनमिंद्रियेण समर्धयति न ततः पापी-
यान्भवत्युक्थ्याग्रान्गृह्णीताभिचर्यमाणःसर्वेषां वा एतत्पात्राणामिंद्रियं यदुक्थ्य-

पात्र॰ सर्वेणैवैनमिंद्रियेणाति प्रयुंक्ते सरस्वत्यभिनोनेषि वस्यइति पुरोरुचं कुर्या-
द्वाग्वै (४) सरस्वती वाचैवैनमति प्रयुंक्ते मात्वत्क्षेत्राण्यरणानि गन्मेत्याह
मृत्योर्वै क्षेत्राण्यरणानि तेनैव मृत्योः क्षेत्राणि न गच्छति पूर्णान्ग्रहान्गृह्णी-
यादामयाविनः प्राणान्वा एतस्य शुगृच्छति यस्यामयंति प्राणाग्रहाः प्राणाने-
वास्य शुचोमुंचत्युतयदीतासुर्भवति जीवत्येव पूर्णान्ग्रहान् (५) गृह्णीयाद्यर्हि
पर्जन्योन वर्षेत्प्राणान्वा एतर्हि प्रजाना॰ शुगृच्छति यर्हि पर्जन्योन वर्षति
प्राणाग्रहाः प्राणानेव प्रजाना॰ शुचोमुंचति ताजक्प्रवर्षति—२५) [प्रमीयेत-
मनुष्यः पुण्यो वै ग्रहान्पंचविं॰शतिश्च] ॥ ७ ॥ गायत्रोवा ऐंद्रवायवो-
गायत्रं प्रायणीयमहस्तस्मात्प्रायणीयेहन्नैंद्रवायवोगृह्यते स्वएवैनमायतने
गृह्णाति त्रैष्टुभोवै शुक्रस्त्रैष्टुभं द्वितीयमहस्तस्माद्वितीयेहन्छुक्रोगृह्यते स्वएवै-

तंमायतने गृह्णाति जागतोवा आग्रयणोजागतं तृतीयमहस्तस्मात्तृतीयेहन्ना-
ग्रयणोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णात्येतद्वै (१) यज्ञमाप्यच्छंदांᳲस्याप्नोति
यदाग्रयणश्वोगृह्यते यत्रैव यज्ञमदृशंततएवैनं पुनः प्रयुंक्ते जगन्मुखोवै द्विती-
यस्त्रिरात्रोजागतआग्रयणोयच्चतुर्थेहन्नाग्रयणोगृह्यतेस्वएवैनमायतने गृह्णात्यथो
स्वमेव छंदोनुपर्यावर्तते राथंतरोवा ऐंद्रवायवोराथंतरं पंचममहस्तस्मात्पंच-
मेहन् (२) ऐंद्रवायवोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णाति बार्हतोवै शुक्रोबार्हतᳲ
षष्ठमहस्तस्मात्षष्ठेहञ्छुक्रोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णात्येतद्वै द्वितीयं यज्ञमा-
प्यच्छंदांᳲस्याप्नोति यच्छुक्रः श्वोगृह्यते यत्रैव यज्ञमदृशन्ततएवैनं पुनः प्रयुंक्ते
त्रिष्टुप्मुखोवै तृतीयस्त्रिरात्रस्त्रैष्टुभः (३) शुक्रोयत्सप्तमेहञ्छुक्रोगृह्यते स्वए-
वैनमायतने गृह्णात्यथो स्वमेव छंदोनुपर्यावर्तते वाग्वा आग्रयणोवागष्टममह-

स्तस्मादष्टमेहन्नाग्रयणोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णाति प्राणोवाऐंद्रवायवः
प्राणोनवममहस्तस्मान्नवमेहन्नैंद्रवायवोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णात्येतत्
(४) वै तृतीयं यज्ञमापद्यच्छंदाः स्याप्नोति यदैंद्रवायवः श्वोगृह्यते यत्रैव यज्ञ-
महंशान्ततएवैनं पुनः प्रयुङ्क्तेथो स्वमेव छंदोनुपर्यावर्तंते पृथोवा एतेध्यपथे
नयंति येन्येनैंद्रवायवात्प्रतिपद्यंतेंतः खलु वाएषयज्ञस्य यद्दशममहर्दशमेहन्नैं-
द्रवायवोगृह्यते यज्ञस्य (५) एवांतं गत्वा पथात्पंथामपियंत्यथो यथावहीय-
सामतिसारं वहंति तादृगेव तच्छंदाः स्यन्योन्यस्य लोकमभ्यध्यायन्तान्येते-
नैव देवाव्य वाहयन्नैंद्रवायवस्य वाएतदायतनं यच्चतुर्थमहस्तस्मिन्नाग्रयणोगृ-
ह्यते तस्मादाग्रयणस्यायतनेनवमेहन्नैंद्रवायवोगृह्यते शुक्रस्य वा एतदायतनं
यत्पंचममह (६) अहस्तस्मिन्नैंद्रवायवोगृह्यते तस्मादैंद्रवायवस्यायतने सप्तमे-

देन्छुक्रोगृह्यतआग्रयणस्य वा एतदायतनं यत्ष्टमहस्तस्मिन्छुक्रोगृह्यते तस्मा-
च्छुकस्यायतनेष्टमेहन्नाग्रयणोगृह्यते छंदांस्येव तद्विवाहयति प्रवस्यसोविवाह-
माप्नोति यएवं वेदाथो देवताभ्यएव यज्ञे संविदं दधाति तस्मादिदमन्योन्यस्मै
(७) ददाति—१) [वाअहः स्त्रैष्टुभएतद्यज्ञस्यपंचममन्यस्माएकंच] ॥ ८ ॥
प्रजापतिरकामयत प्रजायेयेति सएतं द्वादशरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै
सप्राजायतयः कामयेत प्रजायेयेति सद्वादशरात्रेण यजेत प्रैवजायते ब्रह्म-
वादिनोवदंत्यग्निष्टोमप्रायणायज्ञाअथ कस्मादतिरात्रः पूर्वःप्रयुज्यतइति चक्षुषी
वा एते यज्ञस्य यदतिरात्रौ कनीनिके अग्निष्टोमौ यत् (१) अग्निष्टोमं पूर्वं प्रयुं-
जीरन्बहिर्धा कनीनिके दध्युस्तस्मादतिरात्रः पूर्वः प्रयुज्यते चक्षुषी एव यज्ञेधि-
त्वामध्यतः कनीनिके प्रतिदधति योवै गायत्रीं ज्योतिः पक्षां वेद ज्योतिषा-

भासासुवर्गं लोकमेति यावंग्निष्टोमौ तौ पक्षौ येंतरेष्टावुक्थ्याः सआत्मैषा वै
गायत्री ज्योतिः पक्षाय एवं वेदज्योतिषा भासा सुवर्गं लोकम् (२) एति
प्रजापतिर्वा एषद्वादशधा विहितोयद्वादशरात्रोयावतिरात्रौ तौ पक्षौ येंतरेष्टा-
वुक्थ्याः सआत्मा प्रजापतिर्वा वैष सन्त्सद्धवैसत्रेणं स्पृणोति प्राणावैसत्प्राणा-
नेव स्पृणोति सर्वासां वाएते प्रजानां प्राणैरासते ये सत्रमासते तस्मात्पृच्छंति
किमेते सत्रिणइति प्रियः प्रजानाम् (३) उत्थितो भवति यएवं वेद—५)
[यल्लोकंप्रजानांपंचच] ॥ १ ॥ नवाएषोन्यतोवैश्वानरः सुवर्गाय
लोकाय प्राभवदूर्ध्वोहवाएषआततआसीत्ते देवाएतं वैश्वानरं पर्यौहन्त्सुवर्गस्य
लोकस्य प्रभूत्याऋतवोवा एतेन प्रजापतिमयाजयन्तेष्वार्ध्नोदधितद्द्भोति ह्वा-
ऋत्विक्षुयएवं विद्वान्द्वादशाहेन यजंते तेस्मिन्नैच्छंत सरसमहंवसंताय प्राय-

च्छत् (१) यवै ग्रीष्मायौषधीर्वर्षाभ्योव्रीहीन्छरदेमाषतिलौ हेमंतशिशि-
राभ्यां तेनेंद्रं प्रजापतिरयाजयत्ततोवाइंद्रइंद्रोभवत्तस्मादाहुरानुजावरस्य यज्ञ-
इति सह्येतेनाग्रेयजतैषहवैकुणपमत्ति यः सत्रे प्रतिगृह्णाति पुरुषकुणपमेश्वकु-
णपं गौर्वाअन्नं येन पात्रेणान्नं बिभ्रति यत्तं न निर्णेनिजति ततोधि (२) मलं
जायत एकएव यजेतैकोहि प्रजापतिराध्नोद्द्वादशरात्रीर्दीक्षितः स्याद्द्वादशमासाः
संवत्सरः संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्वा वैषएषहत्वैजायते यस्तपसोधिजा-
यते चतुर्धा वाएतास्तिस्रस्तिस्रोरात्रयोयद्द्वादशोपसदोयाः प्रथमायज्ञं ताभिः
संभरति या द्वितीया यज्ञं ताभिरारभते (३) यास्तृतीयाः पात्राणि ताभि-
र्निर्णेनिक्ते याश्चतुर्थीरपि ताभिरात्मानमंतरतः शुंधते योवाअस्य पशुमत्ति
मा॑ꣳसꣳसोत्ति यः पुरोडाशं मस्तिष्कꣳसयः परिवापं पुरीषꣳसयआज्यं

मज्जानꣳ सयः सोमꣳ स्वेदꣳ सोपि हवाअस्य शीर्षण्यान्निष्पदः प्रतिगृह्णाति
योद्वादशाहेप्रतिगृह्णाति तस्माद्द्वादशाहेन (४) न याज्यं पाप्मनोऽव्यावृत्त्यै—४)
[अयंच्छदधिरभतेद्वादशाहेनचत्वारिंच] ॥ १० ॥ एकस्मै स्वाहा
द्वाभ्याꣳ स्वाहा त्रिभ्यः स्वाहा चतुर्भ्यः स्वाहा पंचभ्यः स्वाहा षड्भ्यः
स्वाहा सप्तभ्यः स्वाहाष्टाभ्यः स्वाहा नवभ्यः स्वाहा दशभ्यः स्वाहैकादशभ्यः
स्वाहा द्वादशभ्यः स्वाहा त्रयोदशभ्यः स्वाहा चतुर्दशभ्यः स्वाहा पंचदशभ्यः
स्वाहा षोडशभ्यः स्वाहा सप्तदशभ्यः स्वाहाष्टादशभ्यः स्वाहैकान्नविꣳशत्यै
स्वाहा नवविꣳशत्यै स्वाहैकान्नचत्वारिꣳशते स्वाहा नवचत्वारिꣳशते
स्वाहैकान्न (१) षष्ट्यै स्वाहा नवषष्ट्यै स्वाहैकान्नाशीत्यै स्वाहा नवाशीत्यै
स्वाहैकान्नशताय स्वाहा शताय स्वाहा द्वाभ्याꣳ शताभ्याꣳ स्वाहा सर्वस्मै-

स्वाहा—२१) [नैकविꣳशतिश्च] ॥ ११ ॥ एकस्मै स्वाहा त्रिभ्यः स्वाहा पंचभ्यः स्वाहा सप्तभ्यः स्वाहा नवभ्यः स्वाहैकादशभ्यः स्वाहा त्रयोदशभ्यः स्वाहा पंचदशभ्यः स्वाहा सप्तदशभ्यः स्वाहैकान्नविꣳशत्यै स्वाहा नवविꣳशत्यै स्वाहैकान्नचत्वारिꣳशते स्वाहा नवचत्वारिꣳशते स्वाहैकान्नषष्ट्यै स्वाहा नवषष्ट्यै स्वाहैकान्नाशीत्यै स्वाहा नवाशीत्यै स्वाहैकान्नशताय स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—१) [एकस्मैपंचाशत्] ॥ १२ ॥

द्वाभ्याꣳ स्वाहा चतुर्भ्यः स्वाहा षड्भ्यः स्वाहाष्टाभ्यः स्वाहा दशभ्यः स्वाहा द्वादशभ्यः स्वाहा चतुर्दशभ्यः स्वाहा षोडशभ्यः स्वाहाष्टादशभ्यः स्वाहा विꣳशत्यै स्वाहाष्टानवत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२६) [द्वाभ्याꣳ षड्विꣳशतिः] ॥ १३ ॥ त्रिभ्यः स्वाहा पंचभ्यः स्वाहा

सप्तभ्यः स्वाहा नवभ्यः स्वाहैकादशभ्यः स्वाहा त्रयोदशभ्यः स्वाहा पंच-
दशभ्यः स्वाहा सप्तदशभ्यः स्वाहैकान्नविंशत्यै स्वाहा नवविंशत्यै स्वाहै-
कान्नचत्वारिंशते स्वाहा नवचत्वारिंशते स्वाहैकान्नषष्ट्यै स्वाहा नवषष्ट्यै
स्वाहैकान्नाशीत्यै स्वाहानवाशीत्यै स्वाहैकान्नशताय स्वाहा शताय स्वाहा
सर्वस्मै स्वाहा—४८) [त्रिभ्योऽष्टाचत्वारिंशत्] ॥ १४॥ चतुर्भ्यः
स्वाहाष्टाभ्यः स्वाहा द्वादशभ्यः स्वाहाषोडशभ्यः स्वाहाविंशत्यै स्वाहा
षण्णवत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—१६) [चतुर्भ्यःषोडश]
॥ १५ ॥ पंचभ्यः स्वाहा दशभ्यः स्वाहा पंचदशभ्यः स्वाहा विंशत्यै
स्वाहा पंचनवत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—१४) [पंचभ्य-
श्चतुर्दश] ॥ १६ ॥ दशभ्यः स्वाहा विंशत्यैस्वाहा त्रिंशते स्वाहा

चत्वारिꣳशते स्वाहा पंचाशते स्वाहा षष्ट्यै स्वाहा सप्तत्यै स्वाहा शीत्यै स्वाहा नवत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२२) [दशभ्योद्वाविꣳशतिः] ॥ १७ ॥ विꣳशत्यै स्वाहा चत्वारिꣳशते स्वाहा षष्ट्यै स्वाहाशीत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—१२) [विꣳशत्यैद्वादश] ॥ १८ ॥ पंचाशते स्वाहा शताय स्वाहा द्वाभ्याꣳ शताभ्याꣳ स्वाहा त्रिभ्यः शतेभ्यः स्वाहा चतुर्भ्यः शतेभ्यः स्वाहा पंचभ्यः शतेभ्यः स्वाहा षड्भ्यः शतेभ्यः स्वाहा सप्तभ्यः शतेभ्यः स्वाहाष्टाभ्यः शतेभ्यः स्वाहा नवभ्यः शतेभ्यः स्वाहा सहस्राय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—३२) [पंचाशतेद्वात्रिꣳशत्] ॥ १९ ॥ शताय स्वाहा सहस्राय स्वाहायुताय स्वाहा नियुताय स्वाहा प्रयुताय स्वाहार्बुदाय स्वाहा न्यर्बुदाय स्वाहा समुद्राय स्वाहा

मध्याय स्वाहांताय स्वाहा परार्धाय स्वाहोषसे स्वाहा व्युष्टयै स्वाहोदेष्यते
स्वाहोद्यते स्वाहोदिताय स्वाहा सुवर्गाय स्वाहा लोकाय स्वाहा सर्वस्मै
स्वाहा—३८) [शतायाष्टात्रिꣳशत्] ॥ २० ॥ साध्याः (२११)
कुसुरुबिन्दो (१४२) बृहस्पतिः (१००) प्रजापतिः (१३३) प्रजा-
पति (२८१) ऋतवं (१४९) ऐन्द्रवायवाग्रान् (२७५) गायत्रः (३५१)
प्रजापति (१५५) नै (२०४) कस्मा (७१) एकस्मै (५०) द्वाभ्यां
(२६) त्रिभ्य (४८) श्चतुर्भ्यः (१६) पञ्चभ्यो (१४) दशभ्यो (२२)
विꣳशत्यै (१२) पञ्चाशते (३२) शताय (३८) विꣳशतिः (२३३०)
॥ २० ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे द्वितीयः प्रपाठकः ॥

हरिः ओम् ॥ प्रजवं वा एतेन यंति यद्दशममहः पापावहीयं वा एतेन

भवंति यद्दशममहर्योवै प्रजवं यतामपंथेन प्रतिपद्यते यः स्थाणुं हंति योऽश्रे-
षन्येति सहीयते सयोवै दशमेहन्नविवाक्यउपहन्यते सहीयते तस्मै यउपह-
ताय व्याहृतमेवान्वारभ्य समंश्नुतेथ योऽव्याहृतः (१) हीयते तस्माद्दशमेहं-
न्नविवाक्यउपहतायनव्युच्यमथो खल्वाहुर्यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुवर्गं लोक-
मायन्यज्ञस्य व्यृद्धेनासुरान्पराभावयन्निति यत्खलु वै यज्ञस्य समृद्धं तद्यज-
मानस्य यद्व्यृद्धं तद्भ्रातृव्यस्य सयोवै दशमेहन्नविवाक्यउपहन्यते सएवातिरे-
चयति ते ये बाह्याद्दशीकवः (२) स्युस्तेविब्रूयुर्यदि तत्रन विंदेयुरंतः सद-
साद्व्युच्यंयदि तत्र न विंदेयुर्गृहपतिना व्युच्यंतव्युच्यमेवाथवा एतत्सर्पराज्ञिया
ऋग्भिः स्तुवंतीयं वै सर्पतोराज्ञीयद्दा अस्यांकिंचार्चंति यदानृचुस्तेनेयं सर्प-
राज्ञी तेयदेव किंच वाचानृचुर्यदितोध्यर्चितारः (३) तदुभयमाप्त्वावरुध्यो-

त्तिष्ठामेति ताभिर्मनसास्तुवते नवाइमामश्वरथोनाश्वतरीरथः सद्यः पर्याप्तुम-
र्हति मनोवाइमाꣳ सद्यः पर्याप्तुमर्हति मनः परिभवितुमथ ब्रह्मवदंति परिमि-
तावाऋचः परिमितानि सामानि परिमितानि यजूꣳष्यथैतस्यैवांतो नास्ति
यद्ब्रह्म तत्प्रतिगृणतआचक्षीत सः (४) प्रतिगरः—१) [सद्दंशीकवोऽर्चि-
ताꣳः सएकंच] ॥ १ ॥ ब्रह्मवादिनोवदंति किं द्वादशाहस्य प्रथमेना-
र्त्विजां यजमानोवृङ्क्तइति तेजइंद्रियमिति किंद्वितीयेनेति प्राणानन्नाद्यमिति
किंतृतीयेनेति त्रीनिमान्लोकानिति किंचतुर्थेनेति चतुष्पदः पशूनिति
किंपंचमेनेति पंचाक्षरांपङ्क्तिमितिकिꣳषष्ठेनेति षड्ऋतूनिति किꣳसप्तमेनेति
सप्तपदाꣳशक्करीमिति (१) किमष्टमेनेत्यष्टाक्षरां गायत्रीमिति किन्न-
वमेनेति त्रिवृतꣳस्तोममितिकिं दशमेनेति दशाक्षरां विराजमिति किमेका-

दशोनेत्येकादशाक्षरां त्रिष्टुभमिति किंद्वादशेनेति द्वादशाक्षरां जगतीमित्येता-
वद्वाअस्ति यावदेतद्यावदेवास्ति तदेषां वृङ्क्ते—४१) [शक्करीमित्येकेचत्वा-
रिंशच्च] ॥ २ ॥ एषवाआप्तोद्वादशाहोयत्त्रयोदशरात्रः समानꣳ ह्येतदह-
र्यत्प्रायणीयश्चोदयनीयश्च त्र्योतिरात्रोभवति त्रयइमे लोकाएषां लोकानामाप्त्यै
प्राणोवै प्रथमोतिरात्रोव्यानोद्वितीयोपानस्तृतीयः प्राणापानोदानेष्वेवान्नाद्ये
प्रतितिष्ठंति सर्वमायुर्यंति यएवं विद्वाꣳसस्त्रयोदशरात्रमासतेतदाहुर्वाग्वाएषा-
वितता (१) यद्द्वादशाहस्तां विच्छिंद्युर्यन्मध्येतिरात्रं कुर्युरुपदासुकागृहपते-
र्वाक्स्यादुपरिष्टाच्छंदोमानां महाव्रतं कुर्वंति संततामेव वाचमवरुन्धतेनुपदासु-
कागृहपतेर्वाग्भवतिपशवोवै छंदोमाअन्नं महाव्रतं यदुपरिष्टाच्छंदोमानां महा-
व्रतं कुर्वंति पशुषु चैवान्नाद्ये च प्रतितिष्ठंति—४२) [विततात्रिचत्वारिꣳ-

शश्च] ॥ ३ ॥ आदित्याअंकामयंतोभयोर्लोकयोर्ऋध्नुयामेति तएतं
चंतुर्दशरात्रमंपश्यन्तमाहंरंतेनायजंत ततोवै तउभयोर्लोकयोरार्ध्नुवन्नस्मिश्श्चा-
मुष्मिंश्च यएवं विद्वाꣳसश्चतुर्दशरात्रमासंतउभयोरेव लोकयोर्ऋध्नुवंन्त्यस्मिꣳ
श्चामुष्मिंꣳश्च चतुर्दशरात्रोभंवति सप्तग्राम्याओषधयः सप्तारण्याउभयीषाम-
वरुध्यै यत्पंराचीनांनिपृष्ठानिं (१) भवंन्त्यमुमेवतैर्लोकमभिजंयंति यत्प्रती-
चीनांनि पृष्ठानि भवंतीममेव तैर्लोकमभिजंयंति त्रयस्त्रिꣳशौ मध्यतः स्तोमौ
भवतः साम्राज्यमेव गंच्छंत्यधिराजौ भंवतोधिराजाएव संमानानां भवंत्य-
तिरात्रावभितोभवतः परिंगृहीत्यै—३४) [पृष्ठानिचर्तुस्त्रिꣳशश्च] ॥ ४ ॥

प्रजापतिः सुवर्गं लोकमैत्तं देवाअन्वांयन्तानांदित्याश्च पशवश्चान्वा-
यन्ते देवा अब्रुवन्यान्पशूनुपाजींविष्मतइमेन्वाग्मन्निति तेभ्यं एतं चतुर्दश-

रात्रं प्रत्यौहन्तआदित्याः पृष्ठैः सुवर्गं ल्लोकमारोहन्त्र्यहाभ्यामस्मिन्लोके पशू-
न्प्रत्यौहन्पृष्ठैरादित्याअमुष्मिन्लोकआर्ध्नुवन्त्र्यहाभ्यामस्मिन् (१) लोके
पशवोयएवं विद्वाꣳसश्चतुर्दशरात्रमासंत उभयोरेव लोकयोर्ऋध्नुवंत्यस्मिꣳश्चा-
मुष्मिꣳश्च पृष्ठैरेवामुष्मिन्लोकऋध्नुवंति त्र्यहाभ्यामस्मिन्लोके ज्योतिर्गौरा-
युरिति त्र्यहोभवतीयं वावज्योतिरंतरिक्षं गौरसावायुरिमानेव लोकानभ्यारो-
हंति यदन्यतः पृष्ठानिस्युर्विविवधꣳस्यान्मध्ये पृष्ठानि भवंति सविवधत्वाय
(२) ओजोवै वीर्यं पृष्ठान्योजएव वीर्यं मध्यतोदधतेबृहद्रथंतराभ्यां यंतीयं
वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेवप्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यां-
जसायनीस्रुतीताभ्यामेव सुवर्गं ल्लोकं यंति परांचोवा एते सुवर्गं ल्लोकम-
भ्यारोहंति ये पराचीनानि पृष्ठान्युपयंति प्रत्यङ्त्र्यहोभवति प्रत्यवरूढ्याअथो

प्रतिष्ठित्यै (३) उभयोर्लोकयोर्ऋध्वोत्तिष्ठंति चतुर्दशैतास्तासां यावश दशा-
क्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमवरुन्धते याश्चतस्त्रश्चतस्रो दिशो दिक्ष्वेव प्रति-
तिष्ठंत्यतिरात्रावभितो भवतः परिगृहीत्यै—३१) [अस्मिन्त्सं विवधत्वाय प्रति-
ष्ठित्या एकत्रिंशच्च] ॥ ५ ॥ इंद्रो वै सदृङ्देवताभिरासीत्स नव्यावृतमग-
च्छत्स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतं पंचदशरात्रं प्रायच्छत्तमाहरत्तेनायजत ततो वै
सोऽन्याभिर्देवताभिर्व्यावृतमगच्छद्य एवं विद्वांसः पंचदशरात्रमासते व्यावृ-
तमेव पाप्मना भ्रातृव्येण गच्छंति ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहो भवतीयं वाव
ज्योतिरंतरिक्षम् (१) गौरसावायुरेष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठंत्यसत्रं वा एतद्यदछं
दोमं यच्छंदोमा भवंति तेन सत्रं देवता एव पृष्ठैरवरुन्धते पशूञ्छंदोमैरोजो वै वीर्यं
पृष्ठानि पशवश्छंदोमा ओजस्येव वीर्ये पशुषु प्रतितिष्ठंति पंचदशरात्रो भवंति

पंचदशोवज्रोवज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरंत्यतिरात्रावभितोभवतइंद्रियस्य (१)
परिगृहीत्यै---१) [अंतरिक्षमिंद्रियस्यैकंच] ॥ ६ ॥ इंद्रोवै शिथलइ-
वाप्रतिष्ठितआसीत्सोसुरेभ्योबिभेत्सप्रजापतिमुपाधावत्तस्माएतं पंचदशरात्रं
वज्रं प्रायच्छत्तेनासुरान्पराभाव्य विजित्य श्रियमगच्छदग्निष्टुतापाप्मानं निर-
दहत पंचदशरात्रेणौजोबलमिंद्रियं वीर्यमात्मन्नधत्त यएवं विद्वांसः पंचदश-
रात्रमासते भ्रातृव्यानेव पराभाव्यविजित्य श्रियं गच्छंत्यग्निष्टुता पाप्मानंनिः
(१) दहंते पंचदशरात्रेणौजोबलमिंद्रियं वीर्यमात्मन्दधतएताएव पशव्याः
पंचदशवा अर्धमासस्य रात्रयोर्धमासशः संवत्सरआप्यते संवत्सरं पशवोनु-
प्रजायंते तस्मात्पशव्याएताएव सुवर्ग्याः पंचदशवाअर्धमासस्य रात्रयोर्धमा-
सशः संवत्सरआप्यते संवत्सरः सुवर्गोलोकस्तस्मात्सुवर्ग्याज्योतिर्गौरायुरिति

ऽयहोभवतीयं वावज्योतिरंतरिक्षम् (२) गौरसावायुरिमानेव लोकानभ्या-
रोहंति यदन्यतः पृष्ठानि स्युर्विविवधः स्यान्मध्ये पृष्ठानि भवंति सविवधत्वा-
यौजोवै वीर्यं पृष्ठान्योजएव वीर्यं मध्यतोदधते बृहद्रथंतराभ्यां यंतीयं वाव रथं-
तरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनी
स्रुती ताभ्यामेवसुवर्गं लोकम् (३) यंतिपरांचोवाएते सुवर्गं लोकमभ्यारो-
हंति येपराचीनानि पृष्ठान्युपयंति प्रत्यङ्ङ्यहोभवति प्रत्यवरूढ्याअथो प्रति-
ष्ठित्याउभयोर्लोकयोर्ऋध्वोत्तिष्ठंति पंचदशैतास्तासां यादश दशाक्षरा विरा-
डन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमवरुन्धते याः पंच पंचदिशोदिक्ष्वेव प्रतितिष्ठंत्यतिरा-
त्रावभितोभवतइंद्रियस्य वीर्यस्य प्रजायै (४) पशूनां परिगृहीत्यै——२)
[निरंतरिक्षंलोकंप्रजायैद्वेच] ॥ ७ ॥ प्रजापतिरकामयतान्नादः स्यामिति

सएतꣳ सप्तदशरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै सोन्नादोभवद्यएवं विद्वाꣳसः सप्तदशरात्रमासतेन्नादाएव भवंति पंचाहोभवति पंच वा ऋतवः संवत्सरऋतुष्वेव संवत्सरेप्रतितिष्ठंत्यथो पंचाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुन्धते सत्रं-बाएतत् (१) यदछंदोमं यच्छंदोमाभवंति तेन सत्रं देवताएव पृष्ठैरवरुन्धते पशूञ्छंदोमैरोजोवै वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छंदोमाओजस्येव वीर्येपशुषु प्रतितिष्ठंति सप्तदशरात्रोभवति सप्तदशः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्याअतिरात्रावभितोभवतोन्नाद्यस्य परिगृहीत्यै—३७) [एतत्सप्तत्रिꣳशच] ॥ ८ ॥

साविराड्विक्रम्यातिष्ठद्ब्रह्मणादेवेष्वन्नेनासुरेषु ते देवाअकामयंतोभयꣳ संवृंजीमहि ब्रह्मचान्नं चेति तएताविꣳशतिꣳरात्रीरपश्यन्ततोवै तउभयꣳ समवृंजत ब्रह्मचान्नं च ब्रह्मवर्चसिनोन्नादाअभवन्यएवं विद्वाꣳसएताआसतउभयमेव

संवृंजते ब्रह्म चान्नं च (१) ब्रह्मवर्चसिनोन्नादाभवंति द्वेवाएते विराजौ
तयोरेव नाना प्रतितिष्ठंति विश्शोवै पुरुषोदशहस्त्यांअंगुल्योदशपद्या यावा-
नेव पुरुषस्तमाप्त्वोत्तिष्ठंति ज्योतिर्गौरायुरितित्र्यहाभवंतीयंवावज्योतिरंतरिक्षं-
गौरसावायुरिमानेवलोकानभ्यारोहंत्यभिपूर्व त्र्यहाभवंत्यभिपूर्वमेव सुवर्गं (२)
लोकमभ्यारोहंति यदन्यतः पृष्ठानि स्युर्विविवधश्स्यान्मध्ये पृष्ठानि भवंति
सविवधत्वायौजोवै वीर्यं पृष्ठान्योजएव वीर्यं मध्यतोदधते बृहद्रथंतराभ्यां
यंतीयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंत्येते वै
यज्ञस्यांजसायनीस्रुतीताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यंति परांचोवा एते सुवर्गं
लोकम् (३) अभ्यारोहंति येपराचीनानि पृष्ठान्युपयंति प्रत्यङ् त्र्यहोभवति
प्रत्यवरूढ्याअथो प्रतिष्ठित्या उभयोर्लोकयोर्ऋध्योत्तिष्ठंत्यतिरात्रावभितो भव-

तोब्रह्मवर्चसस्यान्नाद्यस्य परिगृहीत्यै—२३) [चसुवर्गंल्लोकंत्रयोवि॰शतिश्च]
॥ १ ॥ असावादित्योऽस्मिन्लोकआसीत्तं देवाः पृष्ठैः परिगृह्य सुवर्गं
लोकमगमयन्परैरवस्तात्पर्यगृह्णन्दिवाकीर्त्येन सुवर्गे लोके प्रत्य स्थापयन्परैः
परस्तात्पर्यगृह्णन्पृष्ठैरुपावारोहन्त्सवाअसावादित्योऽमुष्मिन्लोके परैरुभयतः परि-
गृहीतो यत्पृष्ठानि भवंति सुवर्गमेव तैर्लोकं यजमानायंति परैरवस्तात्परिगृ-
ह्णंतिदिवाकीर्त्येन (१) सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठंति परैः परस्तात्परिगृह्णंति
पृष्ठैरुपावरोहंति यत्परैःपरस्तान्न स्युः पराञ्चः सुवर्गाल्लोकान्निष्पद्येरन्यदवस्ता-
न्नस्युः प्रजानिर्दहेयुरभितोदिवाकीर्त्यं परः सामानोभवंति सुवर्गएवैनाँल्लोक-
उभयतः परिगृह्णंति यजमानावै दिवाकीर्त्य॰ संवत्सरः परः सामानोभि
तोदिवाकीर्त्यं परः सामानोभवंति संवत्सरएवोभयतः (२) प्रतितिष्ठंति

पृष्ठं वै दिवाकीर्त्यं पार्श्वेपरः सामानोभितोदिवाकीर्त्यं परः सामानोभ-
वंति तस्मादभितः पृष्ठं पार्श्वे भूयिष्ठाग्रहागृह्यंते भूयिष्ठꣳ शस्यते यज्ञस्यैव
तन्मध्यतोग्रंथिं ग्रथ्नंत्यविस्रꣳसाय सप्त गृह्यंते सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः प्रा-
णानेव यजमानेषु दधति यत्पराचीनानि पृष्ठानि भवंत्यमुमेव तैर्लोकमभ्या-
रोहंति यदिमं लोकं न (३) प्रत्यवरोहेयुरुद्वामाद्येयुर्यजमानाः प्रमीयेर-
न्यत्प्रतीचीनानि पृष्ठानि भवंतीममेव तैर्लोकं प्रत्यवरोहंत्यथो अस्मिन्नेव लोके
प्रतितिष्ठंत्यनुन्मादायेंद्रोवा अप्रतिष्ठितआसीत्सप्रजापतिमुपाधावत्तस्माएतमे-
कविꣳशतिरात्रं प्रायच्छत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै समप्रत्यतिष्ठद्ये बहुयाजिनो-
प्रतिष्ठिताः (४) स्युस्तएकविꣳशतिरात्रमासीरन्द्वादश मासाः पंचर्तवस्त्रय-
इमे लोकाअसावादित्यएकविꣳशएतावंतोवै देवलोकास्तेष्वेवयथापूर्वं प्रति-

तिष्ठंत्यसावादित्योनव्यरोचत सप्रजापतिमुपाधावत्तस्माएतमेकविंशतिरात्रं प्रायच्छत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै सोरोचत यएवं विद्वाꣳसएकविंशतिरात्रमासते (५) रोचंतएवैकविंशतिरात्रोभवति रुग्वाएकविꣳशोरुचमेव गच्छंत्यथो प्रतिष्ठामेव प्रतिष्ठाह्येकविंशोतिरात्रावभितोभवतोब्रह्मवर्चसस्य परिगृहीत्यै—) [दिवाकीर्त्येनैवोभयतोनाप्रतिष्ठिताआसंतएकविंशतिश्च]
॥ १० ॥ अर्वाङ्यज्ञः संक्रामत्वमुष्मादधिमामभि । ऋषीणां यः पुरोहितः । निर्देवं निर्वीरं कृत्वा विष्कंधं तस्मिन्हीयतां योस्मान्द्वेष्टि । शरीरं यज्ञशमलं कुसीदंतस्मिन्त्सीदतु योस्मान्द्वेष्टि । यज्ञयज्ञस्य यत्तेजस्तेन संक्राममामभि । ब्राह्मणानृत्विजोदेवान्यज्ञस्य तपसा ते सवाहमाहुवे । इष्टेन पक्कमुप (१) ते हुवे सवाहम् । संते वृंजे सुकृतꣳसंप्रजां पशून् । प्रैषान्त्सा-

मिधेनीराघारावाज्यभागावाश्रुतं प्रत्याश्रुतमाशृणामि ते । प्रयाजानूयाजा-
न्त्स्विष्टकृतमिडामाशिषआवृंजे सुवः । अग्निनेंद्रेण सोमेन सरस्वत्या विष्णुना
देवताभिः । याज्यानुवाक्याभ्यामुपंते हुवे सवाहं यज्ञमावदेतेवषट्कृतम् ।
स्तुत२ँ शस्त्रं प्रतिगरं ग्रहमिडामाशिषः (२) आवृंजे सुवः । पत्नीसंयाजा-
नुपंते हुवे सवाह२ँ समिष्टयजुरादवेतवं । पशून्त्सुतं पुरोडाशान्त्सवनान्योत-
यज्ञम् । देवान्त्सेंद्रानुपंते हुवेसवाहमग्निमुखान्त्सोमवतोयेचविश्वे—३२)
[उपाशिषोद्वात्रिं२ँशच्च] ॥ ११ ॥ भूतं भव्यं भविष्यद्वषट्त्स्वाहा
नमऋक्साम यजुर्वषट्त्स्वाहा नमोगायत्री त्रिष्टुब्जगती वषट्त्स्वाहा नमः पृथि-
व्यंतरिक्षं द्यौर्वषट्त्स्वाहा नमोग्निर्वायुः सूर्योवषट्त्स्वाहा नमः प्राणोव्यानोपा-
नोवषट्त्स्वाहा नमोन्नं कृषिर्वृष्टिर्वषट्त्स्वाहा नमः पिता पुत्रः पौत्रोवषट्-

त्स्वाहा नमोभूर्भुवः (१) सुवर्वषट्त्स्वाहा नमः—४) [भुवश्चत्वारिंच]
॥ १२ ॥ आमेगृहाभवंत्वाप्रजामआमायज्ञोविंशतु वीर्यावान् ।
आपोदेवीर्यज्ञियामाविशंतु सहस्रस्य माभूमामा प्रहासीत् । आमे प्रहोभ-
वत्वापुरोरुकस्तुतशाखे माविशताꣳसमीची । आदित्यारुद्रावसवोमे सदस्याः
सहस्रस्य माभूमामा प्रहासीत् । आमाग्निष्टोमोविशतु (१) उकथ्यश्चाति-
रात्रोमाविशत्वापि शर्वरः । तिरोअह्निया मासुहुताआविशंतु सहस्रस्य माभू-
मामा प्रहासीत्—१८) [विशत्वष्टादशच]॥ १३ ॥ अग्निना तपो-
न्वंभवहाचा ब्रह्म मणिना रूपाणींद्रेण देवान्वातेन प्राणान्त्सूर्येण द्यां चंद्रमसा
नक्षत्राणि यमेन पितृन्राज्ञा मनुष्यान्फलेन देयानजगरेण सर्पान्व्याघ्रेणारण्यान्
पशूञ्छ्येनेनपतत्रिणोवृष्णाश्वान्नृषभेण मावस्तेनाजावृष्णिनावीन्व्रीहिणान्नानि

||४६०|| यवेनौषधीर्न्यग्रोधेन वनस्पतीनुदुंबरेणोर्जं गायत्रिया छंदाꣳसि त्रिवृता स्तोमा-
न्ब्राह्मणेनं (१) वाचंम् — १) [ब्राह्मणे नैकंच] ॥ १४ ॥ स्वाहाधिमा-
धीताय स्वाहा स्वाहाधीतं मनसे स्वाहा स्वाहा मनः प्रजापतये स्वाहा काय
स्वाहा कस्मै स्वाहा कतमस्मै स्वाहादित्यै स्वाहादित्यै मह्यै स्वाहा दित्यै
सुमृडीकायै स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहा सरस्वत्यै पाव-
कायै स्वाहा पूष्णे स्वाहा पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा पूष्णे नरंधिषाय स्वाहा त्वष्ट्रे
स्वाहा त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहा (१) विष्णवे स्वाहा
विष्णवे निखुर्यपाय स्वाहा विष्णवे निभूयपाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा —
१०) [स्वाहादशंच] ॥ १५ ॥ दद्भ्यः स्वाहा हनूभ्याꣳस्वाहोष्ठा-
भ्याꣳस्वाहा मुखाय स्वाहा नासिकाभ्याꣳस्वाहाक्षिभ्याꣳस्वाहा कर्णाभ्याꣳ ||४९०||

स्वाहा पारइक्षवोंवार्येभ्यः स्वपक्ष्मभ्यः स्वाहा वारइक्षवः पार्येभ्यः पक्ष्मभ्यः
स्वाहा शीर्ष्णे स्वाहा भ्रूभ्याᳫ स्वाहा ललाटाय स्वाहा मूर्ध्ने स्वाहा मस्ति-
ष्काय स्वाहा केशेभ्यः स्वाहा वहाय स्वाहा ग्रीवाभ्यः स्वाहा स्कंधेभ्यः
स्वाहा कीकसाभ्यः स्वाहा पृष्टीभ्यः स्वाहा पाजस्याय स्वाहा पार्श्वाभ्याᳫ
स्वाहा (१) अᳫसाभ्याᳫ स्वाहा दोषभ्याᳫ स्वाहा बाहुभ्याᳫ स्वाहा जंघाभ्याᳫ
स्वाहा श्रोणीभ्याᳫ स्वाहोरुभ्याᳫ स्वाहा ष्ठीवद्भ्याᳫ स्वाहा जंघाभ्याᳫ स्वाहा
भसदे स्वाहा शिखंडेभ्यः स्वाहा वालधानाय स्वाहांडाभ्याᳫ स्वाहा शेपाय
स्वाहा रेतसे स्वाहा प्रजाभ्यः स्वाहा प्रजननाय स्वाहा पद्भ्यः स्वाहा शफेभ्यः
स्वाहा लोमभ्यः स्वाहा त्वचे स्वाहा लोहिताय स्वाहा माᳫसाय स्वाहा
स्नावभ्यः स्वाहास्थभ्यः स्वाहा मज्जभ्यः स्वाहा (२) अंगेभ्यः स्वाहा-

त्मने स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा — ६) [स्वाहास्वाहाषट्चं] ॥ १६ ॥
अञ्ज्येताय स्वाहाञ्जिसक्थाय स्वाहा शितिपदे स्वाहा शितिककुदे स्वाहा
शितिरंध्राय स्वाहा शितिपृष्ठाय स्वाहा शित्यꣳसाय स्वाहा पुष्पकर्णाय स्वाहा
शित्योष्ठाय स्वाहा शितिभ्रवे स्वाहा शितिभसदे स्वाहा श्वेतानूकाशाय स्वाहा-
ञ्जये स्वाहा ललामाय स्वाहा सितज्ञवे स्वाहा कृष्णैताय स्वाहा रोहितैताय
स्वाहारुणैताय स्वाहेदृशाय स्वाहा कीदृशाय स्वाहा तादृशाय स्वाहा सदृ-
शाय स्वाहा विसदृशाय स्वाहा सुसंदृशाय स्वाहा रूपाय स्वाहा (१) सर्वस्मै
स्वाहा — २) [स्वाहाद्वेचं] ॥ १७ ॥ कृष्णाय स्वाहा श्वेताय स्वाहा
पिशंगाय स्वाहा सारंगाय स्वाहारुणाय स्वाहा गौराय स्वाहा बभ्रवे स्वाहा-
नकुलाय स्वाहा रोहिताय स्वाहा शोणाय स्वाहा श्यावाय स्वाहा श्यामाय

स्वाहा पाकलाय स्वाहा सुरूपाय स्वाहानुरूपाय स्वाहा विरूपाय स्वाहा सरूपाय स्वाहा प्रतिरूपाय स्वाहा शबलाय स्वाहा कमलाय स्वाहा पृश्नये स्वाहा पृश्निसक्थाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा--४६) [कृष्णायषट्चत्वारिꣳशत्] ॥ १८ ॥ ओषधीभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा तूलेभ्यः स्वाहा काण्डेभ्यः स्वाहा वल्शेभ्यः स्वाहा पुष्पेभ्यः स्वाहा फलेभ्यः स्वाहा गृहीतेभ्यः स्वाहागृहीतेभ्यः स्वाहावपन्नेभ्यः स्वाहा शयानेभ्यः स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२४) [ओषधीभ्यश्चतुर्विꣳशतिः]॥ १९ ॥ वनस्पतिभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा तूलेभ्यः स्वाहा स्कन्धेभ्यः स्वाहा शाखाभ्यः स्वाहा पर्णेभ्यः स्वाहा पुष्पेभ्यः स्वाहा फलेभ्यः स्वाहा गृहीतेभ्यः स्वाहा गृहीतेभ्यः स्वाहावपन्नेभ्यः स्वाहा शयानेभ्यः स्वाहा शिष्टाय स्वाहातिशिष्टाय स्वाहा परिशिष्टाय

स्वाहा सꣳशिष्टाय स्वाहोच्छिष्टाय स्वाहा रिक्ताय स्वाहारिक्ताय स्वाहा प्ररिक्ताय स्वाहा सꣳरिक्ताय स्वाहोद्रिक्ताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—४६) [वनस्पतिभ्यःषट्चत्वारिꣳशत्] ॥ २० ॥ प्रजवं (२०१) ब्रह्मवादिनं (११) एष (८३) आदित्याः (८४) प्रजापति (१८१) रिन्द्र (१०१) इन्द्रः (२०२) प्रजापतिः (८७) सा (१७३) सा (२७१) वर्वाङ् (१३२) भूत (५४) मा (६८) ग्निना (५१) स्वाहा (६५) दद्भ्यो (१०६) ऊज्येताय (५२) कृष्णायौ (४६) षधीभ्यो (२४) वनस्पतिभ्यो (४६) विꣳशतिः (२११८) ॥ २० ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे तृतीयः प्रपाठकः ॥

हरिः ओम् ॥ बृहस्पतिरकामयत श्रन्मे देवादधीरन्गच्छेयं पुरोधामिति

सएतं चतुर्विꣳशतिरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै तस्मै श्रद्देवाअदधता-
गच्छत्पुरोधां यएवं विद्वाꣳसश्चतुर्विꣳशतिरात्रमासते श्रदेभ्योमनुष्यादधते
गच्छंति पुरोधां ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहाभवंतीयं वाव ज्योतिरंतरिक्षंगौरसा-
वायुः (१) इमानेव लोकानभ्यारोहंत्यभिपूर्वं त्र्यहाभवंत्यभिपूर्वमेव सुवर्गं-
लोकमभ्यारोहंत्यसत्रं वा एतद्यदछंदोमंयच्छंदोमाभवंति तेन सत्रं देवताएव
पृष्ठैरवरुन्धते पशूञ्छंदोमै रोजोवै वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छंदोमाओजस्येव वीर्यं
पशुषु प्रतितिष्ठंति बृहद्रथंतराभ्यायंतीयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव (२)
यंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनी स्रुती ताभ्यामेव सुवर्गं
लोकं यंति चतुर्विꣳशतिरात्रोभवति चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः संवत्सरः संवत्सरः
सुवर्गोलोकः संवत्सरएव सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठंत्यथो चतुर्विꣳशत्यक्षरा गायत्री

गायत्री ब्रह्मवर्चसं गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धतेतिरात्रावभितोभवतोब्रह्मव-
र्चसस्य परिगृहीत्यै—४५) [आयुरेवपंचचत्वारिंशश्च] ॥ १ ॥
यथावै मनुष्याएवं देवाअग्रआसन्तेकामयंतावर्तिंपाप्मानं मृत्युमपहत्य दैवीं
संसदं गच्छेमेति तएतं चतुर्विंशतिरात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजंत ततोवै
तेवर्तिंपाप्मानं मृत्युमपहत्य दैवीं संसदमगच्छन्य एवं विद्वांसश्चतुर्विंश-
तिरात्रमासतेवर्तिमेवपाप्मानमपहत्य श्रियं गच्छंति श्रीर्हि मनुष्यस्य
(१) दैवींसंसज्योतिरतिरात्रो भवति सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै
पृष्ठ्यः षडहोभवति षड्वा ऋतवः संवत्सरस्तं मासाअर्धमासाऋतवः प्रविश्य
दैवीं संसदमगच्छन्य एवं विद्वांसश्चतुर्विंशतिरात्रमासते संवत्सरमेव
प्रविश्य वस्यसीं संसदं गच्छंति त्रयस्त्रयस्त्रिंशाअवस्ताद्भवंति त्रयस्त्रय-

स्त्रिꣳशाः परस्तांत्रयस्त्रिꣳशैरेवोभयतोवर्तिं पाप्मानमपहत्य दैवीꣳसꣳसदं
मभ्यतः (२) गच्छंति पृष्ठानि हि दैवीसꣳसज्जामिवाएतत्कुर्वंति यत्त्रयस्त्र-
यस्त्रिꣳशाअन्वंचोमध्ये निरुक्तोभवति तेनाजाम्यूर्ध्वानि पृष्ठानि भवंत्यूर्ध्वा-
श्छंदोमाउभाभ्याꣳरूपाभ्याꣳसुवर्गं लोकं यंत्यसत्रं वाएतद्यदछंदोमं यच्छं-
दोमाभवंति तेन सत्रं देवताएव पृष्ठैरवरुन्धते पशून्छंदोमैरोजो वै वीर्यं पृष्ठानि
पशवः (३) छंदोमाओजस्येव वीर्ये पशुषु प्रतितिष्ठंति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशाअवस्ता-
द्भवंति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशाः परस्तान्मध्ये पृष्ठान्युरोवै त्रयस्त्रिꣳशाआत्मा पृष्ठान्या-
त्मन्नेव तद्यजमानाः शर्मन्नह्यंतेनार्त्यै बृहद्रथंतराभ्यां यंतीयं वाव रथंतरमसौ
बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनीस्रुतीताभ्या-
मेव (४) सुवर्गं लोकं यंति परांचोवाएतेसुवर्गंलोकमभ्यारोहंति येपरा-

चीनानि पृष्ठान्युपयंति प्रत्यङ्षडहोभवति प्रत्यवरूढ्या अथोप्रतिष्ठित्या उभयो-
र्लोकयोर्ऋध्वोत्तिष्ठंति त्रिवृतोधित्रिवृतमुपयंति स्तोमाना॑संपत्यै प्रभवाय
ज्योतिरग्निष्टोमोभवत्ययं वाव सक्षयोस्मादेव तेन क्षयान्नयंति चतुर्वि॑शति-
रात्रोभवति चतुर्वि॑शतिरर्धमासाः संवत्सरः (५) संवत्सरः सुवर्गोलोकः
संवत्सरएव सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठंत्यथो चतुर्वि॑शत्यक्षरा गायत्री गायत्री
ब्रह्मवर्चसं गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धते तिरात्रावभितोभवतोब्रह्मवर्चसस्य-
परिगृहीत्यै —२४)[मनुष्यस्यमध्यतःपशवएवसंवत्सरश्चतुर्वि॑शतिश्च] ॥२॥

ऋक्षावाइयमलोमकासीत्साकामयतौषधीभिर्वनस्पतिभिः प्रजायेयेति
सैतास्त्रि॑शत॑रात्रीरपश्यत्ततोवाइयमोषधीभिर्वनस्पतिभिः प्रजायत ये प्रजा-
कामाः पशुकामास्युस्तएताआसीरन्प्रैवजायंते प्रजया पशुभिरियं वा अक्षुध्य-

त्सैतां विराजमपश्यन्तामात्मन्नित्वान्नाद्यमवारुन्धौषधीः (१) वनस्पती-
न्प्रजां पशून्तेनावर्धन्त ताञ्जेमानं महिमानमगच्छन्यएवं विद्वा॰संएताआ-
सते विराजमेवात्मन्नित्वान्नाद्यमवरुन्धते वर्धंते प्रजया पशुभिर्जेमानं महि-
मानं गच्छंति ज्योतिरतिरात्रोभवति सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै पृष्ठ्यः षड-
होभवति षड्वाऋतवः षट्पृष्ठानि पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहंत्यृतुभिः संवत्सरं ते संव-
त्सरएव (२) प्रतितिष्ठंति त्रयस्त्रि॰शात्त्रयस्त्रि॰शमुपयंति यज्ञस्य संतत्यै प्रा-
अथो प्रजापतिर्वै त्रयस्त्रि॰शः प्रजापतिमेवारभंते प्रतिष्ठित्यै त्रिणवोभवति
विजित्याएकवि॰शोभवति प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन्दधते त्रिवृदग्निष्टुद्भ-
वति पाप्मानमेव तेननिर्दहंतेथो तेजोवैत्रिवृत्तेजएवात्मन्दधते पंचदशइंद्रस्तोमो-
भवतींद्रियमेवाव (३) रुन्धते सप्तदशोभवत्यन्नाद्यस्यावरुध्याअथो प्रैव तेन जायं-

तएकवि॒ꣳशोभ॑वति प्रति॑ष्ठित्या॒अथो॒ रुच॑मे॒वात्मन्द॑धते चतुर्वि॒ꣳशोभ॑वति चतु-
र्वि॑ꣳशतिरर्धमा॒साः सं॑वत्स॒रः सं॑वत्स॒रः सु॑व॒र्गोलो॒कः सं॑वत्स॒रए॒व सु॑व॒र्गे लो॒केप्रति
तिष्ठ॑न्त्यथो॒ ए॒षवै विषूवान् विषूवंतो॑भवंति यए॒वं वि॒द्वाꣳसंए॒ताआस॑ते चतुर्वि॒ꣳ
शात्पृष्ठान्युप॑यंति संवत्स॒रए॒व प्रति॒ष्ठाय॑ (४) दे॒वताअ॒भ्यारो॑हंति त्रय॒स्त्रि॒ꣳ
शार्त्रयस्त्रि॒ꣳशमुप॑यंति त्रय॑स्त्रिꣳश॒द्दे दे॒वताँदे॒वतास्वे॒व प्रति॑तिष्ठंति त्रिण॒वोभ॑-
वती॒मे वै लो॒कास्त्रिण॒वए॒ष्वे॒व लो॒केषु प्रति॑तिष्ठंति॒ द्वावे॑कवि॒ꣳशोभ॑वत॒ः प्रति॑ष्ठि-
त्या॒अथो॒ रुच॑मे॒वात्मन्द॑धते ब॒हवः॑ षोड॒शिनो॑भवंति तस्मा॑द्ब॒हवः॑ प्र॒जासु॒ वृषा॑णो-
यदे॒ते स्तोमा॒व्यति॑षक्ता॒भवं॑ति तस्मा॑दि॒यमोष॑धीभि॒र्वन॒स्पति॑भि॒र्व्यति॑षक्ता (५)
व्यति॑षज्यंते प्र॒जया॑ प॒शुभि॒र्यए॒वं वि॒द्वाꣳसंए॒ताआस॑ते कृ॒मा॒वाए॒ते सु॑व॒र्गं लो॒कं
यंत्यु॒च्चावु॒चान् हि स्तोमा॑नुप॒यंति॒ यदे॒तऊ॒र्ध्वाः कृ॒प्ताः स्तोमा॒भवं॑ति कृ॒प्ताए॒व

सुवर्गंलोकं यंत्युभयोरेभ्योलोकयोः कल्पते त्रिꣳशदेताखिꣳशदक्षरा विराड्वि विराड्विराजैवान्नाद्यमवरुन्धतेतिरात्रावभितोभवतोन्नाद्यस्य परिगृहीत्यै—४१)
[ओषधीरेवावप्रतिष्ठायन्त्यतिषक्तैकान्नपंचाशच्च] ॥ ३ ॥ प्रजापतिः सुवर्गं लोकमैत्तं देवायेनयेन छंदसानुप्रायुंजत तेन नाप्नुवन्तएताद्वात्रिꣳशतꣳ रात्रीरपश्यन्द्वात्रिꣳशदक्षरानुष्टुगानुष्टुभः प्रजापतिः स्वेनैव छंदसा प्रजापतिमाप्त्वाभ्यारुह्य सुवर्गंलोकमायन् यएवं विद्वाꣳसंएताआसते द्वात्रिꣳशदेताद्वात्रिꣳशदक्षरानुष्टुमानुष्टुभः प्रजापतिः स्वेनैव छंदसाप्रजापतिमाप्त्वाश्रियं गच्छंति (१)
श्रीर्हिमनुष्यस्य सुवर्गोलोकोद्वात्रिꣳशदेताद्वात्रिꣳशदक्षरानुष्टुग्वागनुष्टुप्सर्वामेव वाचमाप्नुवंति सर्वे वाचोवदितारोभवंति सर्वे हि श्रियं गच्छंतिज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहाभवंतीयं वाव ज्योतिरंतरिक्षं गौरसावायुरिमानेव लोकानभ्यारो-

हंत्यभि पूर्वं त्र्यहा भवंत्यभि पूर्वमेव सुवर्गं लोकमभ्यारोहंति बृहद्रथंतराभ्यां-
यंति (२) इयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेव प्रतिति-
ष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनी स्रुती ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यंति पराञ्चो वा
एते सुवर्गं लोकमभ्यारोहंति ये पराचस्त्र्यहानुपयंति प्रत्यङ्त्र्यहो भवति प्रत्यव-
रूढ्या अथो प्रतिष्ठित्या उभयोर्लोकयोर्ऋध्वोत्तिष्ठंति द्वात्रिꣳशदेतास्तासां
यास्त्रिꣳशत्त्रिꣳशदक्षरा (३) विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमवरुन्धते ये द्वे
अहोरात्रे एव ते उभाभ्याꣳरूपाभ्याꣳ सुवर्गं लोकं यंत्यतिरात्रावभितो भवतः
परिगृहीत्यै—२२) [गच्छंति यंति त्रिꣳशदक्षरा द्वाविꣳशतिश्च]॥ ४॥
द्वे वाव देवसत्त्रे द्वादशाहश्चैव त्रयस्त्रिꣳशदहश्च य एवं विद्वाꣳसस्त्रयस्त्रिꣳशद-
हमासते साक्षादेव देवता अभ्यारोहंति यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते

तथा करोति यद्यवविध्यतिपापीयान्भवति यदिनावविध्यति सहक्ष्यएवं विद्वाꣳस
संस्त्रयस्त्रिꣳशदहमासते विपाप्मना भ्रातृव्येणावर्ततेहर्भाजोवाएतादेवाअग्र-
आहरन् (१) अहरेकोभजताहरेकस्ताभिवैंते प्रबाहुगाभुवन्यएवं विद्वाꣳस
संस्त्रयस्त्रिꣳशदहमासते सर्वएव प्रबाहुगृभुवंति सर्वेग्रामणीयं प्राप्नुवंति पंचा-
हाभवंति पंच वा ऋतवः संवत्सरऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठंत्यथो पंचाक्षरा
पङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुन्धते त्रीण्याश्विनानि भवंति त्रयइमे लोकाएषु
(२) एव लोकेषु प्रतितिष्ठंत्यथो त्रीणि वै यज्ञस्येंद्रियाणि तान्येवावरुन्धते
विश्वजिद्भवत्यन्नाद्यस्यावरुध्यै सर्वपृष्ठोभवति सर्वस्याभिजित्यै वाग्वै द्वादशाहो
यत्पुरस्ताद्वादशाहमुपेयुरनासां वाचमुपेयुरुपदासुकैषां वाक्स्यादुपरिष्टाद्वादशा-
हमुपयंत्यासामेव वाचमुपयंति तस्मादुपरिष्टाद्वाचा वदामोवांतरं (३) वै ईश्वरा-

त्रेण प्रजापतिः प्रजाअसृजत यद्दशरात्रोभवंति प्रजाएव तद्यजमानाः सृजंतए-
ता९हवाउवृंकः शौल्बायनः सत्रस्यर्धिमुवाच यद्दशरात्रोयद्दशरात्रोभवंति सत्र-
स्यर्ध्याअथो यदेव पूर्वेष्वहःसु विलोमक्रियते तस्यै वैषाशांतिर्द्व्यनीकावाएता-
रात्रयोयजमानाविश्वजित्सहातिरात्रेण पूर्वाः षोडशसह (४) अतिरात्रेणो-
त्तराः षोडश यएवं विद्वा९संस्त्रयस्त्रि९शदहमासंतएषां द्व्यनीका प्रजा जायते
तिरात्राववभितो भवतः परिगृहीत्यै—१७) [अहरन्त्रेष्वंवांतर९सहसदं-
शश्च] || ५ || आदित्याअकामायंत सुवर्गंल्लोकमियामेति ते सुवर्गं
ल्लोकं न प्राजानन्न सुवर्गंल्लोकमायुन्तएत९ षट्त्रि९शद्रात्रमपश्यन्तमाहरन्ते-
नायजंत ततोवै ते सुवर्गंल्लोकं प्राजानन्त्सुवर्गंल्लोकमायन्य एवं विद्वा९सः
षट्त्रि९ शद्रात्रमासते सुवर्गमेव लोकं प्रजानंति सुवर्गंल्लोकं यंति ज्योति-

रतिरात्रः (१) भवति ज्योतिरेव पुरस्ताद्दधते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै षड्-
हाभवंति षड्वाऋतवऋतुष्वेव प्रतितिष्ठंति चत्वारो भवंति चतस्रोदिशोदिक्ष्वेव
प्रतितिष्ठंत्यसत्रं वा एतद्यदछंदोमं यच्छंदोमाभवंति तेन सत्रं देवताएव
पृष्ठैरवरुन्धते पशूञ्छंदोमैरोजोवै वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छंदोमाओजस्येव (२)
वीर्ये पशुषु प्रतितिष्ठंति षट्त्रिंशद्रात्रोभवति षट्त्रिंशदक्षरा बृहती
बार्हताः पशवोबृहत्यैव पशूनवरुन्धते बृहतीछंदसांस्वाराज्यमाश्नुताश्नुवते
स्वाराज्यं यएवं विद्वांसंः षट्त्रिंशद्रात्रमासंते सुवर्गमेव लोक यंत्यतिरा-
त्रावभितोभवतः सुवर्गस्य लोकस्य परिगृहीत्यै—३६) [अतिरात्रएवषट्
त्रिंशच्च] ॥ ६ ॥ वसिष्ठोहतपुत्रोकामयत विंदेय प्रजामभिसौदासा-
न्भवेयमिति सएतमेकस्मान्नपंचाशमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै सोविंदत

प्रजामभिसौवासानभवद्यएवं विद्वाꣳसएकस्मान्न पंचाशमासते विंदंते प्रजा-
मभिभ्रातृव्यान्भवंति त्र्यस्त्रिवृतोग्निष्टोमाभवंति वज्रस्यैव मुखꣳसꣳश्यंति
दश पंचदशाभवति पंचदशोवज्रः (१) वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरंति षोड-
शिमद्दशममहर्भवति वज्रएव वीर्यं दधाति द्वादश सप्तदशाभवंत्यन्नाद्यस्यावरु-
ध्याअथो प्रैव तैर्जायंते पृष्ठ्यं षडहोभवति षड्वाऋतवः षट्पृष्ठानि पृष्ठैरेवर्तू-
नन्वारोहंत्यृतुभिः संवत्सरं ते संवत्सरएव प्रतितिष्ठंति द्वादशैकविꣳशाभवंति
प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन् (२) दधते बहवःषोडशिनोभवंति विजित्यै
षडाश्विनानि भवंति षड्वाऋतवऋतुष्वेव प्रतितिष्ठंत्यूनातिरिक्तावा एतारात्र-
यऊनास्तद्यदेकस्यै न पंचाशदतिरिक्तास्तद्यद्भूयसीरष्टाचत्वारिꣳशतऊनाश्च
खलु वाअतिरिक्ताश्च प्रजापतिः प्राजायत ये प्रजाकामाः पशुकामाः स्युस्त-

एताआसीरन्नैव जायंते प्रजया (३) पशुभिर्वैराजोवाएषयज्ञोयदेकस्मान्न-
पंचाशोएवं विद्वांसएकस्मान्नपंचाशमासते विराजमेव गच्छंत्यन्नादाभवं-
त्यतिरात्रावभितोभवतोन्नाद्यस्य परिगृहीत्यै—२२) [वज्रंआत्मन्प्रजयाद्वा-
विंशतिश्च] ॥ ७ ॥ संवत्सराय दीक्षिष्यमाणाएकाष्टकायां दीक्षेरन्नेषा
वै संवत्सरस्य पत्नी यदेकाष्टकैतस्यां वाएषएतांरात्रिं वसति साक्षादेव संव-
त्सरमारभ्य दीक्षंत आर्तिं वाएते संवत्सरस्याभिदीक्षंते य एकाष्टकायां दीक्षं-
तेतंनामानावृतूभवतोव्यस्तं वाएते संवत्सरस्याभिदीक्षंते यएकाष्टकायां दीक्षं-
तेतंनामानावृतूभवतः फल्गुनी पूर्णमासे दीक्षेरन्मुखं वाएतत् (१) संवत्स-
रस्य यत्फल्गुनी पूर्णमासोमुखतएव संवत्सरमारभ्य दीक्षंते तस्यैकैवनिर्या-
यत्साम्मेघ्ये विषूवान्त्संपद्यते चित्रापूर्ण मासेदीक्षेरन्मुखंवाएतत्संवत्सरस्य

यस्मिंन्त्रापूर्णमासोमुंखतएव संवत्सरमारभ्यं दीक्षंते तस्यन काचन निर्याभंवति
चतुरहेपुरस्तात्पौर्णमास्यै दीक्षेरन्तेषामेकाष्टकायाँ क्रयः संपंद्यते तेनैकाष्टकां
न छंबट्कुर्वंति तेषां (२) पूर्वपक्षे सुत्या संपंद्यते पूर्वपक्षं मासांअभिसंपं-
द्यंते ते पूर्वपक्षउत्तिंष्ठंति तानुत्तिष्ठंतओषंधयोवनस्पतयोनूत्तिंष्ठंति तान्कंल्याणी
कीर्तिरनूत्तिंष्ठत्यरात्सुरिमेयजंमानाइति तदनुसर्वे राध्नुवंति—३४) [एतद्वै-
षांचतुंस्त्रिंशच्च] ॥ ८ ॥ सुवर्गं वाएते लोकं यंति ये सत्रमुंपयंत्यभीं-
धंतएव दीक्षाभिरात्मानंश्रपयंतउपसद्भिर्द्वाभ्यां लोमावंद्यंति द्वाभ्यां त्वचं
द्वाभ्यामसृद्वाभ्यां मांसं द्वाभ्यामस्थि द्वाभ्यां मज्जानंमात्मदक्षिणं वै सत्र-
मात्मानंमेव दक्षिणां नीत्वा सुवर्गंलोकं यंति शिखामनुप्रवपंतऋध्याअथो
रवीयांसः सुवर्गंलोकमंयामेति (१) [सुवर्गं पंचाशत्] ॥ ९ ॥

ब्रह्मवादिनो वदन्त्यतिरात्रः परमो यज्ञक्रतूनां कस्मात्तं प्रथममुपयन्तीत्येतद्वा अ-
ग्निष्टोमं प्रथममुपयन्त्यथोक्थ्यमथ षोडशिनमथातिरात्रमनुपूर्वमेवैतद्यज्ञक्रतूनु-
पेत्य तानालभ्य परिगृह्य सोममेवैतत्पिबन्त आसते ज्योतिष्टोमं प्रथममुपयन्ति
ज्योतिष्टोमो वै स्तोमानां मुखं मुखत एव स्तोमान्प्रयुञ्जते ते (१) संस्तु-
ता विराजमभि संपद्यन्ते द्वे चर्चावतिरिच्येते एकया गौरतिरिक्त एकयायुरूनः सुव-
र्गो वै लोको ज्योतिरूर्ग्विराडूर्जं सुवर्गमेव तेन लोकं यन्ति रथंतरं दिवा भवति
रथंतरं नक्तमित्याहुर्ब्रह्मवादिनः केन तदजामीति सौभरं तृतीयसवने ब्रह्मसामं
बृहत्तन्मध्यतो दधाति विधृत्यै तेनाजामि—४१) [त एकान्नपञ्चाशच्च] ॥१०॥

ज्योतिष्टोमं प्रथममुपयन्त्यस्मिन्नेव तेन लोके प्रतितिष्ठन्ति गोष्टोमं द्विती-
यमुपयन्त्यन्तरिक्ष एव तेन प्रति तिष्ठन्त्यायुष्टोमं तृतीयमुपयन्त्यमुष्मिन्नेव तेन

लोके प्रतितिष्ठंतीयं वावज्योतिरंतरिक्षं गौरसावायुर्यदेतान्स्तोमानुपयंत्येष्वेव
तल्लोकेषु सत्रिणः प्रतितिष्ठंतोयंति ते सꣳस्तुंताविराजं (१) अभिसंपद्यंते
द्वे चर्चावतिरिच्येते एकया गौरतिरिक्तएकयायुरूनः सुवर्गोवै लोकोज्योति-
रूर्ग्विराडूर्जमेवावरुन्धते तेन क्षुधार्तिमार्छंत्यक्षोधुकाभवंति क्षुत्संबाधाइव हि
सत्रिणोग्निष्टोमावभितः प्रधीतावुक्थ्यामध्येनभ्यंतत्तदेतत्परियद्देवचक्रं यदेतेन
(२) षडहेन यंति देवचक्रमेव समारोहंत्यरिष्ट्यै ते स्वस्तिसमश्नुवते षड-
हेनं यंति षड्वाऋतवऋतुष्वेव प्रतितिष्ठंत्युभयतोज्योतिषा यंत्युभयत एव सुवर्गे
लोके प्रतितिष्ठंतोयंति द्वौ षडहौ भवतस्तानि द्वादशाहानि संपद्यंते द्वादशोवै
पुरुषोद्वे सक्थ्यौ द्वौ बाहू आत्माच शिरश्च चत्वार्यंगानि स्तनौ द्वादशौ (३)
तत्पुरुष मनुपर्यावर्तंते त्रयः षडहाभवंति तान्यष्टादशाहानि संपद्यंते नवान्यानि

नवान्यानि नव वै पुरुषे प्राणास्तन्प्राणाननुपर्यावर्तते चत्वारः षडहा भवंति
तानि चतुर्विꣳशतिरहानि संपद्यंते चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः संवत्सरस्तत्संव-
त्सरमनुपर्यावर्तते प्रतिष्ठितः संवत्सरइति खलु वा आहुर्वर्षीयान्प्रतिष्ठायाइ-
त्येतावद्वै (४) संवत्सरस्य ब्राह्मणं यावन्मासोमासिमास्येव प्रतितिष्ठंतो-
यंति—८) [विराजमेतेनद्वावृशौवाअष्टौच] ॥ ११ ॥ मेषस्त्वा पच-
तैरवतु लोहितग्रीवश्छागैः शल्मलिर्वृध्यापर्णोब्रह्मणा प्लक्षोमेधेन न्यग्रोधश्च-
मसैरुदुंबरऊर्जा गायत्रीछंदोभिस्त्रिवृत्स्तोमैः रवंतीः स्थावंतीस्त्वावंतु प्रियं त्वा
प्रियाणां वर्षिष्ठमाप्यानां निधीनां त्वा निधिपतिꣳहवामहे वसोमम—१६)
[मेषःषट्त्रिꣳशत] ॥ १२ ॥ कूप्याभ्यः स्वाहाकूल्याभ्यः स्वाहा
विकर्याभ्यः स्वाहावटयाभ्यः स्वाहा खन्याभ्यः स्वाहा हृद्याभ्यः स्वाहा सूद्याभ्यः

स्वाहा सरस्याभ्यः स्वाहा वैशंतीभ्यः स्वाहा पल्वल्याभ्यः स्वाहा वर्ष्याभ्यः
स्वाहावर्ष्याभ्यः स्वाहा ह्रादुनीभ्यः स्वाहापृष्वाभ्यः स्वाहा स्यंदमानाभ्यः
स्वाहा स्थावराभ्यः स्वाहा नादेयीभ्यः स्वाहा सैंधवीभ्यः स्वाहा समुद्रियाभ्यः
स्वाहा सर्वाभ्यः स्वाहा—४०) [कूप्याभ्यश्चत्वारिꣳशत्] ॥१३॥
अद्भ्यः स्वाहा वहंतीभ्यः स्वाहा परिवहंतीभ्यः स्वाहा समंतंवहंतीभ्यः स्वाहा
शीघ्रं वहंतीभ्यः स्वाहा शीभं वहंतीभ्यः स्वाहोग्रं वहंतीभ्यः स्वाहा भीमं वहं-
तीभ्यः स्वाहांभोभ्यः स्वाहा नभोभ्यः स्वाहा महोभ्यः स्वाहा सर्वस्मै
स्वाहा—२८) [अद्भ्यएकान्नत्रिꣳशत्] ॥१४॥ योअर्वंतं जिघाꣳसति
तमभ्यमीति वरुणः । परोमर्तः परश्वा । अहं च त्वं चवृत्रहन्त्संबभूव सनि-
भ्यआ । अरातीवाचिदद्रिवोनुनौ शूरमꣳसतैभद्राइंद्रस्य रातयः । अभिक्रत्वेंद्र

पूरघुज्मन्नतैंविव्यङ्कमहिमानऽरजांऽसि । स्वेनाहिवृत्रऽशर्वसा जघंथन शत्रु-
रंतं विविदत् (१) युघातै—२) [विविदद्वेच] ॥ १५ ॥ नमोराज्ञे
नमोवरुणाय नमोश्वाय नमः प्रजापतये नमोधिपतयेधिपतिरस्यधिपतिं माकु-
र्वधिपतिरहं प्रजानां भूयासं मां धेहि मयि धेह्युपाकृताय स्वाहा लब्धाय-
स्वाहा हुताय स्वाहा—२१) [नमएकान्नत्रिंऽशत्] ॥ १६ ॥ मयो
भूर्वातोअभिवातूस्राउर्जस्वतीरोषधीरारिशंतां । पीवस्वतीर्जीवधन्याः पिबंत्व-
वसा यं पद्वतेरुद्रमृड । याः सरूपाविरूपाएकरूपायासामग्निरिष्ट्यानामानि
वेद । या अंगिरसस्तपसेहचक्रुस्ताभ्यः पर्जन्यमहिशर्म यच्छ । यादेवेषु तनु-
वमैरयंत यासाऽसोमोविश्वारूपाणि वेद । ताअस्मभ्यं पयसा पिन्वमानाः
प्रजावतीरिन्द्र (१) गोष्ठे रिरीहि । प्रजापतिर्मह्यमेतारराणोविश्वैर्देवैः पितृभिः

संविदानः । शिवाः सतीरुपनोगोष्ठमाकस्तासां वयं प्रजया सꣳसंदेम । इह धृतिः स्वाहेह विधृतिः स्वाहेहरंतिः स्वाहेहरमतिः स्वाहा मही मूषु सुत्रामाणं—३८) [इंद्राग्नाग्निꣳशच] ॥ १७ ॥ किꣳस्विदासीत्पूर्वचित्तिः किꣳस्विदासीद्बृहद्वयः । किꣳस्विदासीत्पिशंगिला किꣳस्विदासीत्पिलिप्पिला । द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्वआसीद्बृहद्वयः । रात्रिरासीत्पिशंगिलाविरासीत्पिलिप्पिला । कः स्विदेकाकी चरति कउ स्विज्जायते पुनः । किꣳस्विद्धिमस्य भेषजं किꣳस्विदावपनं महत् । सूर्यएकाकी चरति (१) चंद्रमा जायते पुनः । अग्निर्हिमस्य भेषजं भूमिरावपनं महत् । पृच्छामि त्वा परमंतं पृथिव्याः पृच्छामि त्वा भुवनस्य नाभिम् । पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतः पृच्छामि वाचः परमं व्योम । वेदिमाहुः परमंतं पृथिव्यायज्ञमाहुर्भुवनस्य नाभिं ।

सोमंमाहुर्वृष्णोअश्वस्य रेतोब्रह्मैव वाचः परमं व्योम—४६) [चरतिषट्-चत्वारिंशञ्च] ॥ १८ ॥ अंबे अंबाल्यंबिके नमानयति कश्चन । ससस्त्यंश्वकः । सुभगे कांपीलवासिनि सुवर्गे लोके संप्रोण्वाथां । आहमंजानि गर्भधमात्वमजासि गर्भधं । तौसहचतुरः पदः संप्रसारयावहै । वृषावाः रेतोधारेतोदधातूत्सक्थ्योर्गृदंवेह्यंजिमुदं जिमन्वज । यःस्त्रीणां जीवभोजनोयआसां (१) बिलधावनः । प्रियःस्त्रीणामपीच्यः । यआसांकृष्णे लक्ष्मणि सार्दिगृदिंपरावधीत् । अंबे अंबाल्यंबिके न मायभति कश्चन । ससस्त्यंश्वकः । ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रयताद्वेणुभारं गिराविव । अथास्यामध्यमेधताः शीते वाते पुनन्निव । अंबे अंबाल्यंबिके नमायभति कश्चन । ससस्त्यंश्वकः । यद्धरिणीयवमत्ति न (२) पुष्टं पशुमन्यते । शूद्रायदर्यजारानपोषा-

यवमायति । अंबे अंबाल्यंबिके नमांयभतिकश्चन । ससस्त्यंश्वकः । इयंयु-
काशंकुतिकाहलामिति सर्पति । आहतंगभेपसोनिजल्गुलीतिधाणिका ।
अंबे अंबाल्यंबिके न मांयभति कश्चन । ससस्त्यंश्वकः । माता च ते पिता
च तेग्रं वृक्षस्य रोहतः (३) । प्रसुंलामीति ते पिताग भेमुष्टिमत२ सयत् ।
दधिक्राव्णोअकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः । सुरभिनोमुखाकरत्प्रणआ-
यूं२षि तारिषत् । आपोहिष्ठामयोभुवस्तानउर्जेदधातन । महेरणाय चक्षसे ।
योवः शिवतमोरसस्तस्य भाजयते हनः । उशतीरिव मातरः । तस्माअरंग-
मामवोयस्य क्षयाय जिन्वथ (४)। आपोजनयथाचनः—४) [आसां-
नरोहतोजिन्वंथचत्वारिंच] ॥ ११ ॥ भूर्भुवः सुवर्वसवस्त्वांजंतु गाय-
त्रेण छंदसा रुद्रास्त्वांजंतु त्रैष्टुभेन छंदसादित्यास्त्वांजतु जागतेन छंदसा

यद्वातोअपोअगमदिंद्रस्य तनुवं प्रियाम् । एतꣳस्तोतरेतेनं पथा पुनरश्वमावर्तयासिनः । लाजी ३ न्छाची ३ न्यशोममाम् ३ । यव्यायै गव्यायाएतद्देवाअन्नमत्तैतदन्नमद्धिप्रजापते । युजंति ब्रध्नं (१) अरुषं चरंतंपरितस्थुषः । रोचंते रोचनादिवि । युंजंत्यस्य काम्या हरी विपक्षसारथे । शोणाधृष्णू नुवाहसा । केतुं कृण्वन्नं केतवे पेशोमर्याअपेशसे । समुषद्भिरजायथाः—२५) [ब्रध्नंपंचविꣳशतिश्च] ॥ २० ॥ प्राणाय स्वाहा व्यानाय स्वाहापानाय स्वाहा स्नावेभ्यः स्वाहा संतानेभ्यः स्वाहा परिसंतानेभ्यः स्वाहा पर्वभ्यः स्वाहा संधानेभ्यः स्वाहा शरीरेभ्यः स्वाहा यज्ञाय स्वाहा दक्षिणाभ्यः स्वाहा सुवर्गाय स्वाहा लोकाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२८) [प्राणायाष्टाविꣳशतिः] ॥ २१ ॥ सिताय स्वाहासिंतायस्वाहाभिहिताय स्वाहानंभि-

हिताय स्वाहा युक्ताय स्वाहायुक्ताय स्वाहा सुयुक्ताय स्वाहोद्युक्ताय स्वाहा
विमुक्ताय स्वाहा प्रमुक्ताय स्वाहावंचते स्वाहा परिवंचते स्वाहा संवंचते
स्वाहानुवंचते स्वाहोद्वंचते स्वाहायते स्वाहा धावते स्वाहा तिष्ठते स्वाहा
सर्वस्मै स्वाहा—३) [सितायाष्टात्रिंशत्] ॥ २२ ॥ बृहस्पति
(१४५) यथ (२७४) क्षी: (२११) प्रजापति (१७२) इ (२१७)
आदित्या (१३६) वसिष्ठः (१७२) संवत्सराय (१३४) सुवर्ग (५०)
ब्रह्मवादिनो (११) ज्योतिष्टोमं (२०८) मेषः (३६) कूप्याभ्यो (४०)
द्यो (२१) यो (५२) नमो (२१) मयोभूः (८८) किमं (१६) वे (२०४)
भूः (७५) प्राणाय (२८) सिताय (३८) द्वाविंशतिः (२६२१) ॥ २२ ॥
इति तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे चतुर्थः प्रपाठकः ॥ ४ ॥

हरिःओम् ॥ गावोवाएतत्सत्रमासताशृंगाःसतीः शृंगाणि नोजायंताइति
कामेन तासां दश मासानिषण्णाआसन्नथ शृंगाण्यजायंत ताउदतिष्ठन्नरा-
त्स्मेत्यथ यासां नाजायंत ताः संवत्सरमाप्त्वोदतिष्ठन्नरात्स्मेति यासां चाजा-
यंत यासां च नताउभयीरुदतिष्ठन्नरात्स्मेति गोसत्रं वै (१) संवत्सरोय-
एवं विद्वाꣳसः संवत्सरमुपयंत्यृध्नुवंत्येव तस्मात्तूपरावार्षिकौ मासौ पत्वा
चरति सत्राभिजितꣳह्यस्यै तस्मात्संवत्सरसदो यत्किंच गृहे क्रियते तदाप्तम-
वरुद्धमभिजितं क्रियते समुद्रं वा एते प्रप्लवंते ये संवत्सरमुपयंति योवै
समुद्रस्य पारं न पश्यति नवै सततउदेति संवत्सरः (२) वै समुद्रस्तस्यै
तत्पारं यदतिरात्रौ यएवं विद्वाꣳसः संवत्सरमुपयंत्यनार्ताएवोदृचं गच्छं-
तीयं वै पूर्वोतिरात्रोसावुत्तरोमनः पूर्वोवागुत्तरः प्राणः पूर्वोपानउत्तरः प्ररोधनं

पूर्वैउदयंनमुत्तरोज्योतिष्टोमोवैश्वानरौतिरात्रोभवति ज्योतिरेव पुरस्तांद्दधते
सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै चतुर्विंᳪशः प्रायणीयोभवति चतुर्विंᳪशतिर-
र्धमासाः (३) संवत्सरः प्रयंतएव संवत्सरे प्रतितिष्ठंति तस्य त्रीणि च शतानि
षष्टिश्च स्तोत्रीयास्तावंतीः संवत्सरस्य रात्रयउभे एव संवत्सरस्य रूपे आप्नु-
वंति ते सᳪस्थित्याअरिष्ट्याउत्तरैरहोभिश्चरंति षडहाभवंति षड्वाऋतवः
संवत्सरऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठंति गौश्चायुश्च मध्यतः स्तोमौ भवतः संव-
त्सरस्यैव तन्मिथुनं मध्यतः (४) दधति प्रजननाय ज्योतिरभितोभवति
विमोचनमेव तच्छंदाᳪस्येव तद्विमोकं यंत्यथो उभयतोज्योतिषैव षडहेन
सुवर्गल्लोकं यंति ब्रह्मवादिनोवदंत्यासते केन यंतीति देवयानेन पथेति ब्रूया-
च्छंदाᳪसि वै देवयानः पंथागायत्री त्रिष्टुब्जगती ज्योतिर्वैगायत्री गौस्त्रिष्टु-

गायुर्जगती यदेते स्तोमाभवंति देवयानेनैव (५) तत्पथा यंति समानः
साम भवति देवलोकोवै सामंदेवलोकादेव नयंत्यन्याअन्याऋचोभवंति मनु-
ष्यलोकोवाऋचोमनुष्यलोकादेवान्यमन्यं देवलोकमभ्यारोहंतोयंत्यभिवर्तोब्र-
ह्मसामं भवति सुवर्गस्य लोकस्याभिवृत्याअभिजिद्भवति सुवर्गस्य लोक-
स्याभिजित्यै विश्वजिद्भवति विश्वस्य जित्यै मासिमासि पृष्ठान्युपयंति मासि
मास्यतिग्राह्यागृह्यंते मासिमास्येव वीर्यं (६) दधाति मासांप्रतिष्ठित्याउप-
रिष्टान्मासां पृष्ठान्युपयंति तस्मादुपरिष्टादोषधयः फलं गृह्णंति—१३)
[वैसंवत्सरोऽर्धमासामध्यतएववीर्यंत्रयोदशच] ॥ १ ॥ गावोवाएत-
त्सत्रमासताशृंगाः सतीः शृंगाणि सिषासंतीस्तासां दशमासानिषण्णाआस-
न्नथ शृंगाण्यजायंततात्रब्रुवन्नरात्स्मोत्तिष्ठामावतंकाममरुत्स्महि येन कामेन

न्यर्षदामेति तासामुत्वाअब्रुवन्नर्घावायावतीर्वासामहाएवेमौ द्वादशौ मासौ संवत्सरꣳसंपाद्योत्तिष्ठामेति तासां (१) द्वादशे मासि शृंगाणि प्रावर्त्तंत श्रद्धया वाश्रद्धया वा ताइमायास्तूपराउभय्योवाव ता आर्ध्नुवन्याश्च शृंगाण्यसन्वन्याश्चोर्जमवारुन्धतर्ध्नोति दशसुमासूत्तिष्ठन्नृध्नोति द्वादशसु यएवं वेद पदेन खलु वाएते यंति विंदति खलु वै पदेन यन्तद्वाएतदृद्धमयनंतस्मात् (२) एतद्गोसनि—२) [तासांतस्माद्वैच] ॥ २ ॥ प्रथमे मासि पृष्ठान्युपयंति मध्यमउपयंत्युत्तमउपयंति तदाहुर्यांवै त्रिरेकस्याह्नउपसीदंति दह्रंवै सापराभ्यां दोहाभ्यां दुहेथ कुतः साधोक्ष्यते यां द्वादशकृत्वउपसीदंतीति संवत्सरꣳसंपाद्योत्तमे मासि सकृत्पृष्ठान्युपेयुस्तद्यजमानायज्ञं पशूनवरुन्धते समुद्रंवै (१) एतेनवारमपारं प्रप्लवंते ये संवत्सरमुपयंति यद्बृहद्रथंतरे अन्वर्जे-

युर्यथा मध्ये समुद्रस्यं प्लवमन्वर्जेयुस्ताहृक्तदनुत्सर्गं बृहद्रथंतराभ्यामित्वा
प्रतिष्ठां गच्छंति सर्वेभ्योवै कामेभ्यः संधिर्दुहेतद्यजमानाः सर्वान्कामानवरु-
न्धते—४) [वैचतुस्त्रिꣳशञ्च] ॥ ३ ॥ समान्यं ऋचोभवंति मनुष्य-
लोकोवाऋचोमनुष्यलोकादेव नयंत्यन्यदन्यत्साम भवति देवलोकोवै साम
देवलोकादेवान्यमन्यं मनुष्यलोकं प्रत्यवरोहंतोयंति जगतीमग्रउपयंति
जगती वै छंदाꣳसि प्रत्यवरोहंत्याग्रयणं ग्रहाबृहत्पृष्ठानि त्रयस्त्रिꣳशꣳ स्तोमा-
स्तस्माज्ज्यायाꣳसं कनीयान्प्रत्यवरोहति वैश्वकर्मणोगृह्यते विश्वान्येव तेन
कर्माणि यजमानाअवरुन्धतआदित्यः (१) गृह्यतइयं वाअदितिरस्यामेव
प्रतितिष्ठंत्यन्योन्योगृह्येते मिथुनत्वाय प्रजात्याअवांतरं वै दशरात्रेण प्रजापतिः
प्रजाअसृजत यद्दशरात्रोभवति प्रजाएव तद्यजमानाः सृजंतएताꣳ ह्वाउवंकः

शौल्बायनः सत्रस्यर्धिमुवाच यद्दशरात्रोयद्दशरात्रोभवति सत्रस्यर्ध्या अथो
यदेव पूर्वेष्वहःसु विलोमक्रियते तस्यैव (२) एषाशांतिः—२) [आदित्यएव-
दं च]॥ ४ ॥ यदि सोमौ सꣳसुतौ स्यातां महति रात्रियै प्रातरनुवाकमु-
पाकुर्यात्पूर्वो वाचंपूर्वो देवताः पूर्वश्छंदाꣳसि वृङ्क्ते वृषण्वतीं प्रतिपदं कुर्यात्प्रातः-
सवनादेवैषामिंद्रं वृङ्क्तेथो खल्वाहुः सवनमुखे संवनमुखे कार्येति सवनमुखा-
त्सवनमुखादेवैषामिंद्रंवृङ्क्ते संवेशायोपवेशायगायत्रियास्त्रिष्टुभोजगत्याअनुष्टुभः
पङ्क्त्या अभिभूत्यै स्वाहा छंदाꣳसि वै संवेशउपवेशश्छंदोभिरेवैषां (१)
छंदाꣳसिवृङ्क्ते सजनीयꣳशस्यंविहव्यꣳशस्यमगस्त्यस्य कयाशुभीयꣳशस्य-
मेतावद्वाअस्ति यावदेतद्यावदेवास्ति तदेषां वृङ्क्ते यदि प्रातःसवने कलशोदी-
र्येत वैष्णवीषु शिपिविष्टवतीषु स्तुवीरन्यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते विष्णुंतच्छिपि-

विष्टमभ्यतिरिच्यते तद्विष्णुः शिपिविष्टोतिरिक्तएवातिरिक्तं दधात्यथोअतिरि-
क्तेनैवातिरिक्तमाप्त्वाव (२) रुन्धते यदिमध्यंदिने दीर्येत वषट्कारनिधनꣳ
सामकुर्युर्वषट्कारोवै यज्ञस्यप्रतिष्ठा प्रतिष्ठामेवैनंद्गमयंति यदि तृतीयसवनए-
तदेव—११) [एषामवैकान्नविꣳशतिश्च] ॥ ५ ॥ षडहैर्मासान्संपा-
द्याहरुत्सृजंति षडहैर्हि मासान्त्संपश्यंत्यर्धमासैर्मासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंत्यर्ध-
मासैर्हिमासान्त्संपश्यंत्यमावास्यया मासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंत्यमावास्यया हि
मासान्त्संपश्यंति पौर्णमास्या मासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंति पौर्णमास्या हि
मासान्त्संपश्यंति योवै पूर्णआसिंचति परासिंचति यः पूर्णादुदचति (१)
प्राणमस्मिन्त्सदधाति यत्पौर्णमास्यामासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंति संवत्सरायैव
तत्प्राणं दधति तदनु सत्रिणः प्राणंति यदहर्नोत्सृजेयुर्यथाहतिरुपनद्धोविपतत्ये-

वः संवत्सरोविपंतेदार्त्तिमार्छेयुर्यत्पौर्णमास्या मासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंति संव-
त्सरायैव तदुदानं दधाति तदनु सत्रिणउत् (२) अनंति नार्तिमार्छंति पूर्ण-
मासेवै देवानांसुतोयत्पौर्णमास्यामासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंति देवानामेव तद्य-
ज्ञेन यज्ञं प्रत्यवरोहंति विवाएतद्यज्ञं छिंदंति यत्षडहसंततं संतमथाहरुत्सृजंति
प्राजापत्यं पशुमालंभंते प्रजापतिः सर्वादेवतादेवताभिरेव यज्ञं संतन्वंति यंति
वाएते सवनाद्येहः (३) उत्सृजंति तुरीयं खलु वाएतत्सवनं यत्सांनाय्यं
यत्सांनाय्यं भवति तेनैव सवनान्नयंति समुपहूय भक्षयंत्येतत्सोमपीथाह्येतर्हि
यथायतनं वाएतेषांसवनभाजोदेवतागच्छंति येहरुत्सृजंत्यनुसवनं पुरोडा-
शान्निर्वपंति यथायतनादेव सवनभाजोदेवताअवरुन्धतेष्टाकपालान्प्रातःसवन-
एकादशकपालान्माध्यंदिने सवने द्वादशकापालांस्तृतीयसवने छंदांस्ये-

वास्वा (४) अवरुन्धते वैश्वदेवं चरुं तृतीयसवने निर्वपंति वैश्वदेवं वै तृतीयसवनं तेनैव तृतीयसवनान्नयंति—१५) [उदचत्युदहंराज्यापंचदशच] ॥ ६ ॥

उत्सृज्यां ३ नोत्सृज्या ३ मितिमीमा५संते ब्रह्मवादिनस्तद्वाहुरुत्सृज्यमेवेत्यमावास्यायां च पौर्णमास्यां चोत्सृज्यमित्याहुरेते हि यज्ञं वहतइति ते त्वावनोत्सृज्येइत्याहुर्ये अवांतरं यज्ञं भेजाते इति यामंथमा व्यष्टका तस्यामुत्सृज्यमित्याहुरेषवै मासोविशारइति नादिष्ट (१) उत्सृजेयुर्यदादिष्टमुत्सृजेयुर्यादृशे पुनः पर्याप्लावे मध्येषडहस्य संपद्येतषडहैर्मासान्त्संपाद्य यत्सप्तममहस्तस्मिन्नुत्सृजेयुस्तदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेयुरैंद्रं दधींद्रायमरुत्वंते पुरोडाशमेकादशकपालं वैश्वदेवं द्वादशकपालमग्नेवैवसुमतः प्रातःसवनं यदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपंति देवता-

मेव तद्भागिनीं कुर्वंति (२) सवनमष्टाभिरुपयंति यदैंद्रं दधि भवतीं-
द्रमेव तद्भागधेयान्नच्यावयंतींद्रस्य वै मरुत्वतोमाध्यंदिनꣳसवनं यदिंद्राय
मरुत्वंते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपंति देवतामेव तद्भागिनीं कुर्वंति सव-
नमेकादशभिरुपयंति विश्वेषां वै देवानामृभुमतां तृतीयसवनं यद्वैश्वदेवं
द्वादशकपालं निर्वपंति देवताएव तद्भागिनीः कुर्वंति सवनंद्वादशभिः (३)
उपयंति प्राजापत्यं पशुमालभंते यज्ञोवै प्रजापतिर्यज्ञस्यानंनुसर्गायाभिवर्त-
इतःषण्मासोब्रह्मसामं भवति ब्रह्म वा अभिवर्तोब्रह्मणैव तत्सुवर्गंल्लोकम-
भिवर्तयंतोयंति प्रतिकूलमिवहीतः सुवर्गोलोकइंद्रक्रतुं नआभर पितापुत्रे-
भ्योयथा । शिक्षानोअस्मिन्पुरुहूत यामनि जीवाज्योतिरशीमहीति (४)
अमुतआयताꣳषण्मासोब्रह्मसामं भवत्ययं वै लोकोज्योतिः प्रजाज्योतिरि-

ममेव तल्लोकं पश्यंतोभिवदंतआयंति—२०) [आदिष्टंकुर्वंतिद्वादशभिरि-
तिविꣳशतिश्चं] ॥ ७ ॥ देवानां वाअंतं जग्मुषामिंद्रियं वीर्यमपाक्राम-
त्तत्क्रोशेनावारुन्धत तत्क्रोशस्य क्रोशत्वं यत्क्रोशेन चात्वालस्यांते स्तुवंति
यज्ञस्यैवांतं गत्वेंद्रियं वीर्यमवरुन्धते सत्रस्यर्ध्याहवनीयस्यांते स्तुवंत्यग्निमेवो-
पद्रष्टारं कृत्वर्द्धिमुपयंति प्रजापतेर्हृदयेन हविर्धानेंतः स्तुवंति प्रेमाणमेवास्य-
गच्छंति श्लोकेन पुरस्तात्सदसः (१) स्तुवंत्यनुश्लोकेन पश्चाद्यज्ञस्यैवांतं-
गत्वा श्लोकभाजोभवंति नवभिरध्वर्युरुद्गायति नव वै पुरुषे प्राणाः प्राणा-
नेव यजमानेषु दधाति सर्वांऐंद्रियोभवंतिप्राणेष्वेवेंद्रियं दधत्यप्रतिहृताभिरु-
द्गायति तस्मात्पुरुषः सर्वाण्यन्यानि शीर्ष्णोंगानि प्रत्यंचति शिरएव न पंच-
दशꣳ रथंतरं भवतींद्रियमेवावरुन्धते सप्तदशं (२) बृहदन्नाद्यस्यावरुध्या-

अथो प्रैव तेनं जायंतएकवि॒ꣳशं भद्रं द्विपदासु प्रतिष्ठित्यै पत्नंयउपंगायंति
मिथुनत्वाय प्रजात्यै प्रजापतिः प्रजाअंसृजत सोकामयतासामहꣳराज्यं
परींयामितितासांꣳराजनेनैव राज्यं पर्यैत्तद्राजनस्य राजनत्वं यद्राजनं भवंति
प्रजानांमेवतद्यजंमानाराज्यं परींयंति पंचवि॒ꣳशं भंवतिप्रजापतेः (३)
आप्त्यै पंचभिस्तिष्ठंतः स्तुवंति देवलोकमेवाभिजयंति पंचभिरासीनामनुष्य-
लोकमेवाभिजयंति दश संपंद्यंतेदशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमवं-
रुन्धते पंचधाविंनिषद्यं स्तुवंति पंचदिशोदिक्ष्वेव प्रतितिष्ठंत्येकैकया स्तुतया
समायंति दिग्भ्यएवान्नाद्यꣳसंभंरंति ताभिंरुद्गातोद्गायति दिग्भ्यएवान्नाद्यं
(४) संभृत्यतेजंआत्मन्दंधते तस्मादेकः प्राणः सर्वाण्यंगान्यवत्यथो यथा
सुपर्णउत्पतिष्यञ्छिरउत्तमंकुरुतएवमेव तद्यजंमानाःप्रजानांमुत्तमाभंवंत्यासं-

दीमुंद्रातारोहति साम्राज्यमेव गच्छंति ह्रैखःहो तानाकस्यैव पृष्ठः रोहंति कूर्चावध्वर्युर्ब्रभस्यैव विष्टपं गच्छंत्येतावं तोवै देवलोकास्तेष्वेव यथापूर्वं प्रति (५) तिष्ठंत्यथो आक्रमणमेवतत्सेतुं यजमानाः कुर्वते सुवर्गस्य लोकस्य समंष्ट्यै—११) [सदंसःसप्तदशंप्रजापतेरन्नाद्यंप्रत्येकादशच] ॥ ८ ॥

अर्क्यैण वैसहस्रशः प्रजापतिः प्रजाअसृजत ताभ्यइलां देनेरांलूता-मवारुन्धयदर्क्यंभवतिप्रजाएव तद्यजमानाः सृजंतइलांदं भवति प्रजाभ्यं एव सृष्टाभ्यइरां लूतामवरुन्धते तस्मायाः समाः सत्रः समृद्धं क्षोधुकास्ताः समां प्रजाइषः ह्यां सामूर्जं माददते याः समां व्यृद्धमक्षोधुकास्ताः समां प्रजाः (१) नह्यासामिषमूर्जंमाददतउत्क्रोदंकुर्वतेयथावंधान्मुमुचानाउत्क्रोदं कुर्वत एवमेव तद्यजमानादेववंधान्मुमुचानाउत्क्रोदं कुर्वतइषमूर्जमात्मन्दधाना

वाणः शततंन्तुर्भवति शतायुः पुरुषः शतेंद्रियआयुष्येवेंद्रिये प्रतितिष्ठंत्या-
जिर्धावंत्यनंभिजितस्याभिजिंत्यै दुंदुभीन्त्समाघ्नंति परमावाएषा वाग्यादुंदुभौ
परमामेव (२) वाचमवंरुन्धते भूमिदुंदुभि माघ्नंति यैवेमां वाक्प्रविष्टाता-
मेवावरुन्धतेथो इमामेव जयंतिसर्वावाचोवदंति सर्वासां वाचामवरुन्ध्या आर्द्रे-
चर्मन्व्यायंच्छेते इंद्रियस्यावंरुध्याआन्यः क्रोशंति प्रान्यः शंसति यआक्रो-
शंति पुनात्येवैनान्त्सयः प्रशंसति पूतेष्वेवान्नाद्यं दधात्यृषिकृतं च (३)
वाएते देवकृतं च पूर्वैर्मासैरवंरुन्धते यद्भूतेच्छदांसामानि भवंत्युभयस्याव-
रुध्यै यंति वाएते मिंथुनाद्ये संवत्सरमुपयंत्यंतर्वेदिमिंथुनौ संभवतस्तेनैवमिं-
थुनान्नयंति—३०) [प्रजाएवचंत्रिंशच्च] ॥ १ ॥ चर्मावभिंदंति
पाप्मानमेवैषामवभिंदंति मार्प रात्सीर्मातिव्यात्सीरित्याह संप्रत्यैवैषां पाप्मा-

नमर्वभिंत्युदकुंभानंविनिधाय दास्योमार्जालीयं परिनृत्यंति पदोनिघ्नतीरिदं मधुं गायंत्योमधुवै देवानां परममन्नाद्यं परममेवान्नाद्यमवरुन्धते पदोतिघ्नंति महीयामेवैषुदधति—४१) [चमैकान्नपंचाशत] ॥ १० ॥ पृथिव्यै स्वाहांतरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा संप्लोष्यते स्वाहा संप्लवमानाय स्वाहा संप्लुताय स्वाहा मेघायिष्यते स्वाहा मेघायते स्वाहा मेघिताय स्वाहा मेघाय स्वाहा नीहाराय स्वाहा निहाकायै स्वाहा प्रासचाय स्वाहा प्रचलाकायै स्वाहा विद्योतिष्यते स्वाहा विद्योतमानाय स्वाहा संविद्योतमानाय स्वाहा स्तनयिष्यते स्वाहा स्तनयते स्वाहोग्रꣳस्तनयते स्वाहा वर्षिष्यते स्वाहा वर्षते स्वाहाभिवर्षते स्वाहा परिवर्षते स्वाहा संवर्षते (१) स्वाहानुवर्षते स्वाहा शीकायिष्यते स्वाहा शीकायते स्वाहा शीकिताय स्वाहा प्रोषिष्यते

स्वाहा प्रुष्णते स्वाहा परिप्रुष्णते स्वाहोद्ग्रहीष्यते स्वाहोद्गृह्णते स्वाहोद्गृहीताय
स्वाहा विप्लोष्यते स्वाहा विप्लवमानाय स्वाहा विप्लुताय स्वाहा तप्स्यते
स्वाहा तपते स्वाहोग्रमातपते स्वाहर्ग्भ्यः स्वाहा यजुर्भ्यः स्वाहा सामभ्यः
स्वाहाङ्गिरोभ्यः स्वाहा वेदेभ्यः स्वाहा गाथाभ्यः स्वाहा नाराशꣳसीभ्यः
स्वाहा रैभीभ्यः स्वाहा (२) सर्वस्मै स्वाहा—२) [संवर्षतेस्वाहा-
द्वेच] ॥ ११ ॥ दत्वते स्वाहा दन्तकाय स्वाहा प्राणिने स्वाहा प्राणाय
स्वाहा मुखवते स्वाहा मुखाय स्वाहा नासिकवते स्वाहा नासिकाय स्वाहा-
क्षण्वते स्वाहानक्षिकाय स्वाहा कर्णिने स्वाहा कर्णकाय स्वाहा शीर्षण्वते
स्वाहा शीर्षकाय स्वाहा पद्वते स्वाहापादकाय स्वाहा प्राणते स्वाहाप्राणते
स्वाहा वदते स्वाहावदते स्वाहा पश्यते स्वाहापश्यते स्वाहा शृण्वते स्वाहा-

शृण्वते स्वाहा मनस्विने स्वाहा (१) अमनसे स्वाहा रेतस्विने स्वाहा-रेतस्काय स्वाहा प्रजाभ्यः स्वाहाप्रजननाय स्वाहा लोमवते स्वाहालोमकाय स्वाहा त्वचे स्वाहात्वक्काय स्वाहा चर्मण्वते स्वाहाचर्मकाय स्वाहा लोहितवते स्वाहालोहिताय स्वाहा माꣳसन्वते स्वाहामाꣳसकाय स्वाहा स्नावभ्यः स्वाहास्नावकाय स्वाहास्थन्वते स्वाहा तास्थिकाय स्वाहामज्जन्वते स्वाहामज्जकाय स्वाहांगिने स्वाहानंगाय स्वाहात्मने स्वाहानात्मने स्वाहा (२) सर्वस्मै स्वाहा—२) [स्वाहास्वाहाद्वेच] ॥ १२ ॥

कस्त्वायुनक्ति सत्वायुनक्तु विष्णुस्त्वायुनक्त्वस्य यज्ञस्यर्ध्यैमह्यꣳसंनत्याअमुष्मै कामायायुषे त्वा प्राणाय त्वापानाय त्वा व्यानाय त्वा व्युष्ट्यै त्वा रय्यै त्वा राधसे त्वा घोषाय त्वा पोषायत्वा राद्धोषाय त्वा प्रच्युत्यै

त्वा—३८) [कोद्वात्रिंशत्] ॥ १३ ॥ अग्नये गायत्राय त्रिवृते-
राथंतराय वासंतायाष्टाकपालइंद्राय त्रैष्टुभाय पंचदशाय बार्हताय ग्रैष्माये-
कादशकपालोविश्वेभ्योदेवेभ्योजागतेभ्यः सप्तदशेभ्योवैरूपेभ्योवार्षिकेभ्यो
द्वादशकपालोमित्रावरुणाभ्यामानुष्टुभाभ्यामेकविंशाभ्यां वैराजाभ्यांं
शारदाभ्यां पयस्या बृहस्पतये पाङ्क्ताय त्रिणवाय शाक्कराय हैमंतिकाय चरुः
सवित्रआतिच्छंदसाय त्रयस्त्रिंशाय रैवताय शैशिराय द्वादशकपालोदित्यै
विष्णुपत्न्यै चरुरग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालोनुमत्यै चरुः कायएककं-
पालः—१७) [अग्नयेसप्तचत्वारिंशत्] ॥ १४ ॥ योवाअग्नावग्निः
प्रहियते यश्चसोमोराजा तयोरेषआतिथ्यं यदग्नीषोमीयोथैषरुद्रोयश्चीयते यत्सं-
चितेग्नावेतानि हवींषि न निर्वपेदेषएव रुद्रोशांतउपोत्थाय प्रजां पशून्यज-

मानस्याभिमन्येत यत्संचितेमावेतानि हवीꣳषि निर्वपति भागधेयेनैवैनꣳ शमयति नास्यरुद्रोशांत: (१) उपोत्थायप्रजांपशूनभिमन्यते दशहवीꣳषि भवंति नव वै पुरुषेप्राणानाभिर्दशमी प्राणानेव यजमाने दधात्यथोदशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठत्यृतुभिर्वा एषछंदोभिः स्तोमैः पृष्ठैर्व्ये-तव्यइत्याहुर्यदेतानि हवीꣳषि निर्वपत्यृतुभिरेवैनं छंदोभिः स्तोमैः पृष्ठैर्व्येनुते दिशः सुषुवाणेन (२) अभिजित्याइत्याहुर्यदेतानि हवीꣳषि निर्वपति दिशामभिजित्याएतयावाइंद्रंदेवाअयाजयन्तस्मादिंद्रसवएतया मनुंमनुष्यास्त-स्मान्मनुसवोयथेंद्रोदेवानां यथा मनुर्मनुष्याणामेवं भवति यएवं विद्वानेतये-ष्ट्या यजते दिग्वतीः पुरोनुवाक्याभवंति सर्वासां दिशामभिजित्यै —४१.)

[सुषुवाणेनैकचत्वारिꣳशाच] ॥ १५ ॥ यः प्राणतोनिमिषतोमहित्वैक

इन्द्राजाजगतोबभूव । यईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम । उपयामगृहीतोसि प्रजापतये त्वा जुष्टंगृह्णामि तस्य ते द्यौर्महिमा-नक्षत्राणि रूपमादित्यस्ते तेजस्तस्मै त्वा महिम्ने प्रजापतये स्वाहा—३९)
[यो ऽष्टात्रिंशत्] ॥ १६ ॥ यआत्मदाबलदायस्य विश्वउपासते प्रशिषं यस्य देवाः । यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मैदेवाय हविषा विधेम उपयामगृहीतोसि प्रजापतये त्वा जुष्टंगृह्णामि तस्यतेपृथिवी महिमौषधयोव-नस्पतयोरूपमग्निस्ते तेजस्तस्मै त्वा महिम्ने प्रजापतये स्वाहा—३१) [यए-कान्नचत्वारिंशत्] ॥ १७ ॥ आब्रह्मन्ब्राह्मणोब्रह्मवर्चसीजायतामा-स्मिन्राष्ट्रे राजन्यइषव्यः शूरोमहारथोजायतां दोग्ध्री धेनुर्वोढानड्वानाशुः सप्तिः पुरंधिर्योषाजिष्णूरथेष्ठाःसभेयोयुवास्य यजमानस्य वीरोजायतां

निकामे निकामे नः पर्जन्योवर्षतु फलिन्योनओषधयः पच्यंतां योगक्षेमोनः कल्पतां—४१) [एकंचत्वारि॑ँशत्] ॥ १८ ॥ आक्रान्वाजीपृथिवीमग्निं युजंमकृत वाज्यर्वाक्रान्वाज्यंतरिक्षं वायुं युजंमकृतवाज्यर्वाद्यां वाज्याक्रं॑ँस्तसूर्यं युजंमकृतवाज्यर्वाग्निस्ते वाजिन् युङ्नुत्वारभे स्वस्ति मासंपारयवायुस्ते वाजिन् युङ्नुत्वारभे स्वस्ति मासं (१) पारयादित्यस्ते वाजिन् युङ्नुत्वारभेस्वस्ति मासं पारयप्राणधृगसि प्राणं मेंदृ॑ँहव्यानधृगसि व्यानंमेंदृ॑ँहापानधृगस्यपानं मेंदृ॑ँह चक्षुरसि चक्षुर्मयिं धेहि श्रोत्रंमसि श्रोत्रं मयिं धेह्यायुरस्यायुर्मयिंधेहि—४३) [संत्रिचत्वारि॑ँशच्च] ॥ १९ ॥ जज्ञिबीजं वर्ष्टापर्जन्यः पक्तासस्य॑ँसुपिप्पला ओषधयः स्वपिचरणे य॑ँसूपसदनोग्निः स्वध्यक्षमंतरिक्ष॑ँसुपावः

पवमानः सुपस्थानाद्यौः शिवमसौ तपन्यथा पूर्वमहोरात्रे पंचदशिनोर्ध-
मासास्त्रिंशिनोमासाः क्लृप्ताऋतवः शांतः संवत्सरः—३१) [जइयेकांत्रिं-
शत्] ॥ २० ॥ आग्नेयोष्टाकंपालः सौम्यश्चरुः सावित्रोष्टाकंपालः
पौष्णश्चरूरौद्रश्चरुरग्नयेवैश्वानराय द्वादशकपालोमृगाखरे यदि नागच्छेदग्नये-
होमुचेष्टाकंपालः सौर्यं पयोवायव्यआज्यंभागः—२४) [आग्नेयश्चतुर्विं-
शतिः] ॥ २१ ॥ अग्नयेंहोमुचेष्टाकंपालइंद्रायांहोमुचएकादशक-
पालोमित्रावरुणाभ्यामागोमुग्भ्यां पयस्यावायोसावित्रआगोमुग्भ्यां चरुर-
श्विभ्यामागोमुग्भ्यां धानामरुद्भ्यंएनोमुग्भ्यः सप्तकपालोविश्वेभ्योदेवेभ्यएनो-
मुग्भ्योद्वादशकपालोनुमत्यै चरुरग्नयै वैश्वानरायद्वादशकपालोद्यावापृथिवी-
भ्यामंहोमुग्भ्यां द्विकपालः—३०) [अग्नयेत्रिंशत्] ॥२२॥ अग्नये

समंनमत्पृथिव्यै समंनमद्यथाग्निः पृथिव्यासमनंमदेवं मह्यं भद्राः संनतयः संनंमंतु वायवे समंनमदंतरिक्षाय समंनमद्यथा वायुरंतरिक्षेण सूर्याय समं-नमद्दिवे समंनमद्यथा सूर्योदिवा चंद्रमंसे समंनमन्नक्षत्रेभ्यः समंनमद्यथा चंद्रमानक्षत्रैर्वरुणाय समंनमदद्भ्यः समंनमद्यथा (१) वरुणोद्भिः साम्ने समं-नमदृचेसमंनमद्यथा सामर्चा ब्रह्मणे समंनमत्क्षत्राय समंनमद्यथा ब्रह्म क्षत्रेण राज्ञे समंनमद्विशे समंनमद्यथा राजा विशारथाय समनमदश्वेभ्यः समंन-मद्यथा रथोश्वैः प्रजापंतये समंनमद्भूतेभ्यः समंनमद्यथा प्रजापंतिर्भूतैः सम-नंमदेवं मह्यं (२) भद्राः संनतयः संनंमंतु--४) [यथामह्यंचत्वारिंच]

॥ २३ ॥ ये ते पंथानः सवितः पूर्व्यासोरेणवोवितंताअंतरिक्षे । तेभिं-र्नोअद्यपथिभिः सुगेभीरक्षांचनोअधि च देव ब्रूहि । नमोग्नये पृथिविक्षिते

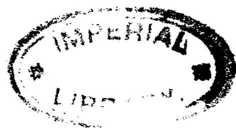
लोकस्पृते लोकमस्मै यजमानाय देहि नमो वायवेंतरिक्षक्षिते लोकस्पृते लोकमस्मै यजमानाय देहि नमः सूर्याय दिविक्षिते लोकस्पृते लोकमस्मै यजमानाय देहि—४४) [येचतुश्चत्वारिꣳशत्] ॥ २४ ॥ योवा-
अश्वस्य मेध्यस्य शिरोवेदशीर्षण्वान्मेध्योभवत्युषा वाअश्वस्य मेध्यस्य शिरः सूर्यश्चक्षुर्वातः प्राणश्चंद्रमाः श्रोत्रं दिशः पादाअवांतरदिशाः पर्शवोहोरात्रेनिमेषोर्धमासाः पर्वाणि मासाः संधानान्यृतवोंगानि संवत्सरआत्मा रश्मयःकेशा-
नक्षत्राणि रूपं तारकाअस्थानि नभोमाꣳसान्योषधयोलोमानि वनस्पतयो-
वालाअग्निर्मुखं वैश्वानरोव्यात्तं (१) समुद्रउदरमंतरिक्षं पायुर्द्यावापृथिवी आंडौ ग्रावा शेपः सोमोरेतोयज्जंजभ्यते तद्वियोतते यद्विधूनुते तत्स्तनयति यन्मेहति तद्वर्षति वागेवास्य वागह्वा अश्वस्य जायमानस्य महिमापुरस्ता-

ज्जायते रात्रिरेनं महिमापश्चादनुजायतएतौ वै महिमानावश्वमभितः संबं- भूवतुर्हयोदेवानवहत् (२) अर्वासुरान्वाजीगंधर्वानश्वोमनुष्यान्त्समुद्रोवा- वाअश्वस्य योनिः समुद्रः—१२) [व्यात्तमवहद्द्वादशच] ॥ २५ ॥ गावो- (३१३) गावः (१०२) प्रथमे (८४) समान्यो (१०२) यदि (११९) षड्हैः (२१५) रुत्सृज्यै ३ (२२०) देवानां (२६१) मक्षयेण (१८०) चर्मं (४१) पृथिव्यै (१०२) दत्वते (१०२) को (३८) ग्नये (४७) यो (१४१) यो (३८) य (३९) आ (४१) आ (९३) ज (३१) इयाग्नेयो (२४) ग्नये (३०) ग्नये (१०४) ये (४४) यः (११२) पञ्चविंशतिः (३६३१) ॥ २५ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे पंचमः प्रपाठकः ॥ ५ ॥

प्रजननं (२६२५) साध्याः (२३३०) प्रजवं (२११८) बृहस्पति (२६२१) गावः (३६३१) पश्चं (१३३२५) ॥ ५ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डः समाप्तः ॥ ७ ॥

इषे (१६५८३) वायव्यं (११२६५) प्रजापति (१०६२२) युञ्जानः (१४१०५) सावित्राणि (११४०४) प्राचीनवंशं (१६११२) प्रजननं (१३३२५) सप्त (११०२१६) ॥ ७ ॥

॥ इति तैत्तिरीयसंहिता समाप्ता ॥

प्रसिद्धिलेखः

	डाकव्ययसह मूल्यम् रूपकाणि
ऋग्वेदसंहिताभाष्यं—श्रीमद्विद्यारण्यमुनिविरचितम् बोडसोपाव्हैर्महामहोपाध्यायैः राजारामशास्त्रिभिः संशोधितम्	८०—०
ऋग्वेदसंहिता, परिशिष्टं सर्वानुक्रमसहितं च	४—८
शुक्लयजुर्वेदीयवाजसनेयसंहितापदानि—बोडसोपाव्हैर्महामहोपाध्यायैः राजारामशास्त्रिभिः संशोधितानि	२—१२
ऐतरेयब्राह्मणं—बोडसोपाव्हैर्महामहोपाध्यायैः राजारामशास्त्रिभिः संशोधितम्	२—१२
शिक्षा, ज्योतिषं, छंदः, निघंटः, अष्टाध्यायी, तथा निरुक्तादि वेदस्य षडङ्गानि	२—२
हठयोगप्रदीपिका सटीका—हृणभाषांतरसहिता	१—८
महिम्नस्तोत्रम् ,, ...	०—२

इदं पुस्तकं तुकारामतात्याभिख्येन तत्त्वविवेचकग्रंथप्रसारकसमित्यै

मोहमय्याम्

तत्त्वविवेचकमुद्रणयंत्रालये मुद्रितम्.

शकाब्दाः १८३२.

मुंबई.—खेतवाडी ब्याकरोड घर नं. १–२ व ३ येथें 'तत्त्वविवेचक' छापखान्यांत रा. भिवा हरी यांनीं मालकाकरितां छापिलें.